

3—9 mars

Debatter m. m.

	Sid.
Torsdagen den 3 mars	
Svar på enkla frågor:	
av herr Lundström ang. tull å materiel för gränsbro över Torne älv	5
av fru Hamrin-Thorell om ratificering av den av UNESCO den 14 december 1960 antagna konventionen mot diskriminering inom undervisningsväsendet	7
av herr Isacson ang. förstörande av och ersättning för bekämpningsmedel som förbjudits av statens giftnämnd	9
Fredagen den 4 mars	
Interpellation av herr Wallmark ang. vattenvården i Mälaren	14
Meddelande ang. enkel fråga av herr Lokander ang. visst lokaliseringstöd till Norra Ny kommun i Värmland	15
Tisdagen den 8 mars	
Interpellation av herr Holmberg om Sveriges beredskap inför en förändrad europeisk marknadssituation m. m.	16
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Larsson, Thorsten, ang. åtgärder för förebyggande av en mul- och klövsjukeepizooti	18
av herr Isacson ang. åtgärder för förebyggande av en mul- och klövsjukeepizooti	18
av herr Ahlsten ang. användande av SJ:s pensionärsrabatter i områden där järnvägarna ersatts av andra kommunikationsmedel	18

Onsdagen den 9 mars		Sid.
Anslag under andra huvudtiteln:		
Inköp av helikoptrar	19	
Om förstärkning av polispersonalen	21	
Omkostnader för den lokala polisorganisationen	30	
Om förstärkning av socialbyråns psykologsektion	31	
Fångvårdsanstalterna	34	
Om anskaffande av en svagströmsanläggning vid fångvårdsanstalten i Norrtälje	35	
Skyddskonsulentorganisationen	37	
Anslag under sjunde huvudtiteln:		
Anskaffning av datamaskin till datamaskincentralen	41	
Skatteutjämningsbidrag till kommunerna	43	
Avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.	45	
Arvs- och gåvobeskattningen	59	
Om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever	64	
Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studiehjälpsreglementet	68	
Vissa ändringar i vägtrafikförordningen	77	
De ensamstående problem	82	
Interpellation av herr Kaijser ang. flottledernas betydelse som trafikmedel, m. m.	93	
Meddelande ang. enkel fråga av herr Nilsson, Ferdinand, ang. sammanträde med offentlig utredning under tid då arbetsplena pågår i kamrarna	94	

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 9 mars	
Statsutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifterna inom justitiedepartementets verksamhetsområde	19
— nr 7, ang. utgifterna inom finansdepartementets verksamhetsområde	40
Bevillningsutskottets betänkande nr 6, ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.	45
— nr 8, om rätt till avdrag vid beskattningen för lagfartskostnader	59
— nr 9, ang. beskattningen av reservbefälspremier	59
— nr 11, ang. arvs- och gåvobeskattningen	59

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 11, om anpassning för mindre företag av aktiebolagslagstiftningen	64
— nr 12, om en översyn av barnavårdsmannainstitutionen	64
— nr 13, om återfående av överskjutande insatskapital i ekonomisk förening	64
— nr 14, ang. obligatorisk försäkring av tillgångar som anförtros boutredningsmän m. fl.	64
Andra lagutskottets utlåtande nr 12, ang. vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1965 vid dess fyrtionionde sammanträde fattade beslut	64
— nr 13, ang. rätten till änkepension inom den allmänna tilläggs-pensioneringen	64
— nr 14, om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever	64
— nr 15, om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studiehjälpsreglementet, m. m.	68
— nr 16, om studiestöd under sommaren	77
— nr 17, om höjd åldersgräns för bidragsförskott	77
— nr 18, ang. abortförebyggande verksamhet	77
Tredje lagutskottets utlåtande nr 1, ang. ändringar i vägtrafikförordningen	77
— nr 9, ang. formerna för beslut om jaktvårdsområde	82
— nr 10, om en ny jaktlagstiftning	82
— nr 11, om slopande av kravet på särskild ursprungsmärkning beträffande varor framställda i nordiskt land	82
— nr 12, om fortsatt koncession för mindre eldistributionsföreningar	82
— nr 13, om samplanering av det allmänna och det enskilda vägväsendet	82
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, ang. de ensamståendes problem	82

Torsdagen den 3 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne februari.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 79, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 21 och 29 §§ lagen den 25 september 1953 (nr 603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 81, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning; samt
nr 82, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 83, till Konungen i anledning av väckt motion om viss partiell kalenderreform.

Ang. tull å materiel för gränbro över Torne älv

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG erhöil ordet för

att besvara herr *Lundströms* fråga angående tull å materiel för gränbro över Torne älv, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 24 februari, och yttrade:

Herr talman! Herr Lundström har frågat mig vilka åtgärder svenska regeringen avser att vidta för att förhindra att — då gränbro byggs över Torne älv mellan Finland och Sverige — tull utkrävs för materiel, som levereras från det ena landet för att ingå i den del av bron som formellt står på det andra landets territorium.

I samband med uppförandet av den förra året invigda bron mellan Sverige och Finland vid Övertorneå aktualiserades den av herr Lundström väckta frågan. För att få en tillfredsställande lösning av problemet har diskussioner förts mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Finlands väg- och vattenbyggnadsstyrelse. Även vederbörande departement i de båda länderna har varit i kontakt med varandra i saken. Någon överenskommelse i egentlig bemärkelse har ännu icke träffats, men de pågående diskussionerna kommer självfallet att påverka förhållandena vid uppförande av nya gränbroar över Torne älv. Det är givetvis angeläget att tullbestämmelserna icke onödigtvis fördyrar dessa brobyggen.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret. Det är en märklig form av nordiskt samarbete som här kommit till uttryck, och det är flera förhållanden som därvid kräver uppmärksamhet.

Det första är det förhållandet att entreprenören enligt egen uppgift — och

Ang. tull å materiel för gränsbro över Torne älv

det verkar som om den skulle vara riktig — från början fick den uppfattningen, att när det gällde denna bro skulle det inte tas ut några tullar eller avgifter av annat slag, utan bron skulle betraktas som en enhet. Det skulle alltså inte bli några fördyringar på grund av tullar och avgifter. Den uppfattningen hade entreprenören fått av den finska tullstyrelsen. Men när han senare var tvungen att frakta vissa stålkonstruktioner över Torneå för att vidarebefordra dem till det finska broläget, skrevs det ut fraktsedlar. Tullmyndigheterna i Torneå var på det klara med att det inte skulle tas ut någon tull. Men fraktsedlarna vandrade sedan vidare till den finska tullstyrelsen, där dess revisionsbyrå hittade dem, och då aktualiserades frågan om att tull skulle tas ut. Sedan har det sagts att tull inte bara skulle utgå på dessa stålkonstruktioner utan över huvud taget på all materiel som används för bron i den mån den ligger på den finska sidan om gränsen.

Det betyder att de cirka 250 000 kronor som det här är fråga om — en kvarts miljon — som Skånska cementgjuteriet skulle få lov att betala i tullar och avgifter skulle komma alldeles utöver vad entreprenören räknat med. Efter de uppgifter bolaget fått hade det inte inkalkylerat några sådana avgifter i sitt entreprenadanbud. Det är naturligtvis därför Skånska cementgjuteriet finner förfarandet märkligt, och det ter sig märkligt även för andra.

Den viktigaste frågan är, som finansministern säger, spørsmålet om hur denna fråga kan påverka byggandet av andra gränsbroar mellan Sverige och Finland. Det planeras åtminstone två sådana till. Då frågar man sig nu: Skall detta system fortsätta? Vad kommer det att innebära? Om bron vid Pello byggs av en finsk entreprenör och han använder finsk materiel, så är det väl så att vi kan ta tull om vi vill. Hur hög den blir, det vill jag låta vara osagt. Men om man skulle anse att det är billigare

att köpa materielen i Sverige, hur går det då? Kommer man då att ta ut tull i Finland? Jag kan inte riktigt förstå hur detta skall lösas.

Jag tycker därför att det är en orimlighet att för en sådan här gemensam bro över huvud taget ta ut några tullar. Det är angeläget att denna sak klaras av innan vi skall bygga flera broar, och det är som bekant många broar som diskuteras för närvarande.

Vad beträffar bron vid Haparanda—Torneå, är det väl så att den är av större betydelse för den finska delen än för den svenska, eftersom den är en gränspassage över till Sverige och till kontinenten för ett stort antal bilister.

Med tillfredsställelse noterar jag finansministerns uttalande att frågan blir betydelsefull vid byggandet av andra gränsbroar och att tullbestämmelser inte onödigtvis skall fördyra dessa. Jag skulle önskat, herr finansminister, att uttalandet inneburit en klar deklaration om att tullar och skatter är orimliga i sådana här fall och inte bör förekomma. Det är möjligt att det är andemeningen i finansministerns svar. I varje fall hoppas jag att från svenska regeringens sida — ty saken har tydligen diskuterats inom regeringen — ett kraftfullt uppträdande sker för att på ett rimligt sätt få en lösning av problemet till stånd. Jag hoppas att finansministern vill garantera att han skall utnyttja den kraftfullhet som onekligen är honom jag höll på att säga egen, men vilken han i varje fall i många andra sammanhang givit betydelsefulla uttryck för.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om ratificering av den av UNESCO den 14 december 1960 antagna konventionen mot diskriminering inom undervisningsväsendet

Herr statsrådet och chefen för ekle-siastikdepartementet **EDENMAN** erhö-ll ordet för att besvara fru *Hamrin-Thorells* fråga om ratificering av den av UNESCO den 14 december 1960 antag-na konventionen mot diskriminering inom undervisningsväsendet, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 25 februari, och anförde:

Herr talman! Fru Hamrin-Thorell har frågat om jag avser att framlägga för-slag för riksdagen om ratificering av den konvention mot diskriminering inom undervisningen, som antagits av UNESCO:s generalkonferens den 14 de-cember 1960.

Konventionens bestämmelser — från vilka det inte medges möjlighet till re-servation — är i vissa avseenden så-dana att en tillämpning på svenska för-hållanden innebär betydande problem. Detta gäller bland annat i fråga om tillträde till de spärrade utbildningsvä-garna vid universitet och högskolor. Antalet elevplatser på sådana utbild-ningsvägar måste nämligen bestämmas med hänsyn främst till vårt lands be-hov av utbildad arbetskraft.

Frågan om en anslutning övervägs inom departementet.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Edenman för svaret. Jag vill bara kommentera det med några ord.

Den principiella synpunkt som kan läggas på de flesta konventioner som är utarbetade av Förenta Nationerna eller deras underorgan har vad Sverige be-träffar varit, och kommer väl inom överskådlig tid att bli, att vi bör stödja konventionernas innehåll gentemot and-ra länder, och väl främst u-länderna.

Detta gäller i allra högsta grad den här konventionen, i vilken det fastslås att ingen skall hindras att få undervis-

ning eller utbildning på grund av ras, språk, kön, religion, politisk uppfattning eller nationell eller social härstamning — alltså alla de hinder som brukar resas i dylika sammanhang.

Konventionen är av 1960. Den har ratificerats av 30 länder, däribland Norge och Danmark. Därför förefaller det oss egendomligt att Sverige inte har kunnat ansluta sig till den. Det finns så många fördomar och negativa strävanden att bekämpa, att varje positivt initiativ är av väsentligt värde. Det kan ju tillåtas mig att här bara peka på den diskriminering, när det gäller undervisning och utbildning, som flickorna är utsatta för i ett stort antal länder. Där har UNESCO inte nått långt, och tyvärr måste jag säga att intresset inte heller varit alltför påfallande. I varje fall har organisationen inte i nämnvärd grad förmått påverka inställningen till flic-kornas undervisning och utbildning inom u-länderna, som jag vågar påstå eftersätts på ett skandalöst sätt.

Konventionen kan ses och ses också som ett stöd för dem som arbetar i rätt riktning. Såvitt jag har mig bekant ut-talade sig under remissförfarandet det övervägande antalet remissorgan för ra-tificering. Ett undantag var överstyrelsen för yrkesutbildning, som uttalade att svenska medborgare borde ha före-trädesrätt framför utlänningar vid svenska yrkesskolor, eftersom det gäll-de att utbilda den arbetskraft som med tiden skall ställas just till det svenska näringslivets förfogande. Något av sam-ma betraktelsesätt tycks också prägla utlänningars tillträde till de spärrade utbildningslinjerna vid universitet och högskolor enligt statsrådets svar.

Jag vill inte alls bestrida att detta är en synpunkt som kan diskuteras. Men vi kan inte gärna tvinga den utländska arbetskraft, som eventuellt kan få sin utbildning i våra utbildningsanstalter, att stanna kvar i landet, och det vill vi ju inte heller göra. På det hela taget ter sig emellertid förhållandena annorlun-da nu än 1961, när Sverige hade att ta ställning till denna fråga. När vi tack-

Om ratificering av den av UNESCO den 14 december 1960 antagna konventionen mot diskriminering inom undervisningsväsendet

samt tar emot den vuxna utbildade arbetskraften, inte minst sådana som har teoretiska och intellektuella förutsättningar att följa undervisningen vid våra läroanstalter, är det en gård av rättvisa att under hela den tid de är här låta deras barn få utbildning och undervisning, även om man inte direkt vet, att kunskaperna kommer att kunna utnyttjas i det svenska näringslivet.

Till sist noterar jag naturligtvis tack- samt att frågan om en anslutning övervägs inom departementet. Jag hoppas att de tekniska problem som är förenade med en ratificering från svensk sida skall kunna lösas i positiv riktning. Det märks nämligen väl om Sverige hör till de ratificerande länderna eller inte — det får man oupphörligen bevis på i varje fall inom UNESCO-arbetet. Därför hoppas jag att hindren skall kunna undanröjas. Enligt vad jag förstår måste den här konventionen ha ett visst samband med den konvention mot rasdiskriminering som FN antog förra året och som vi alltså förr eller senare också måste ta ställning till.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag är i princip — självfallet, höll jag på att säga — helt överens med fru Hamrin-Thorell. Det gäller här inte alls så självklara ting som åtgärder mot rasdiskriminering. Vi kan hålla oss inom Norden, så att det blir litet enklare att diskutera frågan.

Vid det senaste sammanträdet med Nordiska rådet i Köpenhamn tog min danske kollega upp problematiken på ett mycket begränsat plan. I Danmark har man märkligt nog och beundransvärt nog kunnat undvika spärrar t. ex. för den medicinska utbildningen. Det är ett under, men den medicinska utbildningen står alltså öppen för alla. Det erkändes emellertid att hela systemet skulle falla ihop om tusen svenskar,

som inte kan komma in vid våra medicinska fakulteter, plötsligt skulle söka till de danska undervisningssjukhusen.

Kan den svenska regeringen medverka i opinionsbildningen på detta område, skall den naturligtvis göra det, fru Hamrin-Thorell, men det kom fram vid remissbehandlingen år 1961 att detta är ett moraliskt problem. Som jag har framhållit i mitt svar är konventionen skriven så, att det inte finns några reservationsmöjligheter, inte några undantag. När man har skrivit på bör man alltså också vara beredd att stå för vad man har skrivit under. Det är ingalunda bara fråga om s. k. utläningar — vuxna eller yngre — som arbetar här i Sverige. De skall naturligtvis inte förvägras yrkesutbildning. Om vi skriver under konventionen, måste vi vara beredda att ta emot alla, och då inte i första hand studerande från u-länder utan från mycket närliggande europeiska länder. Det är ett fåtal länder som hittills lyckats att i stort sett följa dessa principer. Det gäller bl. a. Schweiz men knappast längre Västtyskland, där man inte kan påstå att den högre utbildningen är öppen för alla från hela jorden. Det mest fantastiska med denna beundransvärda konvention är just att det inte finns några som helst begränsningar.

Nu vet jag att Danmark och Norge har ratificerat konventionen, och det är självfallet att vi inte vill komma i det läget, att Sverige är det enda land som inte har ratificerat den. Det skulle emellertid vara intressant att höra om inte fru Hamrin-Thorell såsom medlem av UNESCO-rådet tycker att det är ett moraliskt problem, om man skall skriva under en konvention som man vet inte kan upprätthållas i vissa praktiska situationer. Tar man inte det dilemma som allvarligt, är det lättare att ratificera.

**Ang. förstörande av och ersättning för bekämpningsmedel som förbjudits
av statens giftnämnd**

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag kan instämma med statsrådet i att det är ett moraliskt problem. Men han lägger liksom en ny aspekt på hela konventionssystemet. Man kan diskutera, om det över huvud taget är genom konventioner man skall arbeta fram principerna för mellanfolkligt samarbete. Det förefaller mig dock vara litet väl vida vyer som herr statsrådet anlägger på problemet.

Jag förstår mycket väl att det är svårt för ett land att ansluta sig till en konvention, om det inte kan uppfylla kraven åtminstone i det stora hela. Men det kan ju diskuteras, om det skall gälla varje detalj, så länge vi nu har detta system.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

—————

**Ang. förstörande av och ersättning för
bekämpningsmedel som förbjudits av
statens giftnämnd**

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **ASPLING** erhöll ordet för att besvara herr *Isacson*s fråga angående förstörande av och ersättning för bekämpningsmedel som förbjudits av statens giftnämnd, vilken fråga inleddes i kammarens protokoll för den 24 februari, och yttrade:

Herr talman! Herr *Isacson* har frågat när Kungl. Maj:t avser att ta ställning till frågan om sättet för förstörande av de bekämpningsmedel som av giftnämnden blivit förbjudna för vidare användning samt till frågan om ekonomisk gottgörelse till de näringsutövare som drabbas av sådant förbud.

I bekämpningsmedelsförordningen föreskrivs att förstöring eller annat oskadliggörande av bekämpningsmedel, som inte längre är avsett att användas för sitt ändamål, skall ske på betryggande sätt. Ansvar för oskadliggörande av preparat som inte skall användas

för sitt ändamål har således lagts på den som innehar sådana preparat. Giftnämnden avser att i slutet av denna månad anordna en särskild konferens, varvid frågan om förstöring av giftiga medel skall närmare belysas.

Tre framställningar om ekonomisk gottgörelse med anledning av giftnämndens förbud att försälja och använda vissa bekämpningsmedel har kommit in till regeringen. Två har gjorts av Föreningen Bekämpningsmedelsleverantörer och en av Svenska bygdekvarnarnas riksförbund. Framställningarna har remissbehandlats. Det senaste remissyttrandet kom in den 31 januari i år, och för drygt en vecka sedan kom Föreningen Bekämpningsmedelsleverantörer in med en kompletterande skrift. Framställningarna är nu föremål för regeringens prövning. Jag är inte beredd att närmare ange tidpunkten för regeringens ställningstagande.

Herr **ISACSON** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet *Aspling* för svaret, som dock inte kan undgå ett förvåna mig — jag skulle rent av vilja fråga: Varför denna senfärdighet?

Jag tycker att det här föreligger två mycket intressanta frågor att ta ställning till. Den ena gäller alltså sättet för att oskadliggöra dessa bekämpningsmedel, som numera inte får användas, och den andra gäller den ekonomiska gottgörelsen.

Frågan är också nu hur långt ärendet har avancerat. Jag har väntat att jag skulle ha fått ett besked om att man var beredd att ta ställning på ett eller annat sätt, men regeringen är tydligen ännu inte beredd att göra det, och det verkar som om det kommer att dröja ännu ett tag innan ärendet kan avgöras.

Varför är det då så angeläget att denna fråga blir avgjord och avgjord snart på ett positivt sätt? Jag tycker att det

Ang. förstörande av och ersättning för bekämpningsmedel som förbjudits av statens giftnämnd

är en hel del saker som behöver diskuteras i detta sammanhang. Jag vill erinra om att det i förarbetena till bekämpningsmedelsförordningen sades att lämpliga övergångstider vid förbud borde vara möjliga för att förhindra att ett förbud får ekonomiska eller praktiska följder för olika intressenter.

Beträffande alkylkvicksilver är situationen för närvarande den att detta bekämpningsmedel varit föremål för en rad olika beslut, som herr statsrådet vet. Det första beslutet daterar sig ju från september, då giftnämnden i samband med den konferens, som hölls här i huset om biocider, meddelade att den inte var beredd att verkställa något förbud mot användning av kvicksilver men att nämnden var beredd att gå in på en linje med restriktiv betning. Det var naturligt att alla som hade hand om dessa frågor på näringslivsplanet i denna situation tog beslutet för gott. Man köpte in de förråd man behövde och distribuerade ut dem till en rad olika platser i landet, men det sattes omedelbart i gång en stor folkstorm mot detta. Giftnämnden prövade då om denna fråga för att slutligen den 14 december besluta ett förbud för vidare användning av alkylkvicksilver fr. o. m. den 1 februari 1966.

I den situationen står alltså en rad näringsutövare, som har förråd upplagrade för att kunna möta vårens behov på detta område. När man nu vill ha svar på dels vad man skall göra med dessa kvicksilverpreparat och dels hur man ekonomiskt skall kunna bli gottgjord för denna förlust, kan ärendet inte avancera utan skall fördröjas. Jag har här i min hand remissvaret från giftnämnden. Nämnden säger på samma sätt som herr statsrådet, att det ankommer på den enskilde att ta hand om det hela och att den enskilde skall på ett betryggande sätt oskadliggöra detta bekämpningsmedel. Jag vill fråga: Vad innebär »betryggande sätt»? Det borde väl vara en mycket angelägen uppgift

att omedelbart tala om vad som avses med detta. Risken är att dessa kvicksilverpreparat annars kommer ut och vållar betydligt större skada än de skulle göra om de användes för det ändamål de är avsedda till.

Jag anser att det rent principiellt är utomordentligt viktigt att i en sådan här situation gottgöra dem som blir ekonomiskt lidande av förbudet mot dessa preparats användande. Om det är ett samhällsintresse att snabbt införa ett förbud för någonting, måste det då inte, herr statsråd, vara statens uppgift att gottgöra människor som har blivit ekonomiskt lidande? Vi är överens om att det är ett samhällsintresse att dessa preparat försvinner, men det är ett lika stort samhällsintresse att de människor som har drabbats av förbudet får ekonomisk gottgörelse. Det är, tycker jag, en principfråga som regeringen inte skall behöva ha månader på sig för att knäcka. Svårare frågor har lösts på kortare tid, men i detta fall tycks det vara omöjligt att komma till klarhet.

I sitt remissvar framhåller giftnämnden att »ekonomisk gottgörelse av statsmedel synes falla utanför nämndens kompetensområde att bedöma». Giftnämnden har alltså ingen mening utan överlåter åt regeringen att ta ställning.

Jag anser att denna fråga är av den arten att det är nödvändigt att snabbt behandla den. Man kan fråga sig hur stor kvantitet alkylkvicksilver som finns ute i dag. Har regeringen försökt göra en analys, en inventering? Har ni över huvud taget en uppfattning om vad saken gäller? Jag har företagit en liten undersökning och fått den uppfattningen att det rör sig om ett ton kvicksilver, som i runt tal motsvarar ett värde av 800 000 kronor. Det är således en ur statens synpunkt inte så förskräckligt stor utgift, men för vissa näringsutövare är det en betydande ekonomisk fråga.

Jag ber, herr talman, att med detta få uttala förhoppningen att frågan

Ang. förstörande av och ersättning för bekämpningsmedel som förbjudits
av statens giftnämnd

mycket snabbt kan avgöras. Det finns kanske rent av möjligheter, om man handlar snabbt, att kunna dra in dessa medel och eventuellt exportera dem. Det låter framt, men vissa länder använder fortfarande alkylkvicksilver och har inte något förbud mot deras användande i tankarna. Kan man i annat fall inte skapa en kyrkogård för oskadliggörande av dessa kvicksilverpreparat?

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Någon fördröjning från regeringens sida av detta ärende, herr Isacson, kan man knappast göra gällande ha förekommit. Det var för mycket kort tid sedan, egentligen för bara två veckor sedan, som vi fick detaljerade upplysningar som visar vad det kvantitativt är fråga om. Jag kan upplysa herr Isacson om att Föreningen Bekämpningsmedelsleverantörer har uppgivit att det för närvarande skulle finnas följande kvantiteter ute av förbjudna bekämpningsmedel: Svenska lantmännens riksförbund har cirka 100 ton, spannmålshandlare, spannmåls-grossister och utsädesfirmor cirka 40 ton och kvarnar och gårdar cirka 25 ton, vilket sammanlagt gör 165 ton. Man påpekar emellertid själv att kvantiteterna delvis är beräknade på grundval av en undersökning från mitten av december förra året, och en minskning har därefter självfallet ägt rum. Det är alltså svårt att exakt kunna ange hur stor kvantitet som fanns ute den 1 februari i år.

Herr Isacson citerade sedan gift-nämndens remissvar. Jag vill påpeka att det också finns remissorgan som direkt avstyrkt då det gäller ersättningsfrågan, och det kanske herr Isacson känner till. Jag skall inte ta upp en debatt om den saken, ty jag har redan i mitt svar meddelat att jag inte är beredd att närmare ange tidpunkten för regeringens ställningstagande. Jag har

också upplyst om att giftnämnden har sin uppmärksamhet riktad på frågan om oskadliggörande av giftiga medel och att en konferens kommer till stånd där denna fråga kommer att bli belyst.

Eftersom det är fråga om giftiga medel som nu är förbjudna föreställer jag mig att de förvaras under betryggande förhållanden. Ansvarvaret ligger i hög grad på dem som innehar sådana preparat.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Statsrådet Aspling tror att gifterna förvaras under betryggande förhållanden, men jag tycker nog att det är nästan litet lättsinnigt. Man är inte säker på det. Det finns många brutna förpackningar, och det finns säkert också bland mindre företagare en ovilja att bara låta dem stå, om det inte lämnas något besked.

Det är klart att jag inte har anledning betvivla vad statsrådet Aspling säger, men jag tycker inte att man kan diskutera saken utifrån sådana utgångspunkter. När jag tycker att regeringen har handlat senfärdigt, så beror det på att principfrågan inte är ny. I morgon är det precis två år sedan gift-nämnden beslöt om förbud för aldrin-preparat, och i anslutning till detta gjorde man också en hemställan om att frågorna om tillvaratagandet och förstörandet och den ekonomiska gottgörelsen skulle prövas av regeringen. Regeringen har inte, vad jag vet, under tiden sedan dess tagit upp frågan till behandling. Två år har man haft på sig att knäcka principfrågan i det avseendet. Därför tycker jag att det är god tid ni har tagit er i den här saken.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag förstår att herr Isacson har god överblick över situationen och god kontakt med de institutioner och firmor som handhar giftmedlen, och det är klart att det oroar

Ang. förstörande av och ersättning för bekämpningsmedel som förbjudits av statens giftnämnd

mig vad herr Isacson säger här i dag om att preparaten icke skulle förvaras under särskilt betryggande förhållanden. Jag föreställer mig emellertid att de som handhar giftmedlen känner ansvaret, och det var detta jag ville framhålla. Jag har sagt i mitt svar att enligt bekämpningsmedelsförordningen ligger ansvaret i fråga om oskadliggörandet av preparaten hos dem som innehar sådana preparat.

Jag skall, herr talman, inte förlänga debatten med att gå närmare in på frågan om tågorordningen i ärendet. Herr Isacson nämnde att en framställning förelåg redan 1964 beträffande aldrinpreparaten. Det är sant, men det är också angeläget att påpeka att det ärendet inte bara så att säga legat stilla. En rad olika framställningar har inkommit därefter, och det har skett så sent som i december i fjol, och vidare har ytterligare akter i denna fråga inkommit i början av detta år. Det har alltså inte skett någon fördröjning. Vi har anledning att se på detta och ta ställning till det i ett sammanhang.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Det har varit ett samhällsintresse att det fattas snabba beslut i den här frågan. Så krävdes det i fråga om förbud, och då fattades också snabba beslut. Jag anser att det är nödvändigt att det sker snabba beslut i ärendets handläggning på det här planet också och att man inte i onödan skall dra ut på tiden. Jag är dock tacksam om jag med denna lilla debatt har kunnat oroa herr statsrådet. Då har jag fyllt min uppgift.

Herr statsrådet ASPLING:

Herr talman! Jag vill bara säga att det är på begäran — icke minst från Föreningen Bekämpningsmedelsleverantörer — som ärendets handläggning har skjutits framåt. Föreningen har själv önskat det.

Vad beträffar oron, herr Isacson, så var det ju herr Isacson som kände den. Jag deklarerade att jag tror på ansvarskänslan hos dem som innehar dessa gifter.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 33, om förklaring enligt artikel 46 i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 35, angående förlängning av giltighetstiden för 1962 års internationella veteavtal.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 41, angående utbildning i automatisk databehandling.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.36.

In fidem
Solveig Gemert

Fredagen den 4 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 41, angående utbildning i automatisk databehandling.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1966/67 inom justitiedepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1966/67 inom finansdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner angående avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.;

nr 8, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för lagfartskostnader;

nr 9, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av reservbefälspremier; samt

nr 11, i anledning av väckta motioner rörande arvs- och gåvobeskattningen;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner om anpassning för mindre företag av aktiebolagslagstiftningen;

nr 12, i anledning av väckt motion om en översyn av barnavårdsmannainstitutionen;

nr 13, i anledning av väckta motioner om återfående av överskjutande insatskapital i ekonomisk förening; samt

nr 14, i anledning av väckt motion angående obligatorisk försäkring av tillgångar som anförtros boutredningsmän m. fl.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1965 vid dess fyrtionionde sammanträde fattade beslut;

nr 13, i anledning av väckta motioner angående rätten till änkepension inom den allmänna tilläggs pensioneringen;

nr 14, i anledning av väckta motioner om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever;

nr 15, i anledning av väckta motioner om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studiehjälpsreglementet, m. m.;

nr 16, i anledning av väckta motioner om studiestöd under sommaren;

nr 17, i anledning av väckt motion om höjd åldersgräns för bidragsförskott; samt

nr 18, i anledning av väckt motion angående abortförebyggande verksamhet;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av väckta motioner angående formerna för beslut om jaktvårdsområde;

nr 10, i anledning av väckt motion om en ny jaktlagstiftning;

Interpellation ang. vattenvården i Mälaren

nr 11, i anledning av väckt motion om slopande av kravet på särskild ursprungsmärkning beträffande varor framställda i nordiskt land;

nr 12, i anledning av väckta motioner om fortsatt koncession för mindre el-distributionsföreningar; samt

nr 13, i anledning av väckta motioner om samplanering av det allmänna och det enskilda vägväsendet; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner angående omhändertagandet av övergivna bilvrak; samt

nr 8, i anledning av väckta motioner angående de ensamståendes problem.

Interpellation ang. vattenvården i Mälaren

Herr WALLMARK (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Mälarens nederbördsområde omfattar 22 600 km² varav sjöarealen är 2 576 km². Sjön Mälaren har en sjöareal av 1 140 km² och är Sveriges till storleken tredje sjö. Medelavbördningen från Mälaren till Östersjön är 168 m³ per sekund.

Inom mälaronrådet bor f. n. ca 1,8 miljoner personer. Ca 1,6 miljoner personer bor i 24 städer varav Stockholm, Västerås, Uppsala, Eskilstuna och Södertälje är de största. Befolkningsstätheten för området är ca 70 personer per km² mot ca 17,5 per km² för hela landet. Förutom Stockholms stad ingår delar av Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län. Området är starkt industrialiserat som siffran på befolkningsstätheten antyder.

Sjön Mälaren är och har varit en väsentlig grundförutsättning för all den mänskliga aktivitet som har utvecklats inom mälaronrådet. Sedan mycket lång tid tillbaka har sjön använts för båt-

trafik. All trafik med större båtar mellan Mälaren och Östersjön passerar numera Södertälje. Fisket i sjön har också mycket gamla anor, men är ej av väsentlig betydelse för området.

Mälaronrådets utveckling har medfört industrialisering och en starkt ökad befolkning. I detta sammanhang har Mälarens vatten i modern tid tagits i anspråk för flera olika nya ändamål. Befolkningens och industriens behov av sötvatten tillgodoses ur sjön samtidigt som den används som recipient för avloppsvattnet från området. Jordbruken i Mälardalen som är av stor omfattning medför att föroreningar i form av när-salter förs ut i sjön med regnvattnet.

Kraven på nyttjande av mälarovatten i olika sammanhang medför en stor belastning på sjön, och en klar försämring av dess status har skett och sker i allt raskare takt. Med den ovanligt långa strandlinjen och de ofta grunda stränderna är risken för vassbildning och igenväxning av stränderna stor genom utsläppen av när-salter. Industriavloppen, som till mycket stor del härrör från metall- och verkstadsindustri, innehåller ofta gifter, syror och andra kemikalier. Båttrafiken medför speciella risker för förorening genom oljeutsläpp etc.

Befolkningen och industrien inom mälaronrådet baserar redan nu till största delen sin vattenförsörjning på mälarovatten. Före år 2000 kommer med all säkerhet befolkningen att fördubblas och uppgå till minst 3,6 miljoner personer. Industriens utveckling är svår att förutse. Det totala vattenuttaget ur Mälaren år 2000 kan uppskattas till åtminstone ca 90 m³ per sekund, d. v. s. mera än hälften av medelavbördningen från Mälaren.

Om ej ett avloppssystem i form av sprängda tunnlar e. d. utbygges, som transporterar avloppet direkt ut till Östersjön, så kommer större delen av det förbrukade vattnet att återföras till Mälaren i form av avloppsvatten.

Högre välstånd och mera fritid har följt i industrialiseringens fotspår. Mälaren har också i allt större utsträckning utnyttjats till bad, segling och andra rekreativa ändamål, som ställer höga krav på vattnets beskaffenhet.

Om Mälaren i framtiden liksom hittills skall kunna utgöra en av grundförutsättningarna för välstånd och trivsel inom området så måste man nu se till att man inte bara hårt exploaterar denna naturtillgång, utan även sätter in en effektiv vattenvård.

Vissa utredningar om Mälarens status och förflutna är igångsatta. Limnologiska institutionen vid Uppsala universitet gör fortlöpande mätningar i sjön, och en insamling av data som framkommit vid tidigare undersökningar pågår. År 1960 bildades Kommittén för Mälarens vattenvård. Målsättningen för kommitténs arbete har ej närmare preciserats och dess verksamhet har ej varit särskilt omfattande.

I Mälarens nederbördsområde ingår delar av Stockholms stad och sex län. Dessa är uppdelade i en mängd kommuner. Alla dessa administrativa enheter har stora och motstridande intressen i mälarovattnet. En samordning av dessa för hela regionen är en stor och angelägen uppgift. Problemen i mälarområdet är ej att betrakta som säregna utan kommer med säkerhet att uppträda i många andra områden i samband med växande aktivitet och större utnyttjande av vattentillgångarna. Det är således rimligt att betrakta mälarområdets problem som typexempel på problemen inom vattenvården, även om den specifika avloppsbelastningen är mångdubbelt större på Mälaren än ex. på Väneren och Vättern. Till grund för bedömningen av hithörande problem bör läggas en vattenvårdsplan som upprättas och hålls aktuell av ett vattenvårdande organ och som omspänner hela det aktuella nederbördsområdet. Vattenvårdsplanen skall redovisa områdets tillstånd och användning, be-

Meddelande ang. enkel fråga
döma framtida anspråk, föreslå en avvägning av de olika intressena mot varandra samt ange erforderliga övervakningsåtgärder. Därigenom kan sådana missgrepp, som t. ex. föreslagen lokalisering av en cellulosaindustri till Kvicksund eller väsentligt ökad fartygs trafik på Mälaren förhindras och ett rationellt utnyttjande av vattentillgångarna med minsta möjliga skadeverkningar möjliggöras.

Med hänvisning till ovanstående an- håller jag att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta följande interpellation.

Är statsrådet beredd

att snarast vidtaga åtgärder för upprättande av en vattenvårdsplan för hela mälarområdet,

att medverka till att i princip inga nya avlopp till Mälaren medges,

att medverka till att förbud mot utsläpp från toaletter och köksavdelningar på fartyg utfärdas,

att utarbeta en plan för transport av avloppsvattnet direkt ut till Östersjön, samt

att låta utarbeta en alternativ plan för oljetransporter genom pipelines e. d. i stället för med båt genom Mälaren för att därigenom helt eliminera riskerna för oljeutsläpp?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Lokander* (s) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet: »Har statsrådet observerat arbetsmarknadsstyrelsens avstyrkande av hemställan från Norra Ny kommun i Värmland om ekonomiskt lokaliseringsbidrag för upprättande av en spånskivfabrik inom

Interpellation om Sveriges beredskap inför en förändrad europeisk marknads-situation m. m.

kommunen? Vilka möjligheter anser statsrådet föreligga för regeringen att ändra detta beslut dithän att avsett stöd kan tillkomma Norra Ny kommun?»

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.12.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 8 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 1 och den 2 innevarande månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades fru *Segerstedt Wiberg* för tiden den 8—den 21 mars på grund av ett från henne inkommet, nu uppläst läkarintyg, utvisande att hon till följd av periarthr. humeroscap. dx vore sjukskrivnen för tiden till och med sistnämnda dag.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 84, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss staten tillhörig mark.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 85, till kanslideputerade angående angivande å motion av motionärs parti-tillhörighet.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 2 och 7, bevillningsutskottets betänkanden nr 6, 8, 9 och 11, första lagutskottets utlåtanden nr 11—14, andra lagutskottets utlåtanden nr 12—18, tredje lagutskottets ut-

låtanden nr 1 och 9—13 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 7 och 8.

På framställning av herr talmannen beslöts att allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 7 skulle sättas sist å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 38, med förslag till lag om ändrad lydelse av 33 och 60 §§ arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1); nr 42, angående statsbidrag till folkhögskolor;

nr 43, angående fortsatt valutareglering; och

nr 44, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.

Interpellation om Sveriges beredskap inför en förändrad europeisk marknads-situation m. m.

Herr **HOLMBERG** (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Under de senaste månaderna har aktiviteten från en rad

Interpellation om Sveriges beredskap inför en förändrad europeisk marknads-situation m. m.

EFTA-länders sida varit anmärkningsvärt hög då det gäller att öka beredskapen inför den scenförändring som tycks vara på väg i Europamarknadsfrågan. Sedan den franska bojkotten gentemot EEC hävts och integrationsarbetet inom EEC tagit ny fart har framför allt England, Österrike, Danmark och Norge gjort ansträngningar att öka sin marknadsekonomiska beredskap. I mitten av februari förklarade den norske utrikesministern John Lyng att frågan om norsk anslutning till EEC i form av medlemskap eller associering kan bli aktuell fortare än väntat. Vid samma tillfälle redogjorde utrikesminister Lyng för de förberedande åtgärder som man på norskt håll vidtagit. Den norske handelsministern Kåre Willoch har gjort omfattande resor ute i Europa för att orientera sig om läget och i april sammankallas till Oslo de norska ambassadörerna i EEC- och EFTA-länderna för en konferens kring marknadsfrågorna. Dessutom har den norska regeringen på departements- och ämbetsmannaplanet tillsatt en specialkommitté med uppgift att insamla allt tillgängligt sakmaterial som skall ligga till grund för regeringens avgörande.

Samma aktivitet kännetecknar den danska regeringens handlande. Den oväntade framgång som Österrike haft i sina förhandlingar med EEC, markerar att en scenförändring är på väg. Utgången av det senaste valet torde också innebära att ytterligare ansträngningar görs i syfte att snabbt föra in Österrike i den gemensamma marknaden. På samma sätt har aktiviteten från Englands sida blivit mer målmedveten. Både Labour och Conservative Party har klart markerat sin önskan att föra in England i EEC.

På samma sätt som andra länder inom EFTA nu var för sig vidtager förberedelseåtgärder måste vi i Sverige utarbeta en beredskapsplan i marknadsfrågan. Detta är inte minst väsentligt sett mot de svårigheter som svensk ex-

portindustri redan brottas med och som förra året fick ett drastiskt uttryck i ett underskott i bytesbalansen på 1 400 miljoner kronor. Förberedelsen för en svensk anslutning till ett integrerat Europa bör emellertid inte ensidigt ta sikte på att lösa de tekniska handelsproblemen. Lika viktigt är att åtgärder vidtas så att opinionen i Sverige psykologiskt är beredd att ta ställning i Europafrågan och att den utifrån en mera intensifierad Europadebatt kan dra även de praktiska konsekvenser som följer av ett ökat svenskt Europaengagemang.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställer jag att till hans excellens herr statsministern få ställa följande fråga:

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit i syfte att följa den marknadsekonomiska utvecklingen i Europa och vilken grad av beredskap bedömer regeringen att vi har tekniskt, opinionsmässigt och förhandlingsmässigt inför en förändrad europeisk marknadssituation?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 645, av herr *Tistad m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 31, med förslag till lag med vissa bestämmelser om kommunalval för perioden 1967—1970 m. m.;

nr 646, av herr *Ernulf m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 37, med förslag till godkännande av 1965 års europeiska överenskommelse till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier, m. m.; och

nr 647, av herr *Holmberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 37, med förslag till godkännande av 1965 års europeiska överenskommelse

Meddelande ang. enkla frågor

till förhindrande av rundradiosändningar från stationer utanför nationella territorier, m. m.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Larsson, Thorsten*, (cp) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »Vill Statsrådet lämna en redogörelse för de åtgärder som vidtagits för att förhindra att mul- och klövsjukeepizootien sprides till och i vårt land?»;

av herr *Isacson* (h) till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet: »Vill Herr Statsrådet för kammaren redogöra för vilka åtgärder som

vidtagits för att bygga upp en tillfredsställande beredskap mot den sedan rätt lång tid annalkande mul- och klövsjukeepizootien?»; samt

av herr *Ahlsten* (fp) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: »Vill Statsrådet undersöka förutsättningarna att inom de områden, exempelvis hela län, där riksdagen beslutat att lägga ned järnvägar, befolkningen med rätt till 67-kort får använda detsamma för resa med de kommunikationsmedel som SJ ersatt järnvägarna med?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.07.

In fidem

Fritz af Petersens

Onsdagen den 9 mars

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 3 in-
nevarande månad.

Upplästes följande till kammaren in-
komna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed har jag äran anhålla om
ledighet från riksdagsarbetet under ti-
den den 14/3—den 26/3 för att närvara
vid nedrustningskonferensen i Genève.
Stockholm den 9 mars 1966

G. Ivar Virgin

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogs och hänvisades till lagut-
skott Kungl. Maj:ts proposition nr 38,
med förslag till lag om ändrad lydelse
av 33 och 60 §§ arbetarskyddslagen den
3 januari 1949 (nr 1).

Föredrogs och hänvisades till stats-
utskottet Kungl. Maj:ts proposition nr
42, angående statsbidrag till folkhög-
skolor.

Föredrogs och hänvisades till ban-
koutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 43, angående fortsatt valutaregle-
ring; och

nr 44, med förslag till lag med sär-
skilda bestämmelser rörande riksban-
kens sedelutgivning, m. m.

Föredrogs och hänvisades
motionen nr 645 till konstitutionsut-
skottet samt
motionerna nr 646 och 647 till lag-
utskott.

Föredrogs änyo och företogs punktvis
till avgörande statsutskottets utlåtande
nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande utgifterna för bud-
getåret 1966/67 inom justitiedeparte-
mentets verksamhetsområde jämte i äm-
net väckta motioner.

Punkterna 1—16

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17

Ang. inköp av helikoptrar

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen
att till Polisverket: Inköp av mo-
torfordon m. m. för budgetåret 1966/67
anvisa ett reservationsanslag av
13 150 000 kronor, därav 9 000 000 kro-
nor att avräknas mot automobilskatte-
medlen.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland
annat, att medel skulle anvisas för in-
köp av ytterligare en helikopter utöver
den, som sedan år 1964 disponerats för
polisverksamheten.

I två likalydande motioner, väckta
den ena inom första kammaren av herr
Holmberg m. fl. (I: 129) och den andra
inom andra kammaren av herr *Bohman*
m. fl. (II: 174), hade, såvitt nu vore i
fråga, hemställts, att riksdagen måtte
besluta att till Polisverket: Inköp av
motorfordon m. m. för budgetåret 1966/
67 anvisa ett reservationsanslag av
14 650 000 kronor, varav 9 750 000 kro-
nor att avräknas mot automobilskatte-
medlen.

Motionärernas förslag innebar en ök-
ning av anslaget med 1,5 miljon kro-
nor, vilket belopp avsåges för anskaff-
ning av tre helikoptrar utöver den he-

Ang. inköp av helikoptrar

likopter, för vilken medel inräknats i Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 129 och II: 174, såvitt nu vore i fråga, till Polisverket: Inköp av motorfordon m. m. för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 13 150 000 kronor, varav 9 000 000 kronor att avräknas mot automobilskatte-medlen.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Andersson, Virgin, Edström, Kaijser, Dahlén, Sundin, Johan Olsson, Bohman* och *Ståhl*, fröken *Elmén*, herrar *Nilsson* i *Tvärälund*, *Mundebo* och *Sjönell* samt fröken *Ljungberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 129 och II: 174, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna anført angående inköp av helikoptrar;

II. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 129 och II: 174, såvitt nu vore i fråga, till Polisverket: Inköp av motorfordon m. m. för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 14 150 000 kronor, varav 9 500 000 kronor att avräknas mot automobilskatte-medlen.

Reservanternas förslag avsåg, att medel skulle anvisas för anskaffning av två helikoptrar utöver vad departementschefen beräknat.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! I frågan om anslagen till polisen har vårt parti framfört några yrkanden om ökade anslag utöver vad som föreslås i propositionen. I intet avseende går vi utöver vad polisstyrelsen har begärt, och det är ingalunda så att vi har tillstyrkt alla de

förslag som polisstyrelsen framfört och som inte blivit tillgodosedda i statsverkspropositionen. Men vi har satsat på vissa poster som vi tror vara av särskild betydelse.

Den post det här gäller är enligt vår mening just en sådan post som har stor betydelse. Det gäller anskaffande av samtliga de helikoptrar som polisstyrelsen har begärt. Helikoptrarna har, som polisstyrelsen framhåller, visat sig vara ett värdefullt hjälpmedel främst i trafikövervakningsarbetet.

Det finns väl ingen anledning att just vid behandlingen av denna punkt i någon större omfattning diskutera trafikolyckorna och den dåliga säkerheten på våra vägar. De drygt 1 250 dödsolyckorna på vägarna förra året, de 26 000 skadade, av vilka omkring 3 500 svårt skadade, och de stora kostnader som trafikolyckorna åsamkar samhället, i propositionen beräknade till en och en halv miljard, gör att alla slag av insatser behövs där man kan nå resultat, även om varje sådant resultat kanske i och för sig inte verkar så revolutionerande.

Det torde stå klart för alla att det inte finns någon isolerad åtgärd som kan göra storverk, men det finns många olika mindre åtgärder som kan medföra små, men därför inte betydelselösa resultat. En ökad trafikövervakning har visat sig kunna leda till minskad olycksfrekvens — det har man kommit till genom särskilda undersökningar som verkstälts av rikspolisstyrelsen — och helikoptern har visat sig vara ett suveränt medel för en sådan förbättrad trafikövervakning. Men helikoptern har därjämte betydelse också för den allmänna spaningsverksamheten, för snabbt förflyttande av experter till avlägsna och svåråtkomliga brottsplatser o. s. v. Enligt vår uppfattning är anskaffandet av de tre helikoptrar som begärts i reservationen en ur samhälls-ekonomisk synpunkt lönsam investering.

Jag ber, herr talman, att få yrka bi-

fall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten förnekar inte att helikoptrar betyder mycket i polisverksamheten, men har på grund av det ekonomiska läget inte kunnat tillstyrka den framställning som kommit från rikspolisstyrelsen och som upptagits av motionärerna. Emellertid vill jag framhålla att här ställs medel till förfogande för rikspolisstyrelsen, så att den kan förhyra helikoptrar och flygplan för att sättas in under de tider av året då trafiken på vägarna är som allra störst. På det sättet får man i varje fall en inte oväsentlig täckning av bevakningen under tider då det är speciellt angeläget att vägarna blir bevakade från luften. Det har skett en uppskrivning av anslagen som, om den inte helt tillmötesgår rikspolisstyrelsens önskan, dock i varje fall innebär en förbättring i jämförelse med tidigare förhållanden.

Med denna korta motivering, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kajser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 17, röstar

Om förstärkning av polispersonalen

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kajser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 58.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkterna 18—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21

Om förstärkning av polispersonalen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för den lokala polisorganisationen i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 3 januari 1966 föreslagits, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för den lokala polisorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67, dels ock till Lokala polisorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 388 miljoner kronor, därav 89 miljoner kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att polisorganisationen skulle tillföras 300 polismanstjänster samt att

Om förstärkning av polispersonalen

tjänster skulle inrättas eller att medel skulle anvisas för sammanlagt 10 delgivningsmän och 90 tjänster i kontorskarriären.

I förevarande sammanhang hade utskottet haft till behandling följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (I: 280) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 347), i vilka motionärerna, under återopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 318 och II: 384, såvitt nu vore i fråga, hemställt, att riksdagen måtte besluta att till Lokala polisorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 392 miljoner kronor, varav 89 miljoner kronor att avräknas mot automobilskattebidraget;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lidgard* och fru *Hultell* (I: 425) samt den andra inom andra kammaren av herr *Fridolfsson* i Stockholm och fru *Kristensson* (II: 349), i vilka, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att riksdagen för budgetåret 1966/67 måtte bevilja erforderliga medel under anslaget Lokala polisorganisationen: Avlöningar för inrättande av ytterligare 45 nya polismanstjänster utöver vad som föreslagits i statsverkspropositionen;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Dahlén* och *Sörenson* (I: 112) samt den andra inom andra kammaren av herr *Wiklund m. fl.* (II: 154), i vilka föreslagits, att riksdagen skulle

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att rikspolisstyrelsen måtte få i uppdrag att uppgöra en treårsplan för personalupprustning av polisen fullt täckande föreliggande behov (eventuellt även innefattande polisens upprustning i övrigt) och att förslag på grundval av denna plan måtte föreläggas nästa års riksdag;

b) besluta, utöver vad regeringen föreslagit, att inrätta 20 polismanstjänster i Stockholms polisdistrikt, med bemyndigande för Kungl. Maj:t att bestämma fördelningen av den sålunda föreslagna — för tunnelbanepoliserna avsedda — personalökningen mellan olika tjänstekategorier inom ramen för den lönekostnad som beräknats för en sådan polisavdelning på 40 man.

Den anslagsökning av 4 miljoner kronor, som, såvitt nu vore i fråga, innefattades i motionerna I: 280 och II: 347, avsåges enligt vad som angäves i motionerna I: 318 och II: 384 för inrättande utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit av 150 polismanstjänster och 50 tjänster i kontorskarriären med fördelning på olika polisdistrikt enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 280 och II: 347, I: 425 och II: 349 samt I: 112 och II: 154, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för den lokala polisorganisationen i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 3 januari 1966 föreslagits;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för den lokala polisorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67;

c) till Lokala polisorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 388 000 000 kronor, varav 89 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattebidraget;

II. att motionerna I: 112 och II: 154, såvitt de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrarna *Axel Andersson*, *Virgin*, *Edström*, *Kaj-*

ser, Dahlén, Sundin, Johan Olsson, Bohman och Ståhl, fröken Elmén, herrar Nilsson i Tvärålund, Mundebo och Sjönell samt fröken Ljungberg, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 280 och II: 347, I: 425 och II: 349 samt I: 112 och II: 154, samtliga motioner såvitt föreslagna personalökningar, och att därför utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 280 och II: 347, I: 425 och II: 349 samt I: 112 och II: 154, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för den lokala polisorganisationen i enlighet med vad reservanterna föreslagit;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för den lokala polisorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67;

c) till Lokala polisorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 392 000 000 kronor, varav 90 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen, som knyter an till tre olika motionspar. Den innebär att vi föreslår en ökning av antalet nya polis-tjänster med 150 utöver vad Kungl. Maj:t har begärt och därjämte ett tillskott på 50 tjänster i kontorskarriären, likaledes utöver vad Kungl. Maj:t har begärt.

Kungl. Maj:t har visserligen äskat 300 nya polismanstjänster och 90 nya tjänster i kontorskarriären, men vi tycker inte att det är tillräckligt. Polisstyrelsen ville ha 1 200 nya tjänster, varav 800 polismanstjänster, och länsstyrelsernas förslag, som sedan blev nedskuret

Om förstärkning av polispersonalen av polisstyrelsen, avsåg ungefär det dubbla antalet, nämligen 1 700 polis-tjänster. De lokala polischeferna hade begärt uppemot 2 100 nya tjänster.

Vi vet att brottsstatistiken visar en cirka tioprocentig ökning av för polisen kända brott under föregående år — antalet för polisen okända brott har man ingen aning om. Vi vet också att upplklaringsprocenten är skrämmande låg, för Stockholms vidkommande i genomsnitt cirka 25 procent. Väldsbrotten mot äldre och brottslighet med narkotikamissbruk i bakgrunden visar en ökande tendens. Ett oroande tecken är också den ökade ungdomskriminaliteten. Jag vill även erinra om de nya former som bilstölderna har tagit på senare tid.

Jag skall emellertid inte här i någon utförlig form beröra brottsutvecklingen. Jag vill bara peka på betydelsen av att vi kan lita på att man i vårt land respekterar de grundläggande värderingar, i främsta rummet personlig integritet men också äganderätt m. m., som gäller i ett rättssamhälle. Vi vet att tilltron till och respekten för rättssamhället beror på dess möjligheter att fullgöra den brottsförebyggande, brottsupp-sparande och brottsbeivrande verksamheten. Det finns många undersökningar som visar att enbart förekomsten av poliser, enbart vetskapen att en polis kan dyka upp, har en brottsförebyggande effekt av stor betydelse. I det sammanhanget har kvarterspoliserna en alldeles särskilt viktig uppgift.

I ett par av motionerna har särskilt yrkats på viss ökning av polisen i Stockholm, dels särskilt vid tunnelbanestationerna, där problemen som bekant har varit mycket stora, dels också i det nya polisdistrikt i de sydvästra delarna av Stockholm, där Kungl. Maj:t föreslagit 30 tjänster mot av rikspolisstyrelsen begärda 50.

I reservationen föreslås att Kungl. Maj:t skall bemyndigas placera tjänsterna på polisdistrikten. Man räknar i reservationen med att åtminstone det

Om förstärkning av polispersonalen

antal, som enligt vad i dessa motioner har begärts skall bli inrättade i Stockholm, skall kunna placeras där. Visserligen har det funnits talrika vakanser inom polisstyrkorna i stockholmsområdet, men i landsorten har det funnits ett överskott av poliser. Det sägs dessutom att det även i Stockholm på sista tiden har inträtt en förbättring av situationen i fråga om vakanserna. Något hinder att åstadkomma den ökning som har begärts i reservationen torde inte finnas på den grunden.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen 2.

Herr LIDGARD (h):

Herr talman! Stockholmspolisen har en mycket effektiv och intressant brottsstatistik. Den är upplagd på sådant sätt, att man i ettvarvt av polisvakt-distrikten har gjort en ytterligare uppdelning i sektioner och för var och en av dessa sektioner för en särskild statistik, där man kan avläsa alla brott och alla händelser som kommer till polisens kännedom. Denna statistik är mycket utförlig. Det är en veckostatistik, som även ger besked om när under dygnets lopp händelserna inträffat.

Det är självklart att denna statistik i första hand utnyttjas i spaningsarbetet, i polisens repressiva verksamhet. Med den nya givna inom polisväsendet efter förstatligandet, då den brottsförebyggande verksamheten särskilt betonas, har denna statistik också blivit vägläddande för bedömningen av vilka insatser av extra personal som skall göras inom de olika distrikten och på de olika sektorerna.

Man behöver egentligen bara gå igenom denna statistik för att inse att det verkligen lönar sig att investera i polispersonal. Det finns sektorer i staden där man en viss vecka har kunnat konstatera en topp för en viss typ av brottslighet. Genom specialdestinering av personal till den sektorn har man sedan

vecka efter vecka lyckats bringa ned just denna typ av brottslighet till, låt oss säga, den mera normala nivån i staden. Det är ett enkelt och utomordentligt effektivt underlag för teoretiserande kring lönsamheten i sådana investeringar.

Nu behöver man emellertid inte teoretisera så mycket kring dessa problem — det finns alldeles för många människor här i Stockholm som har alldeles för god kunskap om vad bristen på polisskydd i staden innebär. Jag kan erinra om tunnelbanan, och jag kan erinra om gatufriden. Även om det för tillfället inte är så att utländska resebyråer varnar sina kunder för att resa till Stockholm, är läget ändå allvarligt nog på sina håll, i varje fall vissa kvärlar i de centrala delarna av staden. Därför framstår det som alldeles uppenbart att en förstärkning av polispersonalen är behövlig.

Tillgänglig allmän brottsstatistik visar att förhållandena är särskilt besvärliga i Stockholm både på ordnings-sidan och när det gäller våldsbrott och annan grövre brottslighet. Just därför att man här i viss utsträckning kan tala om ett speciellt stockholmsproblem kan det finnas skäl att särskilt intressera sig för hur polisväsendet i Stockholm hanteras personalmässigt nu efter förstatligandet.

Den ansvariga polisledningen har begärt 337 nya tjänster. Rikspolisstyrelsen vitsordar att detta är en riktig och klok bedömning av läget och att alla tjänsterna behövs. Å andra sidan gör rikspolisstyrelsen, såsom framgår av anslagsräkningen, också andra avvägningar när man bedömer behovet av personal, eller rättare sagt tillgången på personal, och man kommer fram till att Stockholms stad skulle få ett nytillskott på i runt tal 250 tjänster. Av de 250 tjänsterna finns det i dag kvar i majoritetens utlåtande 103 tjänster. Det betyder, som herr Kaijser sade, att man i det stora nya område, som håller på att byggas i sydvästra Stockholm och

som skall bli ett nytt polisvaktstrikt, där man behöver en personalstyrka på 51 personer, får i runt tal 30 personer. Det betyder också att tunnelbanepolisen, som vi alla är levande medvetna om att den behöver förstärkas och få en egen och särskild organisation som anses kräva ungefär 40 man, endast får 20 polismän. Det betyder slutligen att en av de viktigaste ingredienserna i den nya skyddspolisorganisationen, nämligen kvarterspoliserna, som i dag är 26 stycken i Stockholm och som ingalunda täcker alla delarna av innerstadens bostadsområden, inte kommer att kunna utökas med de tio nya föreslagna tjänsterna. Inom parentes skulle jag kanske säga att dessa tio nya tjänster inte svarar mot det behov som i realiteten föreligger. Men eftersom dessa kvarterspoliser skall vara polismän med en särskilt omfattande personlig kunskap om staden, erfarenhet och god utbildning, anses det att man under ett antal år framåt inte kan få fram mer än ungefär tio stycken nya sådana befattningshavare om året. Inte ens dessa tio nya tjänster skall alltså nå komma till. Det är den situation som man har här i Stockholm.

Jag kan försäkra kammarens ledamöter att det inte är så nådigt att en vanlig lördagkväll stå i dörren till sin egen bostad när det står 20—30—40 ungdomar utanför i trappan och försöker tränga sig in, en del kanske inte helt nyktra. Förgäves försöker man tillkalla radiopolisen. När radiopolisen kommer efter en timme får man som enda råd: Vad ni än gör så släpp inte in dem, lägenheten är urblåst inom tio minuter om de lyckas ta sig in! I en sådan situation känner man sig inte särskilt modig när man står inför hopen och försöker argumentera så gott man kan för att slippa få in dem i lägenheten.

Det är många familjefäder som om lördagskvällarna står i den situationen som jag själv stod inför för ett par månader sedan. Det gör att man har en stark känsla av att polisorganisationen

Om förstärkning av polispersonalen
i Stockholm behöver förstärkas med den personal som har föreslagits i reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Efter den skildring vi nu senast hört skulle jag kanske känna mig generad över att här tala för majoritetens åsikt, men jag är det inte därför att jag vet svårigheten att över huvud taget kunna få poliser i Stockholm.

Några år innan polisväsendet förstatligades ägde det rum en upprustning av polisväsendet runt om i landet — det framgår av utskottsutlåtandet. År 1961 exempelvis ökades antalet poliser i hela landet med 260. Det var ingen ökning i Stockholm och Göteborg, men en ökning med cirka tio i Malmö. Då var det kommunerna själva som bestämde antalet poliser. 1962 var hela nytilskottet av poliser i landet 360. Därav kom cirka 60 på Stockholm, ingen på Göteborg och ett 15-tal på Malmö. År 1963 var den totala polisökningen i landet 450. Därav kom cirka 30 på Stockholm, ingen på Göteborg och cirka 30 på Malmö. Det sista året före förstatligandet var ökningen likaså 450 i hela landet. Ökningen i Stockholm var då 104, i Göteborg cirka 140 och i Malmö 24. Det första året efter förstatligandet ökade antalet poliser i hela landet med 90, därav fick Stockholm 69, Malmö 20 och Göteborg inga. Nu har det visat sig under senaste året att det finns polis i tillräcklig grad i en rad län — överskott på vissa håll men ett stort underskott i Stockholm. Det har i Stockholm varit svårt att rekrytera helt enkelt. Vi har inom statsutskottets tredje avdelning haft ett resonemang med polischefer i Stockholm om detta. Det framkom därvid en del skäl som belyser varför det har ställt sig så besvärligt med rekryteringen här. Det är för närvarande cirka 70 vakanser i Stockholm. Med en normal avgång och med hänsyn till den rekrytering som är möjlig så tror

Om förstärkning av polispersonalen

man i varje fall att det icke skall gå att komma ifrån dessa vakanser. Under det förhållandet har vi ansett att det är tämligen meningslöst att utöka antalet tjänster, när man inte kan få nu befintliga tjänster besatta.

Vad gäller biträdespersonal så har ju där skett en ökning. Det är svårt att göra jämförelser med tiden före förstatligandet, men från den 1 januari 1965 har antalet biträdestjänster ökats med minst 300, och nu föreslås ytterligare 90. Reservanterna begär ytterligare 50 tjänster därutöver. Vi har på grund av skäl som framförts från departementet och så som förhållandena är inte ansett oss kunna tillmötesgå reservanternas och i första hand motionärernas önskemål utan har stannat för att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Vi är annars fullt medvetna om — och det vet vi att man även är i justitiedepartementet — betydelsen av att det finns tillräckligt med polis, men när det inte går att få fram sökande till befintliga tjänster, har vi ansett det tämligen meningslöst att göra en uppskrivning av antalet tjänster. Det skulle ju bara bli en tom gest.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av herr Birger Anderssons inlägg skulle jag vilja framhålla att vårt förslag om nya tjänster ju även täcker tjänster utanför Stockholm. Där finns det, som herr Birger Andersson påpekat, ett visst överskott. Vi tror alltså att det finns möjlighet att besätta alla de befattningar som vi föreslår.

Sedan skulle jag beträffande den personal inom kontorskarriären, som jag föreslog en ökning av men som jag glömde att närmare motivera i mitt första inlägg, framhålla den synpunkten att man genom denna personal kan frigöra polismän från rena kontorsuppgifter och få dem ut i verklig polisverk-

samhet. Man kommer alltså genom de tjänsterna att få en faktisk ökning av den rena polismannaverksamheten. Jag ville bara tillägga detta till vad jag tidigare sagt.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kaijser ansåg att där det finns ett överskott av poliser kan man tänka sig att en del förflyttas till Stockholm. Det kanske inte är så lätt. Det skulle då möjligen vara en tvångsförflyttning. Det största överskottet av polis finns i det län herr Kaijser själv representerar, nämligen Värmland. Jag undrar om herr Kaijser är villig att tvångsförflytta poliser från Värmland.

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Birger Andersson och jag talar olyckligtvis en liten smula förbi varandra.

Herr Birger Andersson menar det antal poliser som hade behövts här i Stockholm. Jag framhöll att man ifrån de lokala polisorganisationerna i landet hade begärt ett mycket större antal polismän. Hela det antal polismän som rikspolisstyrelsen hade tillstyrkt var 800. Departementschefen föreslår 300. Vi föreslår 450. Men de lokala polischeferna hade begärt så många som ungefär 2 100 och länsstyrelserna 1 800, om jag inte minns fel. Det finns alltså även andra ställen än Värmland där det kan tänkas behövas mera polis.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Med anledning av den debatt, som har varit mellan utskottets talesman herr Birger Andersson och herr Kaijser tror jag att det är onödigt att här diskutera någon tvångsförflyttning av poliser. Den frågan kan säkert lösas på annat sätt — jag skall beröra den saken senare.

I detta ärende finns många reservanter, och det kanske kan ifrågasättas om

det då finns anledning för en ledamot som inte tillhör utskottet att delta i debatten. Men jag har vid flera tillfällen under senare år ägnat dessa frågor mitt intresse, och jag vill nu framför allt beklaga, att utskottets majoritet inte kunnat vara med om att tillstyrka vad vi från högerpartiet föreslagit i vår partimotion.

Det bör uppmärksammas att om vårt förslag och således reservationen bifalles, blir det ändå inte mer än 50 procent av det antal nya polistjänster, som polisstyrelsen föreslog i sina petita.

Det är ovanligt att vi i högerpartiet i partimotioner framför förslag, som direkt ökar statens utgifter i det ansträngda statsfinansiella läge vi för närvarande har. Men när det gäller ett ökat antal polistjänster har vi gjort ett undantag. Vi finner denna förstärkning vara särskilt angelägen. Med det starka stöd vi har för vårt förslag hos vår mycket uppskattade polisledning, hade vi hoppats på ett bifall till förslaget. Detta så mycket mer som rikspolisstyrelsen begärt inte mindre än 618 nya tjänster utöver vad vi föreslår. Är det verkligen någon här i riksdagen som anser att rikspolisstyrelsens petitaförslag om 1 218 nya tjänster är ett meningslöst slag i tomma luften? Det finns verkligen anledning att beklaga att den socialdemokratiska sidan i statsutskottet som vanligt varit så trogen mot det förslag som regeringen har framlagt. När det gäller ordningens upprätthållande kan man tycka att det borde vara lätt att enas omkring förslagen, och att dessa inte lämpar sig för politiska ställningstaganden.

Jag vill nog påstå att den motivering som utskottsmajoriteten här använder är så svag som gärna kan tänkas. Man åberopar vad inrikesministern sade i statsverkspropositionen förra året. Han anförde att det bara i undantagsfall kunde förordas någon utökning av polispersonalen innan erfarenheterna vunnits av den statliga organisationen och dess effektivitet. Denna erfaren-

Om förstärkning av polispersonalen
het behöver inte längre efterlysas — den finns redan.

Utskottet tar sedan upp som motivering för sitt ställningstagande vad även utskottets talesman herr Birger Andersson här berörde, nämligen de vakanstjänster som finns hos polisen i Stockholm och Göteborg och svårigheterna att få polistjänsterna besatta med personal.

I samband med att jag under den senaste höstriksdagen framställde en interpellation om dessa frågor till justitieministern besökte jag både rikspolisstyrelsen och stockholmspolisen. Jag ställde den frågan till framstående representanter för dem om de skulle klara rekryteringen av dessa tjänster om de fick de begärda 1 218 nya tjänsterna. I båda fallen fick jag ett annat svar än vad herr Birger Andersson här talade om. Jag fick ett svar som inte vittnade om några bekymmer att rekrytera de begärda tjänsterna.

Jag vill också gärna hävda den uppfattningen, att det med stor sannolikhet blir lättare att rekrytera polistjänsterna om det blir ett ökat antal polismän. För att någorlunda klara sin uppgift måste poliserna tjänstgöra mycket på övertid. Denna övertidstjänstgöring är inte bara frivillig, det är också i betydande omfattning tvångskommendering. Övertidsarbetet kostade bara i Stockholms stad det senaste året 9 miljoner kronor och i hela landet 25 miljoner kronor — övertidsarbete är inte någonting som är billigt. Inom polisen anser man att de rådande arbetsförhållandena är en starkt bidragande orsak till att personalen tröttnar. Den orkar inte med arbetet utan ger upp och söker sig till andra uppgifter.

Jag vill också citera ett uttalande från rikspolisstyrelsen om denna extra tjänstgöring. Rikspolisstyrelsen anför: »Från personalhåll har med skärpa framhållits, att denna vittomfattande extra tjänstgöring kommer att återverka på befattningshavarnas hälsa och föranleda en förhöjd sjukledighetsfre-

Om förstärkning av polispersonalen

kvens. Härtill kommer att den stora arbetsbördan får en deprimerande effekt när utredningsmännen, trots ihärdigt arbete och trots stort uttag av övertid, likväl finner att balanserna ökar.»

Blev det ett ökat antal tjänster, såsom reservanterna föreslår, så blev det mera vanliga och normala arbetsförhållanden, och detta skulle säkert underlätta rekryteringen. Skall polisen kunna rekryteras i tillräcklig omfattning så måste också tillstånd lämnas av Kungl. Maj:t att anställa aspiranter och utbildning bör ske i tillräcklig omfattning.

Ett tungt vägande skäl som på ett särskilt sätt motiverar ett mera utökat antal polistjänster än utskottsmajoriteten vill ha är, som redan har sagts i denna debatt, den under senare år starkt ökade brottsligheten. Jag skall inte plocka fram några siffror eller någon statistik om hur brottsligheten ökade bara under 1965. Grova våldsbrott och brott under rubriken »Brott mot frihet och frid» ökade på ett som jag tycker mycket oroande sätt. Vad som har hänt så sent som under 1965 är säkert känt av alla.

Nog måste man ha den uppfattningen att både riksdag och regering inte bara har ett stort intresse av att stifta nya lagar och föreskrifter för medborgarna, utan att man borde ha ett ännu större intresse för att de lagar som gäller skall efterlevas. Regering och riksdag kan aldrig komma ifrån sitt ansvar för brottsutvecklingen i landet. Det var intressant att höra av utskottets talesman att både han och justitieministern delar den uppfattningen.

Ordningens upprätthållande, att människorna skall känna trygghet till liv och egendom, att rättssäkerheten så långt som möjligt är tryggad, att vi skall kunna känna att vi lever i ett rättssamhälle, är säkert önskemål som finns hos alla riksdagens ledamöter. Att vi i vårt land har en i genomsnitt låg uppklaringsprocent för begångna brott är ett faktum som vi inte kan komma ifrån och något som talar för att polisen

bör få sina önskemål bättre tillgodosedda. Varför, kan man fråga, är uppklaringsprocenten så avsevärt bättre i andra länder?

Även om det är bekymmersamt med statens finanser, bör vi ändå ha råd till att hålla oss med en bättre ordning. Inte kan det vara möjligt att våra ekonomiska tillgångar inte räcker till för att trygga en högre grad av ordning och rättssäkerhet än den vi nu får uppleva. Den låga uppklaringsprocenten och det förhållandet att många brott — även sådana fall i vilka den som begått brottet är känd av polisen — blir preskriberade därför att det saknas personal hos de rättsvårdande myndigheterna är något som inte befrämjar en god rättsordning i vårt samhälle. Det är uppenbart att en person som förövat ett brott men ej blir föremål för polis-ingripande lätt förfaller till grövre kriminalitet, och det slutar ofta med dyrbara operationer både för enskilda människor och för samhället.

Utskottets majoritet räknar kanske på det sättet att vi för tillfället inte har råd med mer än 400 nya tjänster. Men jag tror att man har god anledning att ha den uppfattningen att ingenting ger materiellt sett en så dålig utdelning som en hög brottslighet och att en investering i större rättssäkerhet kommer att lämna god utdelning.

Jag vill än en gång ha sagt att vi har råd att hålla en hög grad av ordning, trygghet och rättssäkerhet. Medborgarna i alla läger vill ha en känsla av att vi lever i en rättsstat. På den borgerliga sidan har vi ett stort förtroende för rikspolischefen Carl Persson, och jag tycker att man bör ha ett stort förtroende för denne man även på den socialdemokratiska sidan — det är inte så länge sedan han var statssekreterare i inrikesdepartementet.

Rikspolischefen gjorde i höstas ett uttalande som jag tycker passar bra att citera, och jag vill innan jag slutar föra några rader ur ett tidningsreferat till kammarens protokoll:

»Utvecklingen är i dag så skrämmande att jag tror det finns en bred opinion i vårt land som önskar en bättre ordning och ett större mått av skydd för individen, sade rikspolischef Carl G. Persson — — —. Det måste väl ändå vara något fundamentalt att samhället har möjlighet att upprätthålla ordning och säkerhet och att skydda den enskilda människan mot allt för grova angrepp på person och egendom. Om detta skydd alltmer tunnas ut, vad blir då allt annat värt? Om jag blir frånstulen mina rättmätiga tillhörigheter, misshandlad eller ofredad, om människor snart nog inte vågar röra sig i vissa stadsdelar, inte åka spårvagn eller tunnelbana av rädsla för att bli angripna, om människor blir lemlästade på våra vägar för att vi inte kan övervaka att trafikreglerna följs o. s. v. Vi bedömer i dag läget så allvarligt att uppenbar risk nu måste anses föreligga för att brott skall preskriberas, innan de hinner utredas. Man frågar sig då: Kan ett rättssamhälle sådant som vårt acceptera att grova brott preskriberas för att polisen inte hinner utreda dem? Vad tjänar det i så fall till med ett högt stående rättsväsende i övrigt med modern lagstiftning, kvalificerade åklagare och domare?»

Detta är, tycker jag, tungt vägande ord i den debatt som i dag förs här i riksdagen inför det beslut som skall fattas. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag nödgas återkomma efter det senaste inlägget.

Jag vill först poängtera, att det inte råder någon som helst oenighet mellan majoriteten och reservanterna om värdet och behovet av polis. Vi inom majoriteten hyser inte något misstroende mot rikspolischefen, vilket herr Sveningsson närpå lät framskymta. Vi beundrar hans arbetskapacitet och förmå-

ga lika mycket som andra gör. I det arbetskraftsläge som för närvarande råder har det emellertid varit och är alltså jämt svårt att besätta befintliga tjänster i de stora städerna. Det måste man tyvärr konstatera. Man kan då inte komma ifrån svårigheterna genom att ytterligare öka antalet tjänster.

Herr Sveningsson talade om aspiranter. Jag kan då meddela att Kungl. Maj:t genom beslut senast den 18 februari i år har lämnat medgivande åt rikspolisstyrelsen att under innevarande budgetår antaga 900 extra polismän i rekryteringskår, alltså polisaspiranter. Om rekryteringen kan ske i denna utsträckning kommer det att medföra att man vid utgången av budgetåret 1966/67 inom hela landet har 450 färdigutbildade polismän utöver det antal som behövs för att fylla vakanta och nya tjänster. Här görs alltså åtskilliga ansträngningar för att få en förbättring till stånd, men vi måste finna oss i att det i dag inte går att besätta alla vakanta tjänster. När dessa polisaspiranter är färdigutbildade, tror vi att rekryteringsmöjligheterna skall vara bättre.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag är naturligtvis mycket tacksam för herr Birger Anderssons uttalande, att man har respekt för rikspolischefens synpunkter och förslag. Jag tycker bara att om det är så — vilket jag innerligt hoppas — då borde man ha kunnat litet mer omsätta den i praktisk handling och tillstyrka åtminstone vad vi har föreslagit, om man nu inte helt velat tillstyrka rikspolisstyrelsens förslag.

När det gäller möjligheterna att rekrytera dessa polistjänster står uppgift mot uppgift. Jag har fått den uppfattningen — som jag sade i mitt förra anförande — att man inte har några bekymmer i det avseendet vare sig på rikspolisstyrelsen eller hos stockholmspolisen. Helt naturligt kan inte 1 200 tjänster rekryteras med en enda gång,

Anslag till omkostnader för den lokala polisorganisationen

men man måste ju utbilda polispersonal och, som jag tidigare sagt, ha tillstånd att göra det.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 62.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 22**Anslag till omkostnader för den lokala polisorganisationen**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 280, av herr Holmberg m. fl., och II: 347, av herr Bohman m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Lokala polisorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 42 500 000 kronor, varav 9 800 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de likalydande motionerna I: 280 och II: 347 hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Lokala polisorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 42 800 000 kronor, varav 10 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Axel Andersson, Virgin, Edström, Kaijser, Dahln, Sundin, Johan Olsson, Bohman* och *Ståhl*, fröken *Elmén*, herrar *Nilsson* i Tvärälund, *Mundebo* och *Sjönell* samt fröken *Ljungberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 280 och II: 347, såvitt nu vore i fråga, till Lokala polisorganisationen: Omkostnader för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 42 800 000 kronor, varav 10 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Med anledning av det beslut som kammaren fattat i föregående punkt har det yrkande förfallit som vi reser vanter framställt vid denna punkt; det gällde de ökade omkostna-

Om förstärkning av socialbyråns psykologsektion

der som skulle ha följt med ett beslut om ökat antal tjänstemän. Jag har alltså endast att i denna punkt tillstyrka utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 23—48

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49

Om förstärkning av socialbyråns psykologsektion

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för kriminalvårdsstyrelsen i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 3 januari 1966 föreslagits, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för kriminalvårdsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67, dels ock till Kriminalvårdsstyrelsen: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 5 445 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 177) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 228), hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1966/67 anvisa till Kriminalvårdsstyrelsen: Avlöningar förslagsvis 5 549 000 kronor, innebärande en ökning med 104 000 kronor jämfört med departementschefens förslag för förstärkning av socialbyråns psykologsektion med en arbetspsykolog i Ae 25, en sociolog i Ae 25 samt medel för särskilda utredningar.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 177 och II: 228, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för kriminalvårdsstyrelsen i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 3 januari 1966 föreslagits;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för kriminalvårdsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67;

c) till Kriminalvårdsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 5 445 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Axel Andersson, Edström, Dahlén* och *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herr *Mundébo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 177 och II: 228, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för kriminalvårdsstyrelsen i enlighet med vad reservanterna föreslagit;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för kriminalvårdsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67;

c) till Kriminalvårdsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 5 549 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Såväl i den nyss förda debatten angående polisorganisationen som i rikspolisstyrelsens och departementschefens uttalanden har framhållits att brottsutvecklingen inom landet och framför allt i Stockholm är oroande. Samtidigt som brottskurvan stiger visar det sig att uppklaringsprocenten t. ex. i Stockholm under den senaste tioårsperioden har kraftigt sjunkit när det gäller de grova brottstyperna, framför allt rån, sedlighetsbrott och misshandelsbrott, för att nu inte tala om egendomsbrott av olika slag.

Om förstärkning av socialbyråns psykologsektion

Det allvarliga i denna utveckling inser säkert alla — på den punkten är det väl egentligen inga meningsskiljaktigheter. Problemet är i stället närmast vilka motåtgärder man är beredd att vidta, omfattningen av de resurser som skall sättas in samt hur och på vilka områden det skall ske.

Vi har, som jag nämnde, nyss diskuterat polisorganisationen och de polisiära resurserna. Detta är säkert en mycket viktig sida av problemet, men samtidigt som man stärker polisens resurser är det angeläget att man inte glömmer kriminalvårdssidan och de personalproblem som man där har att brottas med.

Modern fångvård och kriminalvård är personalkrävande, och det är väl ingen hemlighet att vi i detta land inte kommit så långt som man kanske skulle kunna önska när det gäller forskning på olika områden inom kriminalvården och när det gäller behandlingsarbetets metodik och rationella uppläggning. Modern fångvård och kriminalvård syftar till vård och behandling. Tyvärr är det väl ofta så, att den som hamnat innanför murarna till en fångvårdsanstalt därmed också definitivt anser sig ställd utanför samhället. Säkerligen rör vi oss här på ett mycket svårt område. Många fall är utan tvivel hopplösa, men det vore djupt tragiskt om den uppfattningen skulle varaktigt befastas, att våra fångvårdsanstalter i första hand är ett slags fortsättningsskolor där en begynnande kriminalitet får tillfälle att ytterligare utvecklas.

Det är med tanke på de möjligheter som moderna behandlingsmetoder erbjuder och på vikten av att psykologisk och psykiatrisk sakkunskap står till förfogande på detta område, som vi på denna och några andra punkter velat följa kriminalvårdsstyrelsens förslag för att möjliggöra en effektivare vård och behandling av klientelet. För att några bestående resultat skall kunna nås på detta område, är det nödvändigt att personal finns disponibel med erforderlig

skolning, erfarenhet och sakkunskap. Framför allt är det angeläget att nyckelposter är besatta för att allt skall kunna fungera och verksamheten få ett levande innehåll.

På denna punkt föreslår vi i enlighet med kriminalvårdsstyrelsen att en tjänst som arbetspsykolog och en tjänst som sociolog inrättas, och att de medel för specialundersökningar på behandlingsområdet som begärs måtte anvisas. Det innebär i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag en ökning med 104 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till reservationen av herr Axel Andersson m. fl.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Herr Per Jacobssons reflexion här, att vi inte kommit så långt när det gäller fångvården, skulle väl innebära en kritik av att Sverige i detta avseende ligger efter andra länder. Jag är inte lika hemma på detta område som herr Jacobsson tydligen är, men efter vad jag hört skall vi i varje fall ha kommit tämligen långt. Det får man ett intryck av inte minst när man ser den ström av utländska kriminalvårdare, som kommer till vårt land för att studera hur vi har ordnat dessa ting.

Men det väsentliga i den fråga som det gäller är utökning av personal på psykologsidan. Nu finns det inom kriminalvårdsstyrelsen en psykologtjänst — den har funnits länge — och förra året inrättades ytterligare en psykologtjänst, den första i Ae 27 och den senare i Ae 21. Behovet av skolad personal för de metodikfrågor som kan uppkomma i det terapeutiska arbetet inom kriminalvården får anses vara tämligen väl tillgodosett, och i årets statsverksproposition har medel beräknats för en biträdestjänst åt de båda psykologerna. För de forskningsuppgifter — det var närmast forskningen som herr Jacobsson efterlyste — som kan vara av betydelse för en rationell planering av

Om förstärkning av socialbyråns psykologsektion

behandlingsarbetet kan med fördel anlitas psykologisk expertis utanför kriminalvårdsstyrelsens fast anställda personal.

För närvarande pågår, delvis under medverkan av universitetens institutioner för pedagogik och psykologi, utredningar om ungdomsfängelseklienteletts psykiska status, om de psykologiska faktorerna i samband med rymningar från anstalt och om verkan av grupp-terapeutisk verksamhet vid fångvårdsanstalter. Under de senaste åren har från justitiedepartementets kommittéanslag anvisats sammanlagt 110 000 kronor för undersökningar av den art som här antytts.

Det har alltså gjorts en del, och det görs fortfarande en del på detta område. Det är inte nödvändigt att varje tjänst skall finnas på kriminalvårdsstyrelsen. Man kan anlita människor utanför, som gör just det arbete man vill, de undersökningar man önskar. Då får man dem utförda av de människor som lämpar sig vid varje särskilt tillfälle.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Jag skall inte ta upp debatt med herr Birger Andersson om hur långt vi har kommit i detta land i jämförelse med andra länder. I varje fall tror jag, att det inte är alltför svårt att finna belägg för att man på andra håll i världen på åtskilliga områden kanske har kommit längre än vi. Herr Birger Andersson har »hört sägas» att vi har kommit ganska långt. Det vill jag inte bestrida att vi gjort på vissa områden, men det finns fortfarande områden där vi ligger avsevärt efter. Dessutom kan det väl också tänkas, att det kan komma delegationer hit för att studera våra förhållanden men som inte i alla avseenden blir övertygade om att det är så särskilt bra. De kanske också kommer hit och konstaterar, att vi ligger efter i vissa avseenden.

När det gäller den personal det här är fråga om och den expertis vi här diskuterar måste det väl vara en avgjord fördel om denna personal är knuten till kriminalvården och till den verksamhet man avser att syssla med och ägna sig åt, om man skall nå den kontinuitet i arbetet och den stadga i forskningsuppgifterna och övriga arbetsuppgifter som är nödvändig för att ett tillfredsställande resultat skall kunna nås.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Anslag till fångvårdsanstalterna

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 27.

Därjämte hade 16 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 50

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 51**Anslag till fångvårdsanstalterna**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för fångvårdsanstalterna i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 3 januari 1966 föreslagits, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67, dels ock till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 88 140 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 177, av herr Lundström m. fl., och II: 228, av herr Ohlin m. fl., hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1966/67 anvisa till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar förslagsvis 88 570 000 kronor, innebärande en ökning jämfört med departementschefens förslag med 430 000 kronor för inrättande av 11 tjänster som assistent i Ae 17 för frivårdsarbete samt 7 tjänster som kurator i Ae 17 och ytterligare 2 tjänster som kanslibiträde i Ae 7 vid de psykiatriska avdelningarna inom kriminalvården.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag

å motionerna I: 177 och II: 228, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för fångvårdsanstalterna i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 3 januari 1966 föreslagits;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67;

c) till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 88 140 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Andersson, Edström, Dahln* och *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herr *Mundebo*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 177 och II: 228, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för fångvårdsanstalterna i enlighet med vad reservanterna föreslagit;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67;

c) till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 88 570 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Frivården är en väsentlig och viktig del i fångvårdsarbetet, som det är angeläget att man kan bygga ut vidare metodiskt och planmässigt. För att det skall kunna ske är det emellertid nödvändigt att det finns folk som kan ägna sig åt förberedelsearbetet och att detta kan ledas och övervakas så att man når det syfte man strävar efter.

Reservanterna har här följt kriminalvårdsstyrelsens förslag och hänvisar till styrelsens motivering, att den begärda

Om anskaffande av en svagströmsanläggning vid fångvårdsanstalten i Norrtälje

förstärkningen är nödvändig om frivården skall kunna planeras såsom brottsbalken förutsätter. Förslaget innebär inrättande av 11 tjänster som assistent i Ae 17 för frivårdsarbete samt 7 tjänster som kurator i Ae 17 och 2 tjänster som kanslibitråde i Ae 7. I jämförelse med departementschefens förslag innebär detta en kostnadsökning med 430 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Här är det återigen fråga om tjänster. Man kan säga att den assistentpersonal, som kriminalvårdsstyrelsen begärt för vissa fångvårdsanstalter, är avsedd för uppgifter som direkt tar sikte på de intagnas frigivning. Yrkandet som har ställts i reservationen bör därför ses i sammanhang med den förstärkning som styrelsen har föreslagit under skyddskonsulentorganisationens avlöningsanslag.

Kriminalvårdsstyrelsen har i sina petita begärt sju extraordinarie kurators- och tre extraordinarie kanslibiträdets-tjänster för de psykiatriska avdelningarna inom kriminalvården. I statsverkspropositionen har medel beräknats för en av de begärda tjänsterna, en kanslibiträdets-tjänst hos räjongpsykiatrikern i östra anstaltsgruppen.

För att man skall kunna rätt bedöma ställningstagandet i statsverkspropositionen måste man emellertid beakta följande. Styrelsen har sedan april 1964 haft Kungl. Maj:ts bemyndigande att i mån av behov ha tre kuratorer anställda såsom extra tjänstemän. Dessutom har sedan juli 1963 till kriminalvårdsstyrelsens förfogande stått en medelsanvisning av 85 000 kronor för kurators- och biträdeshpersonal på de psykiatriska avdelningar, som berörs av reservanternas yrkande.

Denna medelsanvisning har i årets statsverksproposition föreslagits uppskattad med 10 000 kronor. Det perso-

nalbehov som ligger bakom styrelsens yrkande om extraordinarie kurators- och kanslibiträdets-tjänster på de psykiatriska avdelningarna är därför, med undantag av en kanslibiträdets-tjänst hos räjongpsykiatrikern i östra anstaltsgruppen, i huvudsak tillgodosett.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den första propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 52 och 53

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54

Om anskaffande av en svagströmsanläggning vid fångvårdsanstalten i Norrtälje

Kungl. Maj:tt hade föreslagit riksdagen att till Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m. för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 177, av herr Lundström m. fl., och II: 228, av herr Ohlin m. fl., hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1966/67 anvisa till Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m. 6 070 000 kronor, innebärande en ökning jämfört med departementschefens förslag med 70 000 kronor för anskaffande av en svagströmsanläggning vid norrtäljeanstalten.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 177 och II: 228,

Om anskaffande av en svagströmsanläggning vid fångvårdsanstalten i Norrtälje

såvitt nu vore i fråga, till Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m. för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Axel Andersson, Edström, Dahlén* och *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herr *Mundebö*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 177 och II: 228, såvitt nu vore i fråga, till Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m. för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 6 070 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Kriminalvårdsstyrelsen föreslår på denna punkt, att man för att förbättra säkerheten vid Norrtälje- och Tidaholmsanstalterna skall komplettera svagströmsanläggningarna vid dessa anstalter. Kostnaderna har beräknats till 70 000 kronor för Norrtälje- och 80 000 för Tidaholmsanstalten.

Vid Norrtäljeanstalten har under senare år förekommit ett antal uppmärksammade rymningsfall. Att göra vad som är möjligt för att öka säkerheten på detta område måste vara en angelägenhet med hög prioritet. Reservanterna har därför även på denna punkt i viss mån velat tillmötesgå kriminalvårdsstyrelsens önskemål. Vi föreslår att anslaget ökas med 70 000 kronor för att dessa säkerhetsanordningar skall kunna genomföras vid anstalten i Norrtälje.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Vad detta ärende gäller är, som herr Jacobsson har sagt, svagströmsanläggningarna vid anstalterna i

Norrtälje och Tidaholm. Som tidaholmare borde jag kanske stödja reservanterna, men det gör jag inte. Här har vi en avvägningsfråga. Vad det gäller är inte direkt att skapa rymnings säkra anordningar, utan — vilket för all del är viktigt nog — att förbättra anstaltsarbetet.

Nu har statsutskottet på grund av de ekonomiska förhållanden som råder tvingats på en rad punkter i samtliga huvudtitlar att vara försiktigt, och så även här. När den tendens i rymningsfrekvensen som herr Jacobsson antydde i varje fall har stoppats beträffande Norrtälje, där det bara förekom en rymning under 1965, har utskottsmajoriteten ansett sig utan större risker kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Herr Birger Andersson vill inte, såvitt jag fattade honom rätt, bestrida rymningsriskerna utan hans ståndpunktstagande förefaller att i hudsak grunda sig på ekonomiska avväganden.

Det är klart att en avvägning får komma i fråga även i det här sammanhanget. Men jag tycker att när man gör den avvägningen är det skäl att ställa frågan: vad kostar en rymning? Även om det skulle vara fråga om bara en rymning så vet vi att den under ogynnsamma förhållanden kan betyda ganska mycket även ekonomiskt, för att nu inte tala om alla de risker den innebär i andra avseenden. Jag vill inte direkt påstå, att om man vidtager dessa anordningar så har man eliminerat alla rymningsrisker — det är väl självklart att det har man inte. Men vi anser nog att vad som kan göras på detta område, det skall man försöka göra och därigenom komma till så tillfredsställande resultat som möjligt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag vill än en gång betona att den svagströmsanläggning, som det här är fråga om, inte i första hand skall tjäna som rymningshindrande faktor. Nu har, som jag också sade tidigare, rymningarna gått ned. Vid Norrtälje var det en enda rymning under 1965 och vid fångvårdsanstalten i Tidaholm har, såvitt jag kan erinra mig, under den tid anstalten funnits förekommit rymningar vid två tillfällen.

Fångvårdsbyggnadskommittén i samarbete med kriminalvårdsstyrelsen har ju under en följd av år sökt att skapa så rymningssäkra anstalter som möjligt. Man har också nått rätt långt på den vägen. Säkra fönster, annorlunda konstruerade dörrar än tidigare och höga murar omkring anstalterna har anskaffats. När detta nu har kommit ut till offentligheten så har under de senaste månaderna en rad tidningar gått till våldsamma angrepp mot dessa anstalter, som kallas för betongbunkrar och annat. Det är sannerligen inte så förfärligt lätt att vara till belåtenhet.

Nu har vi emellertid i den kommitté, som jag själv har äran tillhöra, inte tagit denna kritik så hårt, utan söker på allt sätt att medverka till att de som avtjänar straff även gör det och inte har möjligheter att löpa ut. Helt rymningsssäkra anstalter kan vi nog aldrig åstadkomma. Och den svagströmsanläggning, som herr Jacobsson talar så vackert för, spelar en otroligt liten roll när det gäller just rymningsriskerna.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Det förefaller som om kriminalvårdsstyrelsen skulle ha en annan uppfattning om betydelsen av denna svagströmsanläggning. Den säger nämligen i sin framställning, att »för att förbättra säkerheten vid Norrtälje- och Tidaholmsanstalterna bör man komplettera svagströmsanläggningarna». Jag har väldigt svårt att förstå att det inte skulle innebära att man därmed

Anslag till skyddskonsulentorganisationen

också försvårar rymningarna. Om det här är fråga om någonting som förbättrar alarmsystemet, så måste detta vara någonting som i viss mån inverkar på de förhållanden jag här talar om och försvårar möjligheterna att rymma från anstalterna.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 55—58

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 59

Anslag till skyddskonsulentorganisationen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67, dels ock till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 6 190 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 177, av herr Lundström m. fl., och II: 228, av herr Ohlin m. fl., hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1966/67 anvisa till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar förslagsvis 6 753 000 kronor, innebärande en ökning jämfört med departementschefens förslag med 563 000 kronor, för inrättande av 11 tjänster som biträdande skyddskonsulent i Ae 19 samt 24 tjänster som skyddsassistent i Ae 17.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

Anslag till skyddskonsulentorganisationen

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 177 och II: 228, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1966/67;

b) till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 6 190 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Axel Andersson, Edström, Dahlén, Johan Olsson* och *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i Tvärälund, *Mundebo* och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 177 och II: 228, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas till vidare från och med budgetåret 1966/67;

b) till Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 6 753 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Den nya brottsbalken som trädde i kraft nyåret 1965 förutsätter en väl utbyggd frivårdsorganisation, där just skyddskonsulentorganisationen är den egentliga kärnan. Organisationen måste vara så dimensionerad att konsulenterna har möjlighet att fullgöra övervakningsuppdrag i mycket större utsträckning än för närvarande samt även utföra personundersökningar.

Den invändningen kan givetvis göras att man ännu inte har så stor erfarenhet av den nya brottsbalkens tillämpning på detta område. Den erfarenhet man fått torde dock bekräfta att det framför allt är just bristen på kunnigt

och specialutbildat folk som gör det så svårt att omsätta den nya lagens intentioner i praktiken och göra den övervakning, vård och tillsyn, som man syftar till, verkligt meningsfull. För att nå fram till en effektiv kriminalvård i frihet måste också personaltillgången anpassas efter det faktiska behovet.

Vårt förslag på denna punkt ansluter till kriminalvårdsstyrelsens förslag, som innebär en uppräknig av anslaget med 563 000 kronor. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ERNULF** (fp):

Herr talman! Övervakningsnämnderna och skyddskonsulentorganisationen är jämte de frivilliga övervakarna de lokala samhällsorganen för kriminalvården i frihet, som enligt brottsbalken har fått en ökad betydelse.

Tyvärar har denna kriminalvård i frihet fått så begränsade resurser att det är mycket svårt för den att fungera tillfredsställande. Jag har i egenskap av ordförande i övervakningsnämnden i Borås personlig erfarenhet härav. Vi har där tillsyn över mellan 550 och 600 personer, dömda till skyddstillsyn, villkorligt dömda, villkorligt frigivna och personer dömda till ungdomsfängelse eller internering och förvaring men vårdade i frihet. En hel del av dem är tämligen skötsamma och vållar inte några egentliga problem för nämnden. Men en ganska stor del av dem ger oss tyvärr mycket arbete. Den ökade användningen av skyddstillsyn, som ju motsvarar gamla lagens villkorliga dom med övervakning medför, att även ganska besvärliga och svårartade fall vårdas i frihet, trots att farhågorna för att det inte skall gå bra tyvärr ofta besannas. Man vill ju ändå göra ett försök att i det längsta undvika anstaltsbehandling.

I dessa övervakningsnämnder är skyddskonsulenten föredragande. I Borås' övervakningsnämnd har vi två personer i skyddskonsulentorganisatio-

Anslag till skyddskonsulentorganisationen

nen, en skyddskonsulent och en assistent. En stor del av deras tid åtgår emellertid för att skriva yttranden till domstolar beträffande påföljder för personer som återfallit i brott. Den mesta tiden i övrigt, som de har till förfogande, måste de ägna åt de mest akuta fallen av misskötsamhet, där det har gått så långt att man är tvungen att omhänderta vederbörande i polisarrest för att över huvud taget få någon ordning på honom.

Det beklagliga är, att dessa två tjänstemän på det sättet inte räcker till för att i tid ingripa mot begynnande misskötsamhet och nonchalans från de övervakades sida, en begynnande misskötsamhet som man skulle kunna komma till rätta med om man i tid kunde sätta in åtgärder utan att behöva ta till så drastiska medel som polisarresten. Övervakarna rapporterar denna begynnande misskötsamhet i sina regelbundna rapporter till skyddskonsulenten, men hos honom finns det ingen som hinner läsa dem. De ligger olästa månad efter månad, trots att dessa tjänstemän offerar både kvällar och söndagar — givetvis utan övertidsersättning — för att hinna med så mycket som de någonsin orkar. De är tröttkörda vid det här laget. De gör ett beundransvärt arbete, men det är helt orealistiskt att begära, att kriminalvården i frihet på så sätt skall kunna fungera tillfredsställande.

Under tiden hinner den övervakade, som har börjat visa misskötsamhet, att upptäcka att det ingenting händer. Vad blir följden? Han får för sig att det inte är så noga, och risken är givetvis mycket stor för att han fortsätter med misskötsamheten tills den är så akut, att ingenting annat återstår än att sätta in honom i polisarrest. Då *måste* skyddskonsulenten ta sig tid att ingripa.

Det herr Jacobsson talade om att skyddskonsulenten eller assistenten själv skall ha övervakningsfall, det kan bara vara rena provisoriet tills man får tag i en övervakare. Några personundersökningar hinner de inte heller gö-

ra trots lagens uttalade önskemål om att så skall ske.

På detta sätt får naturligtvis inte kriminalvården i frihet fungera, om det skall vara någon mening med den. Departementschefen har tydligen detta klart för sig i begynnelsen av sitt yttrande. Han anför där, att övervakningsnämndernas verksamhet inneburit ett merarbete för frivårdspersonalen i en utsträckning som inte har förutsetts. Jag vill gärna instämma häri med departementschefen. Tyvärr har denne inte dragit de fulla konsekvenserna av sitt yttrande. Den förstärkning han föreslår av skyddskonsulentorganisationen är så begränsad, att den inte kan beräknas föra upp organisationen på en tillfredsställande nivå.

Jag yrkar därför bifall till reservationen, som föreslår att förstärkning av skyddskonsulentorganisationen sker i den utsträckning som kriminalvårdsstyrelsen angivit såsom erforderlig.

Eftersom jag emellertid är medveten om att den socialdemokratiska majoriteten i kammaren lojalt kommer att rösta ned reservationen, vill jag sluta med en vädjan till justitieministern, att han håller i minnet, att det han begär är ett förslagsanslag. Jag hoppas att han vid lämplig tidpunkt under det kommande budgetåret, förslagsvis i början av hösten, gör sig underkunnig om det rådande läget hos övervakningsnämnderna och frivårdsorganisationen i övrigt, och om han då finner behovet av förstärkning vara trängande — och det tror jag han kommer att finna — hoppas jag att han begagnar sig av möjligheten att under sådana omständigheter överskrida förslagsanslaget. Ett överskridande av förslagsanslag skall inte vara en normal företeelse, men i detta fall tror jag det skulle, om justitieministern informerar riksdagen om anledningen, godtagas av riksdagen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Utskottet har i utlåtandet på sidorna 25 och 26 redovisat sin

Anslag till skyddskonsulentorganisationen

syn på detta spörsmål, som innebär en tillstyrkan av Kungl. Maj:ts förslag. Detta har inte gjorts av något slags undersåttlig lojalitet på det sätt, som tydligen den siste talaren trodde, utan vi har funnit, att de bedömningar som av Kungl. Maj:t har gjorts är riktiga och att avvägningen är riktig.

Skyddskonsulentorganisationen undergick under åren 1962—1964 en avsevärd utbyggnad. Antalet övervakningsfall har inte därefter stigit i sådan omfattning, att någon väsentlig förstärkning av organisationen nu skulle vara påkallad av denna anledning.

Övervakningsnämndernas verksamhet har emellertid visat sig ställa större krav på frivårdspersonalens arbetsinsatser än som tidigare har ansetts. Med anledning främst därav har i årets statsverksproposition medel beräknats för fem skyddsassistenttjänster, och vidare har föreslagits en uppräknad av anslaget med 270 000 kronor för extra arbetskraft på assistentplanet. Denna uppräknad motsvarar ytterligare tio assistenttjänster. Slutligen har medelsanvisningen för biträdespersonal föreslagits uppräknad med 100 000 kronor.

Mot bakgrunden av den planmässiga upprustningen av frivårdsorganisationen, som nyligen slutförts, måste omfattningen av de i år föreslagna förstärkningarna anses vara väl avvägd.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 59, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för japropositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 41.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 60—71

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1966/67 inom finansdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—17

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anskaffning av datamaskin till datamaskincentralen*Punkten 18***Ang. anskaffning av datamaskin till datamaskincentralen**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Anskaffning av datamaskin till datamaskincentralen för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 476) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 586), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte med avslag på Kungl. Maj:ts begäran om ett anslag av 11 000 000 kronor för anskaffning av datamaskin till datamaskincentralen besluta, att ifrågavarande maskin tills vidare liksom innevarande budgetår skulle förhyras med option på köp och i anledning härav till en ny anslagspost, förslagsvis betecknad Förhyrning av datamaskin för datamaskincentralen, för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 476 och II: 586, till Anskaffning av datamaskin till datamaskincentralen för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Axel Andersson*, fröken *Andersson*, herrar *Harry Carlsson*, *Edström*, *Åkerlund*, *Sundin*, *Johan Olsson* och *Bohman*, fröken *Elmén* samt herrar *Björkman*, *Nelander*, *Nilsson* i Tvärålund, *Mundebo* och *Sjönell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I:

Herr **CARLSSON, HARRY**, (fp):

Herr talman! Till statuskottets utlåtande nr 7, punkt 18, som gäller frågan om anskaffning av datamaskin till datamaskincentralen, har fogats en reservation, vilken bör ses bland annat mot bakgrunden av det statsfinansiella läget och det behov av nedskärning av statsutgifterna som detta skapat. Vi reserverar har velat väga behovet av inköp av ifrågavarande maskin mot behovet av andra angelägna anslagsförstärkningar och har funnit, att inköpet av denna maskin tills vidare bör kunna anstå.

I utskottets utlåtande sägs, att den sammanlagda kostnaden enligt inköpsalternativet blir 5 miljoner kronor lägre än enligt hyresalternativet och ännu lägre om maskinen utnyttjas i mer än ett skift.

Det skall emellertid genast sägas ifrån, att dessa beräkningar vilar på en mycket svag grund. Man utgår ifrån att maskinen har en ekonomisk livslängd av sju år. Redan detta är med tanke på den snabba tekniska utvecklingen på datamaskinområdet en mycket optimistisk bedömning. Forskningen på området sker i mycket uppdriven takt. Det har på några få år blivit möjligt att minska ned storleken på datamaskinanläggningar och ändå förbättra kvaliteten och kapaciteten hos dem. Denna utveckling, som har sin främsta drivkraft i de krav som ställs inom försvars- och rymdprogrammen, sker med accelererad hastighet, vilket gör att redan installerade datamaskinanläggningar mycket snabbt blir föråldrade i ekonomiskt avseende. Det är därför mycket möjligt att den datamaskin som för närvarande förhyrs kommer att bli omöjlig innan de kalkylerade sju åren har gått till ända. Jag tror att marknaden ganska snart kommer att förses med

Ang. anskaffning av datamaskin till datamaskincentralen

serietillverkade datamaskiner, som är mindre och mer lätthanterliga än de nuvarande och samtidigt prisbilligare.

Det är visserligen sant, att riksdagen redan i princip har beslutat anskaffa ifrågakvarande maskin, men det kan ändå vara motiverat att dröja ytterligare tid innan beslutet verkställs. Jag tror inte att vi ännu har en riktigt klar bild av hur utvecklingen går. Den kan gå mycket snabbt. I varje fall bör det utredningsarbete, som nu pågår om den aktuella maskinen, slutföras innan beslut fattas.

Statskontoret anser för sin del att det alternativ som innebär att vissa maskindelar hyres och andra köpes möjligen kan ställa sig ekonomiskt fördelaktigare än ett köp av hela anläggningen. Statskontorets yttrande tyder på att man inte riktigt vet vilket alternativ som är bäst. Det kan enligt statskontorets uppfattning finnas andra och bättre lösningar än det föreslagna inköpet. Redan detta är ett starkt argument mot att medel anvisas för inköp av maskinen. Reservanterna anser, att datamaskinläggningen tills vidare liksom tidigare bör förhyras med option på köp.

Herr talman! Såsom medreservant ber jag att få yrka bifall till reservationen vid punkten 18 i statsutskottets utlåtande nr 7.

Får jag till slut uttrycka en förhoppning om att statsmakterna i fortsättningen ägnar den största uppmärksamhet åt utvecklingen på datamaskinområdet och inte binder sig för inköp av en anläggning innan konsekvenserna av ett sådant beslut så långt möjligt har klarlagts.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Herr Carlsson bygger sin uppfattning i denna fråga i mycket hög grad på tro. Han säger att han *tror* att utvecklingen kommer att bli så och så i olika avseenden.

Framför allt tycker jag att hans motivering i början, att man av statsfinan-

siella skäl skall motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag, är rätt originell. Det visar sig ju att kostnaden blir 5 miljoner kronor högre om man går på förhyringsalternativet än om man gör ett inköp av maskinen. Talar man om att man vill se till statsfinanserna och det statsfinansiella läget finns väl alla skäl, herr Carlsson, att man tar till vara de 5 miljoner kronorna för att kunna använda dem till andra ändamål, där de utan tvekan i allra högsta grad behövs.

Riksdagen har i olika sammanhang fattat beslut om datamaskiner, t. ex. när det gäller sådana till länsstyrelserna.

När sedan herr Carlsson talar om statskontorets uppfattning vill jag säga, att det på sid. 6 i statsutskottets utlåtande framgår, att statskontoret hyser samma uppfattning som statistiska centralbyrån, nämligen att inköpsalternativet är det fördelaktigaste. Det framgår med all tydlighet, att statskontoret deklarerar den synpunkten. Visserligen pekar man på att »vissa komponenter» skulle kunna förhyras, men man svävar ingalunda på målet när det gäller just fördelen av inköp i stället för förhyring.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSSON, HARRY, (fp):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att utskottsmajoriteten vill göra gällande, att man inbesparar dessa miljoner på köp i stället för förhyring, men jag vill göra kammarens ärade ledamöter uppmärksamma på vad statskontoret har yttrat mitt på sid. 8 i utlåtandet: »Därför har statskontoret avsett att tillsammans med centralbyrån undersöka vilken lösning som är optimal från ekonomisk synpunkt.» Inte heller detta ämbetsverk har alltså riktigt klart för sig vilket alternativ som skulle bli det billigare.

Jag vill ytterligare understryka yttrandet att jag tror — och hoppas att även kunna leda i bevis — att det för närvarande pågår en enorm expansion på detta område. Man experimenterar

Ang. skatteutjämningsbidrag till kommunerna

och framställer nya maskiner. Vi vet ytterst litet om hur läget kommer att vara efter sju år, och förutsättningen är ju att man skall kunna göra en besparing genom att köpa i stället för att hyra maskinen. Faktum är, herr Söderberg, att vi knappast kan säga någonting alls om hur det är efter sju år på detta område.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Ja, det vet vi ytterst litet om även på många andra områden; skulle vi ha den utgångspunkten vid alla våra överväganden måste det bli ganska besvärligt.

Jag tycker nog att herr Carlsson läser statskontorets uttalande ganska ensidigt. I början säger ju kontoret klart och tydligt att det är fördelaktigare att köpa maskinanläggningen; men, fortsätter det, man bör undersöka om inte *vissa komponenter* kan förhyras — och gör man det kan man möjligen finna den lösning som är optimal från ekonomisk synpunkt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Harry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Harry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 61.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 19—54

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 55

Ang. skatteutjämningsbidrag till kommunerna

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna, m. m., för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 110 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lundberg* och *Strandberg* (I: 56) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Nordgren* och *Nordstrandh* (II: 91),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Thorsten Larsson* och *Wikberg* (I: 191) samt den andra inom andra kammaren av herr *Josefson* i *Arrie m. fl.* (II: 248),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av her-

Ang. skatteutjämningsbidrag till kommunerna

rar *Georg Pettersson* och *Ahlsten* (I: 284) samt den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Stenkyrka m. fl. (II: 350),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundberg* (I: 474) och den andra inom andra kammaren av herr *Lothigius* m. fl. (II: 580).

I motionerna I: 56 och II: 91 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, med ändring av förordningen den 3 juni 1965 nr 268, en avtrappning av beloppen enligt den s. k. garantiregeln för landstingen så, att dessa utginge med 80 % för år 1967, 60 % för år 1968, 40 % för år 1969 och 20 % för år 1970 för att därefter upphöra.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte till Skatteutjämningsbidrag till kommunerna, m. m., för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 1 110 000 000 kronor;

2. att motionerna I: 56 och II: 91 icke måtte av riksdagen bifallas;

3. att motionerna I: 191 och II: 248 icke måtte av riksdagen bifallas;

4. att motionerna I: 284 och II: 350 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

5. att motionerna I: 474 och II: 580 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson* samt herrar *Åkerlund*, *Bohman* och *Björkman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 56 och II: 91, besluta om sådan ändring av förordningen den 3 juni 1965 (nr 268) om skatteutjämningsbidrag, att beloppen enligt den s. k. garantiregeln för landstingen fastställdes att utgå med 80 % för år 1967,

60 % för år 1968, 40 % för år 1969 och 20 % för år 1970 för att därefter upphöra.

Herr **ÅKERLUND** (h):

Herr talman! Denna fråga, som gäller den s. k. garantiregeln för landstingen vid den kommunala skatteutjämningsen, diskuterades ingående när saken i fjol var uppe till behandling. Jag kan därför i dag begränsa mig till att hänvisa till vad som då sades. Jag tror inte att ett upprepande av argumenten fyller någon större funktion så snart efter reformens införande. Jag tillåter mig emellertid att peka på de statsfinansiella konsekvenserna av den konstruktion som skatteutjämningsen fått. Den torde, såvitt jag förstår, erfordra en skärpt uppmärksamhet.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till reservationen av fröken *Andersson* m. fl. vid denna punkt av utskottsutlåtandet.

Jag vill emellertid, herr talman, i detta sammanhang passa på att genom en fråga försöka få klarhet i en sak som jag inte har förstått och som jag inte har upptäckt förrän efter behandlingen i utskottet av detta ärende.

På s. 19 i utskottets utlåtande står det att för hela år 1966 skall utbetalas i runt tal 1 050 miljoner kronor i skatteutjämningsbidrag till kommunerna. Av detta belopp, står det vidare, belöper cirka 525 miljoner kronor på budgetåret 1966/67, vilket väl måste avse andra hälften av kalenderåret 1966. För första hälften av år 1966 måste väl då rimligen erfordras ett lika stort belopp, d. v. s. 525 miljoner kronor. Det framgår emellertid av texten att för ifrågasvarande ändamål för innevarande budgetår anvisats endast 465 miljoner kronor. Det synes mig som om här skulle fattas 60 miljoner kronor. Jag kanske har fel på den punkten, men jag får inte summeringen att gå ihop. Utskottets talesman kan måhända ge en förklaring härvidlag.

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag är inte beredd att omedelbart skjuta till dessa 60 miljoner kronor som herr Åkerlund efterlyste, och jag kan inte ge ett klart besked på den punkten.

I övrigt har herr Åkerlund alldeles rätt när han säger att det inte finns några större möjligheter att nu anlägga nya synpunkter på denna fråga. Det har inte heller herr Åkerlund gjort på annat sätt än att han talade om de statsfinansiella konsekvenserna. Men han bryr sig tydligen inte ett dugg om vilka konsekvenser det skulle bli för ett landsting och dess skattebetalare, om högerens propå i detta fall skulle genomföras. Det tycker jag för min del är rätt märkligt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande mom. 1 av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan, därefter särskilt rörande mom. 2 samt vidare särskilt angående mom. 3—5.

På gjord proposition bifölls härefter utskottets i mom. 1 gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 55 mom. 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 105;

Nej — 19.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. 3—5 hemställt.

Punkterna 56—66

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 67

Lades till handlingarna.

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning av väckta motioner angående avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 211, av herr *Svanström*, samt II: 265, av herrar *Franzén* i Träkumla och *Gustafsson* i Stenkyrka, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning rörande införande av »ö-avdrag» vid beskattning och om andra åtgärder syftande till kostnadsminskning för företagare på Gotland och Öland;

2) de likalydande motionerna I: 501, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 620, av herr *Hedlund m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning av frågan om en sådan utformning av beskattningssystemet, att detsamma kunde användas i den aktiva lokaliseringens syfte, samt

b) medgiva att investeringsfonderna inom lokaliseringens stödområde finge användas i lokaliseringens syfte tills vidare enligt de grunder, som gällde till och med den 30 juni 1965;

3) de likalydande motionerna I: 523, av herr *Johan Olsson m. fl.*, och II: 629, av herr *Jonsson m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och förslag rörande sådan ändring av avskrivningsreglerna för byggnad, som inginge i rörelse eller jordbruk, att en ökad avskrivning kunde medgivas under byggnadens första tid;

4) de likalydande motionerna I: 529, av herrar *Stefanson* och *Per Jacobsson*, samt II: 617, av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om införande av rätt till avskrivning av industribyggnader med 35 procent under de fem första åren i de stödområden, som gällde för lokaliseringens syfte, samt uppdraga åt Kungl. Maj:t att föreslå bestämda geografiska gränser för denna stödform; ävensom

5) de likalydande motionerna I: 536, av herr *Sveningsson*, och II: 652, av herr *Thylén m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), vilket förslag avsåg sådan ändring av gällande beskattningsregler, att ett schablonavdrag kunde erhållas för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A. beträffande avdrag för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier

att de likalydande motionerna I: 536, av herr *Sveningsson*, och II: 652, av herr *Thylén m. fl.*, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. beträffande högre initialavskrivning på byggnader i inkomstskällorna jordbruksfastighet och rörelse

att de likalydande motionerna I: 523, av herr *Johan Olsson m. fl.*, och II: 629, av herr *Jonsson m. fl.*, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. beträffande utredning av frågan om beskattningssystemets användning i lokaliseringens syfte

att de likalydande motionerna I: 501, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 620, av herr *Hedlund m. fl.*, i denna del, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. beträffande investeringsfondernas användning tills vidare i lokaliseringens syfte

att de likalydande motionerna I: 501, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 620, av herr *Hedlund m. fl.*, i denna del, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. beträffande högre initialavskrivning på byggnader inom lokaliseringens stödområde

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

att de likalydande motionerna I: 529, av herrar Stefanson och Per Jacobsson, samt II: 617, av herr Gustafsson i Skellefteå m. fl., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; ävensom

F. beträffande särskilda beskattningsregler för företagare på Gotland och Öland

att de likalydande motionerna I: 211, av herr Svanström, samt II: 265, av herrar Franzén i Träkumla och Gustafsson i Stenkyrka, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

A. beträffande avdrag för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier

1) av herrar Gösta Jacobsson, Ottosson och Magnusson i Borås, vilka, under åberopande av innehållet i motionerna I: 536 och II: 652, ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 536, av herr Sveningsson, och II: 652, av herr Thylén m. fl., måtte antaga det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) av herrar Stefanson, Elofsson, Erik Filip Petersson, Gustafson i Göteborg, Vigelsbo, Larsson i Umeå och Börjesson i Falköping, vilka, under åberopande av innehållet i motionerna I: 536 och II: 652, ansett, att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen med anledning av de likalydande motionerna I: 536, av herr Sveningsson, och II: 652, av herr Thylén m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära fortsatt skyndsamt utredningsarbete i syfte att utarbeta och för riksdagen framlägga förslag om rätt i skattelagstiftningen till avskrivning på återanskaffningsvärdet för maskiner och inventarier;

B. beträffande högre initialavskrivning på byggnader i inkomstskällorna jordbruksfastighet och rörelse

3) av herrar Stefanson, Elofsson, Gösta Jacobsson, Erik Filip Petersson, Ottosson, Magnusson i Borås, Gustafson i Göteborg, Vigelsbo, Larsson i Umeå och Börjesson i Falköping, vilka, under åberopande av innehållet i motionerna I: 523 och II: 629, ansett, att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen med anledning av de likalydande motionerna I: 523, av herr Johan Olsson m. fl., och II: 629, av herr Jonsson m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att avskrivningsreglerna för byggnad, som inginge i rörelse eller jordbruk, borde ändras så, att en ökad avskrivning kunde medgivas under byggnadens första tid;

C. beträffande utredning av frågan om beskattningssystemets användning i lokaliseringpolitiskt syfte

4) av herrar Stefanson, Elofsson, Erik Filip Petersson, Gustafson i Göteborg, Vigelsbo, Larsson i Umeå och Börjesson i Falköping, vilka, under åberopande av innehållet i motionerna I: 501 och II: 620, ansett, att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen med anledning av de likalydande motionerna I: 501, av herr Bengtson m. fl., och II: 620, av herr Hedlund m. fl., i nu förevarande del, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning i fråga om möjligheterna att använda beskattningssystemet i den aktiva lokaliseringpolitikens syfte;

D. beträffande investeringsfondernas användning tills vidare i lokaliseringpolitiskt syfte

5) av herrar Elofsson, Vigelsbo och Börjesson i Falköping, vilka, under åberopande av innehållet i motionerna I: 501 och II: 620, ansett, att utskottet bort under D hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 501, av herr Bengtson m. fl., och II: 620, av herr Hedlund m. fl., i nu förevarande del, måtte medgiva, att investeringsfonderna inom lokaliseringpolitiskt stödområde finge användas i lo-

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

kaliseringspolitiskt syfte tills vidare enligt de grunder, som gällde till och med den 30 juni 1965;

6) av herrar *Stefanson, Erik Filip Petersson, Gustafson* i Göteborg och *Larsson* i Umeå, vilka likväl ej antytt sin åsikt;

E. beträffande högre initialavskrivning på byggnader inom lokaliseringspolitiskt stödområde

7) av herrar *Stefanson, Elofsson, Erik Filip Petersson, Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Larsson* i Umeå och *Börjesson* i Falköping, vilka, under åberopande av innehållet i motionerna I: 529 och II: 617, ansett, att utskottet bort under E hemställa, att riksdagen med anledning av de likalydande motionerna I: 529, av herrar *Stefanson* och *Per Jacobsson*, samt II: 617, av herr *Gustafsson* i Skellefteå m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära åtgärder för att en avskrivning av industribyggnader med 35 procent under de första fem åren skulle medgivas i de stödområden, som gällde för lokaliseringspolitiken, samt uppdraga åt Kungl. Maj:t att fastställa bestämda geografiska gränser för denna stödform.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! De frågor som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 6 är gamla bekanta här i kammaren. Det är fråga om avskrivningsunderlaget på maskiner och inventarier i rörelse. I motioner i år liksom tidigare föreslås att avskrivning skall få företas på återanskaffningsvärdet. Det är fråga om högre initialavskrivning på byggnader i jordbruk och rörelse. Det är även fråga om vidgade möjligheter att använda skattelagstiftningen i lokaliseringspolitiskt syfte.

I reservationerna nr 1 och 2 behandlas rätten för företag att göra avskrivning på maskiners och inventariers återanskaffningsvärde. Reservation nr 1 av herr Gösta Jacobsson m. fl. inne-

håller ett lagstiftningsyrkande, under det att reservation nr 2 hemställer om fortsatt skyndsamt utredningsarbete i denna fråga.

Avskrivning på inventarier, på maskiner och verktyg är ju till för att ge företaget en ekonomisk beredskap att ersätta förbrukade och förslitna produktionsmedel med nya. Då bör man enligt reservanternas mening vid avskrivningen även få ta hänsyn till penningvärdeförsämringen, så att de avskrivna beloppen motsvarar de högre kostnader som nyanskaffningen för med sig. Enligt Skandiakoncernens värdeindex för beräkning av försäkringsbeloppet på maskiner ligger den av penningvärdet beroende prishöjningen mellan 20 och 30 procent under en femårsperiod, avseende åren 1961—1966. Det gäller huvudsakligen i Sverige tillverkade maskiner av standardkvalitet. För andra maskiner, d. v. s. i vårt land tillverkade specialmaskiner samt utländska maskiner, visar erfarenheten, säger försäkringsbolaget, att prisförändringarna är väsentligt större. Det är ur företagsekonomisk synpunkt angeläget att avskrivningsreglerna är så utformade att det i företaget arbetande kapitalet hålles intakt, och därför är en avskrivning på återanskaffningsvärdet motiverad.

Folkpartiets och centerpartiets ledamöter i bevillningsutskottet yrkar på utredning i denna fråga, och jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Inte heller den i reservation nr 3 upptagna avskrivningsfrågan kan tillmätas nyhetens behag. Det är fråga om vidgade avskrivningsmöjligheter för byggnad i jordbruk eller i rörelse. I de motioner, nr I: 523 och II: 629, som för anlett denna reservation, framhålles i år liksom tidigare att de avskrivningsregler som för närvarande gäller för byggnad som ingår i rörelse eller jordbruk inte är tillfredsställande utformade. Värdeminskningens avdragen överensstämmer inte i tiden med byggnadens ekonomiska livslängd, och de är inte

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

heller i tiden fördelade efter byggnadernas förslitning och reella värdeminskning. Industribyggnadernas värde avtar relativt mer under de första åren, vilket skulle motivera en högre avskrivningstakt under denna tid. Även den snabba tekniska utvecklingen kräver större anpassningsberedskap för byggnader i industri och jordbruk än tidigare. Nya produktionsmetoder kan kräva snabba förändringar i byggnadernas disposition med genomgripande ombyggnader som följd. Den forcerade strukturomvandling som många grenar av vårt näringsliv genomgår bidrar även till att byggnaderna kan komma att genomgå en betydande värdeminskning på kort sikt. Det är angeläget att avskrivningsreglerna anpassas till de nya förhållanden som den dynamiska utvecklingen inom näringslivet medför.

I motionerna hänvisas även till att man utomlands tillämpar högre begynnelseavskrivning på byggnader i dessa näringsgrenar än man gör i vårt land. I Norge är avskrivningsrätten under byggnadens första år 12 procent, och även i Danmark tillämpar man en högre initialavskrivning.

Hela utskottet är här positivt inställt till liberalare avskrivningsregler. Utskottet kan, sägs det i betänkandet, liksom förra året ansluta sig till syftet med motionerna. Den avskrivningsmetod vi har i vårt land återspeglar inte den faktiska minskningen av en byggnads värde, säger utskottet, och ett införande av regler som medger högre initialavskrivning på byggnader i jordbruk och i rörelse framstår därför i och för sig som önskvärt. Utskottets majoritet avstyrker emellertid motionerna med motivering att denna fråga i första hand bör prövas av företagskatteutredningen.

Denna positiva inställning hos utskottets majoritet är mycket värdefull. Vi reservanter vill emellertid gå något längre. Vi menar att denna positiva inställ-

ning borde ha kunnat utnyttjas i ett uttalande även från riksdagens sida till förmån för vidgade avskrivningsmöjligheter för byggnader som ingår i rörelse eller jordbruk.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation nr 3.

Får jag sedan, herr talman, säga några ord om reservation nr 7, vari yrkas högre initialavskrivning på industribyggnader i lokaliseringpolitiskt syfte. Reservationen, som är avgiven av utskottets folkparti- och centerpartiledamöter, bygger på motionerna I: 529 och II: 617, vari föreslås att industribyggnader i de stödområden som gäller för lokaliseringpolitiken skall få avskrivas med 35 procent under de första fem åren. Motionärerna liksom reservanterna anser att denna vidgade avskrivningsrätt kan vara ett effektivt komplement till den lokaliseringspolitik som förs sedan den 1 juli förra året efter riksdagens beslut 1964.

Jag tror att en sådan ökad avskrivningsrätt skulle stimulera företag, som redan är verksamma inom stödområdena, att bygga ut sin rörelse, och det skulle antagligen bidra till att locka välkonsoliderade företag, såväl större som mindre och medelstora, från Syd- och Mellansverige att förlägga filialer och dotterföretag till stödområdena. I våra grannländer Norge och Finland har förmånliga skattebestämmelser varit ett verksamt medel i lokaliseringpolitiken.

I remissutlåtandena över lokaliseringsutredningens betänkande föreslog även stora näringslivsorganisationer att vidgade avskrivningsmöjligheter skulle användas som lokaliseringpolitiskt instrument. Industriförbundet och Arbetsgivareföreningen framhöll t. ex. i ett gemensamt remissvar: »En tänkbar väg är att bereda stöd åt företagsamheten i utvecklingsorter genom vissa skattelättnader. Företag bör således i dessa orter medges rätt till snabbare

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

avskrivning på byggnader än som eljest är möjligt och därutöver ett extra avdrag för anskaffningskostnaderna.»

Jag vill framhålla, herr talman, att sedan den nya lokaliseringpolitiken trädde i kraft förra året ett skatteinstrument har använts i lokaliseringpolitiskt syfte, nämligen investeringsfonderna. Jag anser liksom utskottet att dessa fonders primära uppgift bör vara att utgöra ett verksamt medel i den konjunkturutjämnande politiken. Utskottet framhåller att de medgivanden som gjorts att använda investeringsfonder för lokaliseringpolitiska ändamål i huvudsak torde ha lämnats för att förmå stora svenska industrier att etablera sig i sysselsättningssvaga områden. Därmed har man velat skapa större garantier för en permanent fortsatt sysselsättning än som skulle vinnas genom att mindre, ekonomiskt sämre utrustade företag erhåller hjälp vid nyetablering.

Herr talman! Jag vill vända mig mot detta uttryck »mindre, ekonomiskt sämre utrustade företag». Jag tycker att utskottets uttalande kan uppfattas som en generalisering som inte har fog för sig. Denna generalisering kan utläsas så att man sätter likhetstecken mellan mindre företag och ekonomiskt sämre utrustade företag, och det vänder jag mig bestämt emot.

Det är naturligtvis utomordentligt värdefullt för en bygds näringsliv att det kan byggas på stora, expansiva industrier, men man får därför inte glömma vad de medelstora och mindre företagen betyder för vårt lands näringsliv över huvud taget och framför allt för vår landsbygd. Utan tvivel måste stora delar av vårt land även i framtiden grunda sitt näringsliv på mindre och medelstora företag, och det är en felsyn att tro att den mindre och medelstora industrien inte skulle vara ekonomiskt välutrustad eller att den inte skulle ha goda framtidsutsikter. Den struktur som vårt lands näringsliv har med

ett betydande inslag av mindre och medelstora företag tyder på att denna sektor av näringslivet gott hävdar sig i ett modernt industrisamhälle, och det visar också exempel från andra moderna industriländer.

Vårt förslag till vidgade avskrivningsmöjligheter på industribyggnader under de första fem åren skulle kunna ge samma stimulans åt de stora företagen som investeringsfondernas användning i lokaliseringpolitiskt syfte nu ger men skulle dessutom ge andra företag — de mindre och medelstora — samma skattemässiga förmåner. Det är ju dessutom fråga om en initialåtgärd, en stimulans i ett uppbyggnadsskede, och ingen fortlöpande subventionering av företagen. Avskrivningsmöjligheterna kan i första hand användas av lönsamma företag, vilket också är en garanti för att det blir expansiva och utvecklingskraftiga företag som kommer i fråga. Det innebär ingen konservering av olönsam företagsamhet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna nr 4 och 7.

Häri instämde herr *Carlsson, Harry*, (fp).

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! Tillsammans med några andra kammarledamöter står jag för en av de motioner, som behandlas i bevillningsutskottets betänkande nr 6. I motionen yrkas på utredning och förslag rörande sådan ändring av avskrivningsreglerna för byggnad som ingår i rörelse eller jordbruk, att en ökad avskrivning kan medges under byggnadens första tid. Herr Stefanson har här till en del motiverat motionen, och jag har ingenting att erinra mot den motiveringen.

Det nämndes att det här inte gäller någon ny fråga i riksdagen, men anledningen till att den återkommer är ju att reglerna för närvarande måste anses i högsta grad otillfredsställande ut-

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

formade med hänsyn till den utveckling som pågår och som har pågått under en längre tid. Den verkliga värdeminskningen och den tillåtna avskrivningen överensstämmer inte alltid i tiden, då byggnader i rörelse och jordbruk ofta har en kortare *ekonomisk* livslängd än den tekniska livslängd som en byggnad normalt kan anses ha.

Dessutom är avskrivningsreglerna föga produktionsstimulerande, när avskrivningsmöjligheterna för en kapitalinsats i många fall ligger långt fram i en osäker framtid. Det vore i hög grad önskvärt att en kapitalinsats, som kanske anses bör verkställas för en kort period, också till väsentlig del kan avskrivas under den tid som insatsen kan bedömas som lönsam.

Den allt hastigare strukturomvandlingen i näringslivet accentuerar en ändring av gällande avskrivningsregler. Angelägenheten inte minst ur samhälls-ekonomisk synpunkt att i dagens läge stimulera produktionen understryker behovet av att någonting händer på detta område. I flera länder, däribland de nordiska, har man just på denna punkt regler som kan anses mer produktionsvänliga.

Utskottet har förvisso gjort en välvilig skrivning med anledning av motionerna och säger bl. a. följande: »Utskottet kan — i likhet med föregående års bevillningsutskott, som hade att pröva ett motionsyrkande av motsvarande innehåll — ansluta sig till syftet med motionerna. Den lineära avskrivningsmetod med enhetlig årlig avskrivningsprocent som tillämpas i Sverige återspeglar inte den faktiska minskningen av en byggnads värde. Ett införande av regler som medger högre initialavskrivning på byggnader i jordbruk och i rörelse framstår därför i och för sig som önskvärt.» Utskottet menar emellertid att denna fråga med hänsyn till olika konsekvenser bör prövas av företagsskattutredningen. Jag anser för min del att man som en konsekvens

av utskottets uttalande på denna punkt borde ha gjort någonting som påskyndat frågans lösning.

I den med 3 betecknade reservationen vid utskottets betänkande har hemställts om ett uttalande från riksdagens sida till Kungl. Maj:t att avskrivningsreglerna för byggnad, som ingår i rörelse eller jordbruk, bör ändras så att en ökad avskrivning kan medges under byggnadens första tid. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! När centerpartiet för åtskilliga år sedan försökte att aktualisera frågan om behovet att bedriva en aktiv lokaliseringspolitik, möttes detta av stor misstro. Man trodde inte att det fanns några möjligheter att påverka utvecklingen på det sättet, men glädjande nog kan det sägas att det i dag är en allmän uppfattning att man verkligen kan bedriva en aktiv lokaliseringspolitik. Det är endast på dessa två punkter om lokaliseringpolitiken som jag skall yttra mig med anledning av utskottets betänkande, där två partitioner från centerpartiet behandlas.

Under år 1963 blev det möjligt att ta i anspråk investeringsfonder i lokaliseringfrämjande syfte, och fram till den 30 juni 1965 beviljades tillstånd att använda sådana fondmedel för 137 industriprojekt inom de delar av landet som nu utgör det s. k. norra stödområdet. Den totala investeringskostnaden för dessa projekt beräknades till 668 miljoner kronor. Det var alltså en ganska avsevärd sak som uppnåddes under den korta tiden genom att man fick använda investeringsfonderna i lokaliseringbefrämjande syfte. Jag har inte hört och inte heller sett något i utskottets utlåtande om att man på något sätt har sagt att denna verksamhet icke utfallit väl. När förändringarna senare beslöts i fråga om lokaliseringspoli-

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

ken, beslöt man också att investeringsfondernas användning i lokaliseringpolitiskt syfte skulle upphöra. Trots detta har investeringsfondmedel i någon mån använts även efter den 1 juli 1965 i lokaliseringpolitiska syften.

Beträffande frågan om lokaliseringsbidrag för Norrbottens län redovisas i statsverkspropositionen att ca 900 nya sysselsättningsstillfällen tillkommit i olika företag som en följd av att investeringsfondmedel har fått tas i anspråk efter den förutnämnda tidpunkten.

Utskottet har lämnat en redogörelse för detta men har egentligen inte givit svar på varför man inte skall använda investeringsfonderna i lokaliseringpolitiskt syfte. Man har räknat upp vad som förekommit men därefter gått över till att tala om beskattningsreglerna. Det är riktigt att kommittén för näringslivets lokalisering ställde sig skeptisk mot att använda investeringsfonderna i lokaliseringpolitiken, men den förordar i stället särskild rätt till initialavskrivning. Det är något som mitt parti också vill förorda, och vi har därför tillsammans med folkpartiet avgivit en reservation på den punkten.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma i det yrkande som framställdes av herr Stefanson samt också få yrka bifall till den reservation som avgivits under punkten D 5 av herrar Elofsson, Vigelsbo och Börjesson i Falköping.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Som redan har sagts går reservation 1 under punkten A något längre än reservation 2 under samma punkt. Den går ut på ett omedelbart lagförslag beträffande avdrag för beräknad framtida prisstegring på maskiner och inventarier. Reservanterna vill införa ett schablonavdrag på 20 procent och motivet är företagsekonomiskt. Avskrivning bör enligt företagsekonomis-

ka grunder i princip kunna äga rum på återanskaffningsvärdet. Icke minst angeläget är detta i ett ekonomiskt klimat som kännetecknas av en fortlöpande penningvärdeförsämring.

Olika utredningar har funnit att en avskrivning på återanskaffningsvärdet i och för sig är berättigad. Man har endast varit tveksam om metoden. Inom parentes sagt har SJ fått tillämpa avskrivningar på återanskaffningsvärdet.

I högermotionerna I: 536 och II: 652 har vi funnit en metod som vi anser användbar. Den går ut på att konstruera det hela som ett extra avdrag på 20 procent av anskaffningskostnaderna. Jag yrkar alltså bifall till reservation 1. Faller den reservationen yrkar jag i andra hand bifall till reservation 2.

Jag skall också säga några ord om reservation 3 under punkten B beträffande högre initialavskrivning på byggnader i inkomstskällorna jordbruksfastighet och rörelse. Jag tror det är allmänt erkänt att gällande avskrivningsregler på fastigheter ur företagsekonomiska synpunkter är otillsfredsställande. Det är i själva verket den svagaste punkten i vårt skattesystem. Utskottsmajoriteten medger själv att den nu tillämpade lineära avskrivningsmetoden inte återspeglar den faktiska minskningen av en byggnads värde men hänvisar till företagsutredningen. Frågans lösning har därmed ställts något på framtiden.

Jag ber att få fästa kammararens uppmärksamhet på att jag i dag uttrycker mig med större diplomatisk försiktighet i denna del än vid kammardebatten i förra veckan. Jag sade inte att frågan hade begravts i denna företagsskatteutredning — allt detta med hänsyn till bevillningsutskottets ärade ordförande som var känslig på denna punkt.

Reservanterna menar i motsats till utskottets majoritet att frågans lösning brådskar. Jag yrkar därför bifall till reservationen B 3.

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! I detta bevillningsutskottets betänkande nr 6 behandlas också en motion av herrar Franzén i Träkumla och Gustafsson i Stenkyrka samt mig själv, vari begärs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning om införandet av »ö-avdrag» vid beskattning och om andra åtgärder syftande till kostnadsminskning för företagare på Gotland och Öland. Jag har, herr talman, begärt ordet för att något motivera denna motion.

Vi har den uppfattningen att de speciella förhållanden som råder för företagare vilka inte har fast förbindelse med det svenska fastlandet är av den arten att de i olika sammanhang, bl. a. skattemässigt, bör få lättnader. Om detta låter sig göra blir ju beroende på vad den av oss begärda utredningen kan komma fram till.

Utskottet har principiella invändningar emot ett sådant arrangemang. Jag vill i det sammanhanget peka på att man från annat håll har begärt att skatteavdrag skulle tillämpas i lokaliseringssyfte. Det av oss föreslagna speciella »ö-avdraget» innebär väl i stort sett detsamma.

Jag har, herr talman, också begärt ordet för att rätta till en sak i texten, som nog förefaller litet egendomlig för den som till äventyrs läst det. Det står på sid. 12 i betänkandet ett referat av vår motion, där ordet »företagen» står inom citationstecken. Det skall självfallet stå »ö-företagen», annars är inte citationstecknen motiverade. Jag beklagar att dessa på något sätt har fallit bort i tryckningen.

Herr talman, utan att fördjupa mig ytterligare i de motiv som ligger bakom vår motion ber jag att med det anförda få yrka bifall till motionerna I: 211 och II: 265.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Man kan inte konstatera annat än att det råder ett bristande intresse i riksdagen för skattedebatter. Kanhända detta beror på att vi har blivit ensidiga med åren. De motionspar vi här har att behandla är alla uttryck för den borgerliga oppositionens åsikter i skattefrågorna. Här gäller det sådana skatter som berör företagen.

Jag vill gärna ge den siste talaren en eloge genom att säga att han och hans medmotionärer faktiskt har kommit med en nyhet, det s. k. »ö-avdraget». Det är riktigt som herr Svanström sade, att vi har anmält principiella betänkligheter mot den utveckling som föreslås och som skulle leda till en ny princip i vår skattelagstiftning. Utskottet tror inte på dessa förslags ändamålsenlighet.

När det sedan gäller avdragen för företagen är det uppenbart att hur man än resonerar om nödvändigheten av att höja avdragen så har det skattemässigt sett sedan många år tillbaka varit så att den andel som företagen bidrar med i fråga om skattemedel inte på långa vägar håller den stegringstakt som råder när det gäller beskattningen av fysiska personer, sådana som har anställning eller tillfällig förvärvsverksamhet.

I finansplanen finns några sammanställningar av taxeringsresultatet för år 1964. När det gäller en förvärvskälla som vi har talat om här, nämligen jordbruk med binärningar, har man ett taxerat belopp på 2,5 miljarder kronor — märk väl taxerat belopp. Under inkomst av annan fastighet finner man ett belopp av ungefär 600 milj. kronor. Vidare finns rörelse i form av aktiebolag och andra former av näringsverksamhet, som ger ett underlag av nära 8 miljarder kronor — märk siffran 8 miljarder. Därefter kommer den stora och över allt annat stående gruppen när det gäller skattebelastning, nämligen fysiska personer, på inte

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

mindre än 56 miljarder kronor i taxerat belopp. Det finns ytterligare en post, kapitalavkastning, på 1,2 miljarder kronor.

Av dessa siffror framgår tydligt att den förskjutning som äger rum innebär att företagen relativt sett betalar mindre och mindre i skatt till det allmänna. Detta bör i varje fall motivera att man nu från företagsskattutredningen får en allmän översyn över de principer som skall tillämpas i framtiden. Det går inte att bara yrka på höjda avdrag på den ena punkten efter den andra. Denna grundsyn ligger bakom majoriteten i bevillningsutskottet. När det gäller de olika framstötter som motionärerna gör tror jag inte man kan anse det berättigat att förbättra företagsbeskattningens allmänna villkor så att företagen får betala ännu mindre bidrag till det allmänna.

Det finns vissa punkter — herr Jakobsson erinrade om det — när det gäller avskrivningsreglerna, där man kan anse det motiverat och mer eller mindre angeläget att justera. Det gäller t. ex. avdrag för byggnader i rörelse. Utskottet framhåller också att de nuvarande reglerna inte avspeglar det verkliga värdet på byggnaderna, och där kanske man skulle kunna finna en annan metod för taxeringen. Den nu arbetande utredningen får alltså försöka finna former för detta.

När det sedan gäller lokaliseringspolitiken, som herr Bengtson talade om och där han var glad för att den hade utvecklats gynnsamt, finns det kanske ingen större anledning att i dag ta upp denna till debatt. Jag utgår ifrån att herr Bengtson får den debatten när arbetsmarknadsfrågorna kommer att diskuteras. Rent allmänt är det väl inte så, som herr Bengtson sade, att vi har refererat men inte tagit ståndpunkt. Utskottets majoritet har tagit ståndpunkt. Vi har sagt att investeringsfonderna nu, sedan vi har fått lokaliseringsbidragen

och de särskilda lånen, i huvudsak skall användas i konjunkturpolitiskt syfte. Det är ett klart ställningstagande. Sedan vi har fått den nya ordningen i fråga om lokaliseringspolitiken anser vi att investeringsfonderna skall användas på det tidigare tänkta sättet. Jag kan vidare konstatera att fondmedlens storlek ökat, och det kan vara en trygghet, om det skulle bli nödvändigt att fonderna kommer till användning.

Vad sedan beträffar extra avskrivningar för företag på speciella orter, så skulle ett sådant förfarande väl verka på det sättet, med de regler vi nu har, att ett stabilt företag — låt oss säga en koncern — som nyetablerar sig på någon av dessa speciella orter naturligtvis får möjlighet att föra över inkomster, vilket i sin tur skulle möjliggöra för det nyetablerade företaget att få disponera resurser som skulle kunna bereda möjlighet till större avskrivning än vad som annars skulle kunna ske. Jag skulle vilja se hur ett företag, som är nyetablerat och som inte har något koncernsammanhang och inte får inkomster från andra företag, från första början skall kunna få sådana överskott att det kan utnyttja rätten till avskrivningar på såväl inventarier och maskiner som byggnader. Det vill väl till åtskilligt av vinstmedel för det. Jag nämnde inte möjligheterna till varulagernedskrivning. Där finns ytterligare en mycket betydande post.

Jag tror därför inte att detta förslag har något värde ur näringspolitiska synpunkter. Det är klart att det ser bra ut på papperet att man yrkar generösare avdrag, men i praktiken tror jag inte att de föreslagna åtgärderna skulle få stor betydelse.

Herr talman! Det skulle kunna föras långa diskussioner om avdragsreglerna, men eftersom övriga talare har fattat sig kort skall jag också göra det. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i samtliga punkter.

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Den jämförelse som utskottets ärade ordförande gjorde mellan skatterna och skatteunderlaget beträffande företagen och beträffande enskilda personer skulle jag vilja ha utförligare förklarad. Den hör ju egentligen inte hemma i det här sammanhanget.

Produktionsvänligare avskrivningsregler för företagen är en sak som också alla enskilda har intresse av, inte minst ur den synpunkten att det gäller att bygga upp en konkurrenskraftig svensk produktionsapparat. Det finns väl inget intresse av att ta ut så mycket skatt av företagen, att dessa skulle komma i ett sämre kostnadsläge. Den jämförelse herr Ericsson gjorde hör inte riktigt hit, tycker jag. Det är en produktionsvänligare inställning vi önskar.

Någon nämnde att herr Ericsson är ledamot av företagsskatteutredningen som utskottet åberopar. Det skulle vara intressant att få höra när det kommer att hända någonting på det här området. Det har ju åberopats att utredningen bör ha frågan om avskrivningsregler för byggnader om hand.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Den föregående talaren framhöll att de siffror jag nämnde egentligen inte hör hit. Jo, det gör de i allra högsta grad. De hör hit. Det gäller alltså lättnader för företag, inte för fysiska personer i vanlig mening. Jag ville nämligen påpeka att den gruppen i allt väsentligt bidrager till skatteunderlaget på det sättet att den har ökat de taxerade inkomsterna under de senaste tio åren med inte mindre än 90 procent, medan inkomsterna för aktiebolag har ökat med 25 procent under samma tid. Dessa 25 procent är ju inte ett uttryck för att företagen skulle ha haft dåliga konjunkturer eller gjort små vinster. De är ett uttryck för vår

liberala skattelagstiftning. Det är inte alls så som här säges att vårt kostnadsläge skulle stiga om vi tog ut en högre skatt av företagen.

Aktiebolagen, vilka taxerade för 3,3 miljarder kronor år 1964, betalade i runda tal 1,6 miljarder kronor i skatt. Jag känner mig tämligen förvissad om att summan 3,3 miljarder kronor har framkommit efter beräkningar gående ut på att summan skall täcka den skäliga utdelning som företagen vill ge. Det är dock inte något bevis för att vinsterna därmed skulle vara helt redovisade. Jag kan gärna, herr talman, säga, att vi inom vårt parti sedan länge har hävdats att det, i den mån som företagets inkomster inte tas i anspråk av enskilda utan så att säga stannar i företagen, är ett allmänt intresse att företagen konsolideras. Vi som är något äldre vet hur kriser ser ut. Det är ingalunda företagets ägare som i första hand råkar illa ut utan de anställda. Därför anser jag att dessa saker hör intimt samman.

Det är min förhoppning att den företagsutredning som nu arbetar och som jag inte är medlem i — jag är med i skattesystemsutredningen — kan arbeta på ett sådant sätt att den inom rimlig tid kommer fram med förslag till nya regler. Låt mig tillägga, herr talman, att jag tror att den utredningen blir tämligen enig om att det inte finns mycket att ändra på i de nuvarande reglerna. Möjligen kan det bli justeringar på en del avdrag när det gäller byggnader, men i övrigt har jag inte den uppfattningen att det förestår någon revolution på detta område. Den skulle i så fall komma från vårt håll, men jag tänker inte ställa något yrkande om den saken.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag tycker att utskottets ärade ordförandes tolkning av den relativa fördelningen av statens inkomms-

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

ter mellan företag, juridiska personer och enskilda inte är uttömmande. En väsentlig synpunkt som bör framhållas i detta sammanhang och som väl i allra högsta grad bör tillfredsställa herr Ericsson och även jag tycker är glädjande är ju den att de svenska företagen har fått ökade möjligheter att betala sina anställda högre löner, vilket gör att de senares relativa andel av skatteinbetalningarna till staten i förhållande till företagen successivt har ökat. Vi är väl angelägna om att ha en företagsamhet som verkligen klarar av de ökade lönekostnaderna, och då är en företagsvänlig skattepolitik naturligtvis utomordentligt viktig. Jag är glad över att herr Ericsson i avslutningen av sitt anförande talade om att en detalj i företagsbeskattningen som bör ändras i detta syfte just är reglerna för avskrivning på byggnader.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

I fråga om *punkten A*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Jacobson, Gösta*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Stefanson*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom m. fl. vid betänkandet anförda, med 2 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upp- tog vartdera av de båda återstående yr-

kandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Stefansons* yrkande.

Herr *Jacobsson, Gösta*, åskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 6 punkten A antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr *Stefanson* m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits reservationen av herr *Gösta Jacobsson* m. fl.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 41;

Nej — 23.

Därjämte hade 72 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 6 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 60.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de beträffande *punkten B* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 6 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 59.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I vad gällde *punkten C*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 6 punkten C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag som innefattas i den av herr Stefanson

Ang. avdrag vid beskattningen för värdeminskning av maskiner, inventarier och byggnader, m. m.

m. fl. vid betänkandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 91;
Nej — 40.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de avseende *punkten D* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr *Elofsson* m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bengtson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 6 *punkten D*, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Elofsson* m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr

talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bengtson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 99;
Nej — 21.

Därjämte hade 17 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Rörande *punkten E*, yttrade herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Stefanson* m. fl. vid betänkandet avgivna, med 7 betecknade reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 6 *punkten E*, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Stefanson* m. fl. vid betänkandet avgivna, med 7 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 41.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen gjordes i enlighet med de angående *punkten F* förekomna yrkanterna propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 211 och II: 265; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 8, i anledning av väckta motioner om rätt till avdrag vid beskattningen för lagfartskostnader; och

nr 9, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av reservbefälspremier.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. arvs- och gåvobeskattningen

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av väckta motioner rörande arvs- och gåvobeskattningen.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 60, av herr *Svanström m. fl.*, och II: 94, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående ändring av 3 § i förordningen om arvsskatt och gåvoscatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar,

Ang. arvs- och gåvobeskattningen som nu vore befriade från att erlägga gåvoscatt;

2) de likalydande motionerna I: 207, av herr *Gösta Jacobsson m. fl.*, och II: 644, av herr *Nordgren m. fl.*, varit anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att den av 1958 års riksdag begärda översynen av bestämmelserna om arvsbeskattning i hela dess vidd omedelbart måtte komma till stånd; samt

3) motionen II: 267, av herr *Johansson* i Trollhättan *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära en översyn av den nuvarande arvs- och gåvobeskattningen.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 60, av herr *Svanström m. fl.*, och II: 94, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, om befrielse jämväl från arvsskatt för stiftelser och sammanslutningar som vore befriade från gåvoscatt,

2) de likalydande motionerna I: 207, av herr *Gösta Jacobsson m. fl.*, och II: 644, av herr *Nordgren m. fl.*, om översyn av arvsbeskattningen, samt

3) motionen II: 267, av herr *Johansson* i Trollhättan *m. fl.*, om översyn av arvs- och gåvobeskattningen,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

I. av herrar *Stefanson*, *Yngve Nilsson*, *Gösta Jacobsson*, *Mattsson*, *Tistad*, *Mag-nusson* i Borås, *Vigelsbo*, *Eriksson* i Bäckmora, *Sterne* och *Öhvall*, vilka, under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 60 och II: 94, ansett, att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 60, av herr *Svanström m. fl.*, och II: 94, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till riksdagen angående ändring av förordningen om arvsskatt och gå-

Ang. arvs- och gåvobeskattningen

voskatt i syfte att från arvsskatt befria sådana stiftelser och sammanslutningar, som nu vore befriade från att erlägga gåvoskatt;

II. av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka, under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 207 och II: 644, ansett, att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 207, av herr *Gösta Jacobsson* m. fl., och II: 644, av herr *Nordgren* m. fl., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den av 1958 års riksdag begärda översynen av bestämmelserna om arvsbeskattningen i hela dess vidd omedelbart måtte komma till stånd.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Jag skall be att något få uppehålla mig vid motionsparet I: 60 och II: 94, som handlar om arvsskatt för vissa stiftelser och sammanslutningar.

Enligt gällande lagstiftning som finns i förordningen om arvsskatt och gåvoskatt, är vissa stiftelser befriade från både arvsskatt och gåvoskatt. Det gäller stiftelser som har till huvudsakligt ändamål att främja barns eller ungdoms vård och fostran eller utbildning och att främja vård av behövande och ålderstigna, sjuka och lytta. Andra stiftelser däremot är befriade från gåvoskatt men inte från arvsskatt. Detta gäller stiftelser som har till huvudsakligt ändamål att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga och andra därmed jämförbara kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål.

Om alltså en person under sin livstid lämnar en gåva till en sådan stiftelse som det här är fråga om blir denna befriad från gåvoskatt. Men om han föredrar att göra ett testamentariskt förordnande, så att gåvan tillfaller stiftelsen eller sammanslutningen först efter givarens död, måste stiftelsen betala arvsskatt.

I motionerna framhålles att denna olikhet är otillfredsställande. Motionärerna föreslår därför att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära utredning och förslag att stiftelser och sammanslutningar som nu är befriade från gåvoskatt också blir befriade från arvsskatt. De argument som kan anföras för att så bör vara fallet är många, och de väger tungt. Det är svårt att förstå varför det skall vara någon skillnad i skattehänseende för en stiftelse eller sammanslutning, om den tar emot en gåva från en person under dennes livstid eller först efter hans död.

Många människor som bestämt sig för att överlämna en del av sin förmögenhet till ett allmännyttigt ändamål känner inte till bestämmelserna. I stället för att överlämna gåvan under sin livstid, vilket de skulle ha gjort om de insett konsekvenserna i arvsskattehänseende, tar de upp den i sitt testamente med påföljd att mottagaren blir belastad med arvsskatt.

För personer som känner till arvsskattebestämmelserna kan dessa verka återhållande på viljan att donera till stiftelser för allmännyttiga ändamål. Eftersom många människor har en viss motvilja mot att skiljas från sitt spar kapital under sin livstid blir följden att dessa stiftelser förlorar på detta. Det blir ingen gåva under givarens livstid.

Därjämte bör framhållas att den nuvarande lagstiftningen medför ganska besvärliga gränsdragningsproblem, vilka de domstolar som skall tillämpa bestämmelserna har att brottas med.

Utskottsmajoriteten säger att de synpunkter som framförs i motionen i och för sig är värda beaktande men att de inte är av sådan angelägenhetsgrad att en utredning omedelbart bör igångsättas. Gentemot detta skulle jag vilja hävda att denna fråga, som nu behandlas för fjärde året i följd, tvärtom är mycket angelägen och nu äntligen bör få sin lösning. Det är inte nödvändigt att avvakta den utredning om arvsbeskattningen i hela dess vidd som riksdagen

begärde 1958 men som ännu inte kommit till stånd. Den här frågan farvar ingen vidlyftig utredning. Den är tekniskt sett enkel att lösa och bör därför lösas så snart som möjligt.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den under I vid punkten 1 fogade reservationen av herr Stefanson m. fl.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Som motionär har jag och några andra lika envisa riksdagskamrater även i år återkommit till frågan om arvs- och gåvobeskattningen.

I denna del har vi stött oss på bevillningsutskottets eget yttrande, godkänt av 1958 års riksdag, med hemställan om en allsidig översyn av bestämmelserna rörande arvsskatten — herr Tistad nämnde om detta. Redan år 1958, för åtta år sedan, begärde riksdagen alltså en sådan översyn, som man då hade funnit erforderlig.

Frågan har därefter varit föremål för behandling i riksdagen nästan varje år men ständigt ställts på framtiden under hänvisning till familjerättskommitténs arbete. Detta arbete har numera avslutats; betänkandet kom fram i fjol. I betänkandet har familjerättskommittén också pekat på nödvändigheten av en parallell finansrättslig kompletterande lagstiftning. Efter att ha konstaterat detta säger bevillningsutskottets majoritet med en resignerad suck att arvsbeskattningen »inom en inte alltför avlägsen framtid torde komma att bli föremål för en allsidig utredning». Detta säger man efter åtta års tålmodig väntan!

Men återigen skyller man på familjerätten. Man säger att kommittéförslaget rönt sådan kritik att förnyade överväganden torde erfordras. Må så vara. Proposition om familjerätten kommer i vilket fall som helst inte i år, kanske 1967.

Jag är fullt medveten om att ett visst samband råder mellan de familjerätts-

Ang. arvs- och gåvobeskattningen
liga arvsreglerna och arvsbeskattningsreglerna, men jag föreställer mig att man sedan familjerättsbetänkandet nu framlagts borde kunna utan olägenhet driva de fortsatta utredningarna parallellt, d. v. s. att hinder inte rimligen borde föreligga att omedelbart starta den av 1958 års riksdag begärda översynen av de allmänna skattebestämmelserna. Den tar i alla fall flera år och behöver ju inte avslutas innan propositionen om familjerätten har sett dagen.

Jag är inte så stor optimist att jag hoppas på att en sådan översyn skall leda till någon nämnvärd sänkning av de allmänna skatteskalorna — 1958 års riksdag sade kanske ifrån att det inte skulle bli så — men en sådan sänkning hade förvisso varit befogad inte minst till följd av den automatiska skärpning som har blivit en följd av den fortgående penningvärdeförsämringen.

Redan vid relativt måttliga förmögenheter träffar arvsskatten ofta med en förödande styrka. Detta gäller särskilt familjeföretagen, där förmögenheten är bunden i rörelse: industri, hantverk, handel eller jordbruk. Jag skall med några exempel ange skatteskalornas höjd för att belysa läget.

I klass I, som gäller make och barn, är skatten 8 590 kronor vid en förmögenhet av 100 000 kronor. Vid en förmögenhet av 200 000 är skatten 34 590, vid 400 000 är den 102 590, och vid 500 000 är den 142 590 kronor. På förmögenheter över 500 000 kronor utgår skatten vidare med 44 procent. I jordbruk och rörelse är ju förmögenhetsvärdena numera ofta ganska höga, och skatten blir därefter.

I klass II, som gäller fader, moder och syskon, blir skatten 28 290 kronor redan vid en förmögenhet på 100 000. På en förmögenhet av 200 000 blir skatten 75 790, på en halv miljon blir den 240 790, och över 500 000 utgår den med 60 procent.

Men, herr talman, det är egentligen inte skatteskalorna som reservanterna och motionärerna i första hand har ve-

Ang. arvs- och gåvobeskattningen

lat föra i förgrunden, utan i stället en del av de allmänna regler som nu gäller och gör att skatten träffar dubbelt hårt. Det är lättnader i dessa stycken som vi är ute efter. I motionerna framförs vissa uppslag.

Nu vet jag från föregående debatter i detta ämne att man säger att den där Jacobsson, Gösta, överdriver i fråga om skattens verkningar. Nej, det gör jag inte. Vad först gäller familjeföretag inom industri och handel ser vi nästan varje vecka i tidningarna att något familjeföretag sålts till en storindustri eller till något investmentbolag — de senare har ju vuxit upp som svampar ur jorden. I de fall då det är fråga om en strukturrationalisering finns det givetvis ingenting att invända. Men i stor utsträckning är det här fråga om företag där företagsledaren börjar komma upp i ålder och på grund av den beräknade arvsskattens storlek inte ser någon möjlighet för familjen att behålla företaget i sin ägo efter hans död. Försäljningen ses som den enda möjligheten att låta verksamheten fortgå. Jag har haft besök av åtskilliga äldre gentlemän, som har med mig velat resonera om sina bekymmer på den punkten. Den pågående utvecklingen mot storföretagsamhet är inte alltid önskvärd — den leder emellanåt till en alltför stor koncentration och till dominans för storföretagen. Ur samhällets synpunkt är det enligt min mening angeläget att familjeföretagen inte på detta sätt slås ut, utan samhället borde fastmer slå vakt om familjeföretagen.

Inom jordbruket hänger arvsskatten på många håll som ett damoklessvärd över de äldre jordbrukarna. Något som gör saken särskilt bekymmersam, om vi ser den i ett större perspektiv, är att 45 procent av landets jordbrukare i dag är över 50 år. Varje år går alltså många äldre jordbrukare till sina fäder, och arvsskatten faller hårt på de efterlevande, som nödgas skuldsätta sig. Jordbruket som sådant kommer under de närmaste åren att lida en betydande av-

tappning av kapital till följd av arvsbeskattningen.

Alla dessa förhållanden bör tas med i bilden vid riksdagens ställningstagande. Frågans lösning får inte skjutas längre på framtiden.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation II av herr Yngve Nilsson m. fl. Vad beträffar reservation I kan jag i huvudsak instämma i de synpunkter som här framförts av herr Tistad.

Herr JOHANSSON, TAGE, (s):

Herr talman! Det finns kanske ingen anledning att i dag gå in på någon sakdebatt beträffande dessa frågor. Vi är väl helt överens om att det bör ske en översyn av arvsbeskattningen. Vad som skiljer utskottsmajoriteten å ena sidan och reservanterna å andra sidan i dag är väl närmast bedömningen av när denna utredning bör sättas i gång. Utskottsmajoriteten menar — som framgår av betänkandet — att man bör vänta till dess att proposition är avlämnad beträffande de frågor som behandlats av familjerättskommittén.

De förslag, som lagts fram i motionerna I: 207 och II: 644 och som framföres i den med II betecknade reservationen, behandlades mycket riktigt vid förra årets riksdag, och vid den tidpunkten fanns det anledning att tro att vi skulle få en proposition i ämnet till innevarande års höstriksdag. Nu ser det emellertid ut, som om propositionen blivit ytterligare försenad, och detta beror på den remissbehandling som familjerättskommitténs förslag har fått. Det är klart att denna försening av propositionen kan beklagas, men detta faktum kan knappast påverka vår uppfattning att frågan om arvsbeskattningen bör behandlas i samband med vad som kommer att föreslås på det familjerättsliga området.

Beträffande motionerna I: 60 och II: 94 och de frågor som där behandlas — dessa förslag upptas i den med I betecknade reservationen — menar ut-

Ang. arvs- och gåvobeskattningen

skottsmajoriteten, att även dessa frågor har ett direkt samband med familjerättskommitténs förslag och att man här rimligtvis bör avvakta vad utredningsförslaget kommer att leda till. Dessa frågor bör då prövas i samband med den översyn av arvsbeskattningen, som ju redan är beslutad och som alla är överens om bör ske.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan i dess helhet och finner, som sagt, ingen anledning att i sak gå in på de olika frågorna, eftersom vi är helt överens om att det skall ske en översyn av arvsbeskattningen. Vi anser emellertid att denna översyn bör ske först sedan vi fått propositionen med anledning av familjerättskommitténs förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, ytrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att med anledning av föreliggande yrkandens propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Tistad* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 11 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Tistad* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 55.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de avseende punkten 2 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 11 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson

Om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever

m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 31.

Därjämte hade 17 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därpå bifölls på gjord proposition utskottets i punkten 3 gjorda hemställan.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner om anpassning för mindre företag av aktiebolagslagstiftningen;

nr 12, i anledning av väckt motion om en översyn av barnavårdsmaninstitutionen;

nr 13, i anledning av väckta motioner om återfående av överskjutande insatskapital i ekonomisk förening; och

nr 14, i anledning av väckt motion angående obligatorisk försäkring av tillgångar som anförtros boutredningsmän m. fl.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1965 vid dess fyrtionde sammanträde fattade beslut; och

nr 13, i anledning av väckta motioner angående rätten till änkepension inom den allmänna tilläggs pensioneringen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 580 i första kammaren av fru *Olsson, Elvy*, och herr *Olsson, Johan*, samt nr 710 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Tvärälund.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till innevarande års riksdag om sådan ändring av studiehjälpsreglementet och studiemedelsförordningen, att inackorderade elever erhöle bidrag till resor mellan hemorten och skolan.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 580 och II: 710, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Eric Carlsson, Edström, Erik Filip Petersson, Anderson* i Sundsvall, *Wiklund* och *Elmstedt*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

dels att riksdagen i anledning av motionerna I: 580 och II: 710 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästa års riksdag om sådan ändring av studiehjälpsreglementet, att inackorderade elever erhöle bidrag till resor mellan hemorten och skolan;

Om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever

dels att motionerna I: 580 och II: 710, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Andra lagutskottets utlåtande nr 14 har tillkommit i anledning av väckta motioner av fru Elvy Olsson samt herrar Johan Olsson och Nilsson i Tvärålund om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever. Till utskottets utlåtande har fogats en reservation. Med anledning av denna skulle jag vilja säga ett par ord.

Detta är ingen ny fråga för kammaren. Den var föremål för behandling när vi skulle ta ställning till propositionen angående det studiesociala stödet, som antogs i riksdagen 1964. Denna fråga om resorna kom också igen vid fjolårets riksdag, alltså 1965.

De nuvarande bestämmelserna grundar sig på det beslut, som riksdagen fattade 1964. Det beslutet innebar totalt sett väsentliga förbättringar för det stora flertalet studerande. Men i beslutet om studiesocialt stöd finns vissa skönhetsfläckar, som man har anledning att stanna inför och söka rätta till. Det gäller bl. a. frågan om hemresor under pågående läsår.

Före år 1964 utgick resebidrag till elever i realskola, gymnasium och yrkesskolekurs med mer än två års undervisning, som fick sex resor varje läsår. Elev i yrkesskolekurs med minst fyra månaders men ej två års undervisning samt elev i vinterkurs vid folkhögskola fick bidrag till fyra resor under varje läsår.

När denna fråga var föremål för behandling år 1964, förelåg en rad motioner om att bibehålla de gamla reglerna för resebidrag. Dessa motioner avstyrktes emellertid av utskottet. Det intressanta är emellertid att första kammaren biföll utskottets hemställan om avslag på motionerna, medan andra kammaren biföll motionerna. Andra kam-

maren ansåg alltså att dessa resebidrag för inackorderade elever borde utgå även i fortsättningen för att göra det lättare för eleverna att resa mellan hemorten och skolorten.

Att frågan nu kommit igen beror på att motionärerna är ute i ett angeläget ärende. Det gäller här unga människors möjligheter att hålla kontakten med hemmet under skoltiden. Att det behovet finns och att det är angeläget att ha den kontakten mellan skola och hem vet vi alla, liksom att den kontakten är nödvändig för ungdomar i dessa åldrar. Behovet är alltså styrkt. Vidare föreligger också ett rättvisekrav, att man tar hänsyn till de ofta stora avstånd som finns i det här landet.

För närvarande pågår en omstrukturering i vårt land. Den medför en minskning av de kollektiva kommunikationsmedlen. Man får sämre förbindelser och i många fall också indragna kommunikationsmöjligheter. Detta gör att det ofta blir både dyrare och svårare för eleverna att företaga resor till hemmet.

Från dessa utgångspunkter har motionärerna ansett att riksdagen bör hemställa till Kungl. Maj:t om ett förslag som ger ungefär samma möjlighet till ersättning för resor som gällde före år 1964.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som finns fogad vid utlåtandet.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! I motionerna I: 580 och II: 710 hemställs »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag om sådan ändring av studiehjälpsreglementet och studiemedelsförordningen att inackorderade elever erhåller bidrag till resor mellan hemorten och skolan».

När det gäller elever i gymnasier, yrkesskolor, fackskolor, folkhögskolor och en del andra sådana skolformer regleras deras bidrag enligt studie-

Om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever

hjälsreglementet, under det att hjälpen för universitetsstuderande och motsvarande regleras genom studiemedelsförordningen. Då det gäller den sista gruppen kan betydande kostnader uppkomma. Därför yrkar jag icke bifall till motionerna utan till reservationen, där det hemställes om förslag till sådan ändring av studiehjälsreglementet att inackorderade elever erhåller bidrag till resor mellan hemorten och skolan. Det är här fråga om elever i gymnasier, yrkesskolor och fackskolor.

Jag vill härmed endast klarlägga att reservation och motion inte är samma sak.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Då riksdagen fattade beslut om det nya studiesociala system som ryms inom studiehjälsreglementet och studiemedelsförordningen förutsattes ett enhetligt studiestöd. Den tidigare förekommande mångfalden av bidrag, stipendier och lån skulle väsentligt komma att minskas till antalet, samtidigt som det studiesociala stödet för den enskilde eleven kom att innebära en förbättring, vilket också herr Eric Carlsson har sagt.

Inom det område som nu regleras av studiehjälsreglementet fanns det tidigare, om jag minns rätt, ett tjugotal behovs- och inkomstprövade förmåner att tillgå. De belopp som genom det komplicerade förfarandet kunde komma att tilldelas den enskilde eleven blev i många fall mycket små, ända ner till ett par kronor i vissa fall. Den otvetygligheten kvarstår inte i det nya systemet. Reglerna där innebär en schablonisering av bidragen och tilläggen till dessa. För elever som studerar vid gymnasier och liknande läroanstalter och inte är bosatta på skolorten kan det utgå antingen resetillägg eller inackorderingstillägg. Normalt skall eleven erhålla resetillägg, såvida han inte

bor så nära skolan att han av den anledningen utesluts från förmånen. Gymnasieorganisationen i dess olika former byggs ju även ut med sikte på att det i normalfallet skall vara möjligt för eleven att vistas i föräldrahemmet under studietiden. I de fall det inte är möjligt utgår i stället inackorderingstillägg, såvida eleven inte är bosatt på skolorten men är inackorderad där. Vid vissa skolor med riksrekrytering är det naturligt att eleverna bor på skolorten eller i många fall på skolan. Resetillägget eller inackorderingstillägget avser inte att ersätta alla kostnader eleven har utan i huvudsak merkostnaderna i jämförelse med elever som inte behöver resa eller inackordera sig på studieorten.

För dem som nu studerar vid högskolor och universitet och liknande läroanstalter utgår efter ansökan studiemedel, vilka innehåller en bidragsdel och en återbetalningsdel. Vid prövningen av storleken på de studiemedel som skall beviljas tar man endast hänsyn till den studerandes och dennes makes eller makas ekonomi. Den som söker studiemedel är skild från föräldraekonomin i det här avseendet. Vid inkomstprövning av studiehjälp sker prövningen däremot med hänsyn till föräldraekonomin.

Motionärerna från centerpartiet vill nu ändra såväl studiehjälsreglementet som studiemedelsförordningen, så att alla elever som är inneboende på studieorten utöver utgående bidrag, bl. a. i form av inackorderingstillägg, skall kunna erhålla bidrag för resor till hemmet. Som herr Edström har påpekat, har man, sedan folkpartiet nu anslutit sig till reservanterna från centerpartiet, i reservationen tagit bort anspråken på att universitetsstuderande utöver studiemedel också skall kunna få resebidrag för att besöka sina föräldrar. Jag konstaterar att det ändå är ett framsteg. Enligt utskottets mening är det emellertid naturligt att man i ett studiesocialt system med en enhetlig syn på studiestödet och en därav föl-

Om fria resor till hemorten för inackorderade skolelever

jande stark schablonisering av reglerna inte kan vidta särskilda arrangemang för elever vid vissa speciella skolorformer. Det enda undantag som gjorts gäller handikappade elever som utbildas på särskild institution. Jag behöver kanske inte orda så mycket om motivet härför, ty det är ju ganska klart.

Det väsentliga är att den nya studiehjälpen på det hela taget medfört förbättringar för eleverna vid skolor av alla slag, och gruppen inackorderings-elever utgör inget undantag därvidlag. Utskottet har inte funnit något skäl till ett annat ställningstagande i den här frågan än vad som skedde vid 1964 och 1965 års riksdagar i denna kammar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till andra lagutskottets utlåtande nr 14.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Det är riktigt att den studiesociala reformen 1964 innebar en förbättring för det stora flertalet elever, men det blev ändå en försämring för vissa elever. Jag redovisade vilka grupper det var och vilka grupper som hade särskilda resebidrag före 1964. Då var resebidragen utformade på det sättet att bidrag utgick när resekostnaden översteg 15 kronor. Det var även det som jag hänvisade till när jag redovisade förhållandena före 1964 och när jag yrkade bifall till reservationen. Vi har nu gjort en hemställan till Kungl. Maj:t om förslag till nästa år. Det borde finnas möjligheter för Kungl. Maj:t att på grundval av vad som gällde före 1964 finna former så att man kommer bort ifrån alltför mycket administrativt och byråkratiskt krångel. Det är klart att ett studiehjälpsystem inte kan ersätta alla kostnader som är föranledda av elevs uppehåll på skolorten, men nog vore det väl en rättvis åtgärd att man toge hänsyn till de betydande resekostnader en del elever faktiskt har.

Jag närde faktiskt, herr talman, en

stilla förhoppning om att herr Lars Larsson i dag skulle ansluta sig till reservationen med hänsyn till att han föregående vecka gjorde en resa i norra Sverige och väl fick en bild av Avståndssverige. Visserligen kan man säga att det finns avstånd i södra Sverige också, men de har inte alls samma dimensioner som i norra Sverige. När nu herr Lars Larsson har sett på dessa avstånd i norr hoppades jag faktiskt att han skulle kunna ge sin anslutning till reservationen.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag måste komma herr Eric Carlssons förhoppningar på skam.

Trots att han hoppades att jag skulle ansluta mig till reservationen, måste jag hävda att om man tar hänsyn till de studiebidrag och tillägg som studiehjälpsreglementet i dess nya utformning medger även vid de skolor som herr Eric Carlsson talade om, har det jämfört med förhållandena tidigare inte blivit en försämring för eleverna i normalfallen. Det är klart att herr Carlsson kan leta fram någon enstaka elev som har fått en försämring, det skall jag inte förneka. Men det stora flertalet har fått förbättringar, vilket även herr Carlsson inledningsvis konstaterade, i sitt första anförande.

Jag är inte obekant med de långa avstånden, men de kommer ju så att säga åt sidan om man räknar på det sätt som man måste göra med det nya studiehjälpsystemet, nämligen lägga ihop samtliga tillgängliga förmåner och inte specificera dem, såsom det var tidigare, på bidrag till olika ting, såsom resor, böcker, mat o. s. v.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Herr Lars Larsson är en principfast man och jag förstod väl att han inte skulle ändra uppfattning

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studie- hjälsreglementet

så här kvickt. Det skulle ha sett underligt ut om han bytt fot så snabbt. Jag hoppas emellertid att det till nästa år skall finnas möjligheter att resonera om detta problem. Det är ändå på det sättet, herr Larsson, att även om det stora flertalet har fått förbättringar finns det många elever som har fått försämringar. Vi har att ta hänsyn inte bara till dem som har fått det bättre utan även till alla dem som har fått försämringar. Vi bör se till att alla elever oavsett var de bor någonstans får samma möjligheter att hålla kontakt med hemmen, och självklart också samma förutsättningar till skolutbildning som de elever har som bor på skolorten och som nu har fått väsentliga förbättringar.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en

början omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 40.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studiehjälsreglementet

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studiehjälsreglementet, m. m.

Till behandling hade andra lagutskottet förehäft fyra inom riksdagen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 379 i första kammaren av herrar *Adolfsson* och *Werner* samt nr 476 i andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.* ävensom

2) de likalydande motionerna nr 578 i första kammaren av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.*, samt nr 706 i andra kammaren av herr *Johansson* i Skärstad och herr *Larsson* i Borrbý.

Motionerna I: 379 och II: 476 hade, såvitt anginge yrkande om fria läroböcker m. m. och medelsanvisning, hänvisats till statsutskottet samt i övrigt till lagutskottet. Såvitt dessa motioner avsåge resetillägg behandlades de av utskottet i annat sammanhang.

I motionerna I: 379 och II: 476 hade, såvitt nu vore i fråga, yrkats, att riksdagen med tillämpning från och med budgetåret 1966/67 skulle fastställa stu-

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studie- hjälsreglementet

diehjälspens grundbelopp till 100 kronor per månad.

I motionerna I: 578 och II: 706 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om skyndsamt utredning och förslag dels beträffande frågan om höjning av studiebidraget inom studiemedelsförordningen till 0,5 ATP-basbelopp per år och i avslutning därtill en motsvarande höjning av det s. k. förhöjda studiebidraget inom studiehjälsreglementet och dels beträffande frågan om värdebeständighet för alla förmåner inom studiehjälsreglementet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A) att motionerna I: 379 och II: 476, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, samt

B) att motionerna I: 578 och II: 706 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits

vid utskottets hemställan under B

av herrar *Edström, Erik Filip Petersson, Thorsten Larsson, Anderson* i Sundsvall, *Johansson* i Skärstad och *Jonsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa,

1) att riksdagen i anledning av motionerna I: 578 och II: 706 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om skyndsamt utredning och förslag beträffande frågan om värdebeständighet av dels studiebidraget inom studiemedelsförordningen, dels samtliga förmåner inom studiehjälsreglementet, samt

2) att motionerna I: 578 och II: 706, i den mån de icke besvarats genom vad reservanterna hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! 1964 års riksdag fattade beslut om det nuvarande studiestödet. För många studerande innebar det en förbättring, främst då i länhänseende — en studerande kan i dag för finansiering av sina studier erhålla ett belopp som allmänt sett får anses tillfredsställande.

Den fråga som nu tagits upp motionsvägen avser inte heller lånen utan endast studiebidragen. När studiemedlen fastställdes till 1,4 ATP basbelopp, betydde det att riksdagen gick in för att lånemedlen skulle få följa index och sålunda bli värdebeständiga under den prisfördyring som alltmer markerat gör sig gällande. Studiemedlen har också stigit från 6 720 kronor år 1964 till 7 420 kronor innevarande år. Studiebidragen är emellertid oförändrade, därför att de 1964 bestämdes till en fix summa som inte följer basbeloppets förändringar.

Jag nämnde att studiemedelsförordningen i stort innebar en förbättring, men i fråga om bidragen blev det faktiskt en försämring för många studenter — jag tänker då på dem som kommer från hem med låg inkomst och litet eget kapital.

De s. k. natura-stipendierna — som tidigare var i studiebidragens ställe, kan man säga, och som innehades av halva antalet av de studerande — gav betydligt mer än de 175 kronor i månaden som studiebidraget fastställdes till och som alltjämt gäller.

I en skrivelse till det särskilda utskott som behandlat frågan framhöll Sveriges förenade studentkårer, att försämringen för majoriteten av de drabbade kunde uppskattas till minst 1 000 kronor per år.

Utskottet hade vid frågans behandling även en utredning tillgänglig, där man beräknade det genomsnittliga utfallet av bidraget för folkhögskoleelever till 240 kronor i månaden. Härvid

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studie- hjälpsreglementet

hade då givetvis även hänsyn tagits till den behovsprövade delen. Det generella bidraget blev alltså fixerat till 175 kronor per månad och har sedan legat stilla där under den följande dyrtiden, då lånebeloppen vuxit. Det innebär en stark försämring av studiebidragets realvärde.

De av 1964 års riksdag fastställda proportionerna mellan lån och bidrag har alltså redan väsentligt försämrats. Samtidigt som lånebeloppen via basbeloppen växer så minskar bidragen i värde. De studerande får här stark känning av den allt häftigare inflationen. Detta är ett starkt motiv för att även bidragen bör följa basbeloppets index.

I motionen har nämnts att en summa motsvarande 0,5 basbelopp, omräknat i dagens värde alltså 265 kronor i månaden, vore ett rimligt bidrag. Tyvärr är den summan, det skall erkännas, i dag en hög summa; det skulle nämligen innebära 80 miljoner kronor mer i utgifter för statskassan. Genom att proportionerna så starkt förskjutits redan nu blir detta en stor påfrestning på statsfinanserna.

Den reservation som fogats till utskottets utlåtande lämnar frågan öppen om basbeloppets storlek. Reservanterna anser emellertid att det är mycket starkt berättigat att ge studiebidraget en värdebeständighet på samma sätt som lånebeloppet har en sådan värdebeständighet. Vi begär därför utredning och förslag beträffande värdebeständighet av studiebidraget. Vi tycker att detta är en både rättvis och riktig åtgärd till de studerandes hjälp.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Edström m. fl.

Herr **ADOLFFSSON** (k):

Herr talman! Den fråga som utskottet här anknyter sin diskussion till gäller om studiebidragen skall indexregleras eller om de skall kunna höjas endast efter särskilt beslut av riksdagen. Ut-

skottet uttalar sig för det senare tillvägagångssättet men säger i samma andedrag enhälligt nej till den ökning som föreslagits i den kommunistiska motionen.

Den förbättring som vi har påyrkat innebär inte mer än en höjning av grundbeloppet från 75 till 100 kronor per studiemånad. Orsakerna till att vi gått så försiktigt i dörren skall jag inte redovisa här. Jag bara konstaterar, att materiellt sett representerar inte den av oss föreslagna ökningen mycket mer än vad en indexreglering med 1964 som basår skulle ha gett.

Det är därför litet märkligt, herr Thorsten Larsson, att reservanterna både i utskottet och här från talarstolen alldeles nyss har uttalat sig för en indexreglering men samtidigt avstyrker ett förslag, som innebär att det kunde ha blivit en sådan regleringseffekt, åtminstone denna gång, för de elever som vår motion omsluter, alltså de elever som studerar på gymnasial nivå.

I förhållande till de ökade levnadskostnader som dessa studerandes föräldrar fått vidkännas efter riksdagsbeslutet år 1964 om studiestödet innebär vårt ökningsförslag en mycket ringa kompensation. Men inte ens denna mycket blygsamma ökning vill alltså utskottet eller reservanterna inom utskottet vara med om.

Jag skall inte gnälla surt över den saken här. Jag vill bara säga, att man alltså inte tycks ha någon tanke på att inom överskådlig tid förverkliga studiehjälputredningens och studiesociala utredningens uttalade önskemål. Detta önskemål uttrycktes i följande ord: »Stödet åt de studerande bör utformas så, att alla ungdomar beredes möjlighet till den utbildning för vilken de har förutsättningar och intresse, oavsett social och ekonomisk bakgrund och oberoende av bostadsort.»

Studiebidragen kan naturligtvis sägas vara ett steg på vägen till en större likställdhet i detta avseende och likaså

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studie- hjälpsreglementet

ett steg mot det efterlysta systemet med studielön. Men det är till ytterlighet små och trevande rörelser i denna riktning. Detta gäller alldeles särskilt bidragen för studier på gymnasial nivå — således det som innefattas i studiehjälpsreglementet. Tillströmningen till de gymnasiala skolorna är visserligen stor i förhållande till dessa skolors nuvarande kapacitet, men det är också ett faktum att en stark s. k. avtappning av elever sker redan vid grundskoleundervisningens slut, då man skulle ha gått över till gymnasium, men inte vågar eller orkar.

Är orsakerna härtill bristande studietradition, som det hävdas att de klasser har, som härstammar från proletariatet? Är det fråga om svaga intellektuella förutsättningar hos en viss bestämd samhällsklass? Eller är det fråga om bristfällig studiebehållning hos en viss bestämd samhällsklass?

Sådana individuella fall finns naturligtvis, men erfarenheterna bör väl nu ha sagt oss att ingen samhällsklass är intellektuellt mera predestinerad för högre studier än någon annan. Så långt har vi kommit i insikt. Orsaken till att så förhållandevis många unga, som varit slarviga nog att inte skaffa sig rika föräldrar, nödgas avstå från högre studier och utbildning är mestadels ekonomisk. I de vanliga löntagarhemmen har man inte råd att avstå från det bidrag till familjeekonomien, som förvärvsarbete unga kan vara i stånd att lämna. Förvärvsarbete i stället för studier på nivå över grundskolan blir därför alltför många studiebegåvade ungdomars öde. Därmed utestängs de också från den utbildning som ligger ovanför gymnasiets. Så kan det inte fortgå.

Jag frågar nu: Skall alltså ekonomiskt mindre bemedlade föräldrars barn i fortsättningen dömas förlustiga rätten till en högre undervisning och utbildning därför att de i detta avseende råkat få så att säga fel föräldrar?

Det kan visserligen invändas att de fattiga 25 kronor mera per studiemånad, som vi har föreslagit i vår motion, inte gör mycket till eller från för att rasera denna spärr till en högre undervisning, särskilt som bidraget vanligtvis utgår bara nio månader av året. Men något litet måtte det väl i alla fall göra *till*, och det kunde dessutom tas som ett tecken på vilja att etappvis demolera de murar, som alltför stänger så många studiebegåvningar ute från den utbildningsrätt som tillkommer de ekonomiskt bättre lottade i vårt samhälle. Den muren är kvar och den bör snarast möjligt raseras. Den kan i hög grad raseras med ekonomiska medel.

Herr talman! Jag begränsar mitt anförande till detta, och med dessa ord ber jag att få yrka bifall till motionerna I: 379 och II: 476, d. v. s. till den del därav som behandlas i detta utskottsutlåtande.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! För närvarande är det studiestöd som utgår enligt studiemedelsförordningen indexreglerat. Så är däremot inte fallet med det däri ingående studiebidraget. De enligt studiehjälpsreglementet utgående förmånerna är inte heller indexreglerade. De olika bidragen av denna typ till studerande borde principiellt behålla sitt relativa värde i sådana inflationstider som vi nu har. De tidigare naturastipendiernas värde, som dessa bidrag ersatt, sänktes ju inte av inflationen, och det är orsaken till att folkpartirepresentanterna anser att en utredning bör göras i denna sak.

Däremot är vi inte beredda att i dagens finansiella läge föreslå en ändring av nuvarande relation till 0,5 av basbeloppet beträffande bidragsdelen av studiemedlen.

Med dessa ord yrkar jag bifall till reservationen.

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelssystemet och studie- hjälsreglementet

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Genom den något komplicerade metodik som riksdagen arbetar efter har de två nu aktuella motionsparen — det från kommunistiskt håll och det från centerpartiet — kommit att betraktas som lagärenden och behandlas av andra lagutskottet. Det rör sig dock i första hand om betydande utgiftsökningar på 38,4 respektive 80 miljoner kronor per budgetår. Ärendet är sålunda mycket nära besläktat med dem vari herr Näsström brukar få bemöta oppositionens ambition att försvaga budgeten.

När jag lyssnade till herr Thorsten Larsson och herr Adolfsson, som var uppe och talade för motionen I: 379, måste jag säga att herrarna tydligen tyckte att inflationen gått snabbt. Men så snabbt har den ändå inte växt att man kan säga, att det inte var mycket mer än levnadskostnadsökningen som kunde kompenseras genom det förslag som kommunistmotionen kommer med — en uppräknig av studiebidraget med 33,3 procent.

Jag fick senare i anförandet närmast en vision av att det som skilde från genomförandet av den målsättning, om vilken vi väl är överens, skulle vara dessa 25 kronor per månad. Jag tror inte att det är så.

Herr Thorsten Larsson har ju kommit i den situationen att man från det håll han representerar väckt en motion, där man vill öka bidraget inom studiemedlen med 900 kronor per läsår eller 450 kronor per termin. Inte heller där växte inflationen tillräckligt snabbt för att man skulle från januari till mars månad kunna acceptera detta.

Det är inte så underligt, herr talman, att det är så, ty om man har en mätare på kostnadsutvecklingen som basbeloppet är visar det sig att det från 1965 — under vilket år basbeloppet i detta avseende hela tiden, såväl vid vårterminens som vid höstterminens början, låg på 5 000 kronor — fram till vårter-

minen 1966 har ökat med 300 kronor. Det betyder att om man skulle bibehålla bidragsdelen sådan den var när man i någon större omfattning började tillämpa studiemedelssystemet, skulle det röra sig om en ökning inte med 450, utan med ungefär 50 kronor.

Får jag emellertid nu säga ett par ord om motionerna I: 379 och II: 476, där det begärs en ökning av grundbeloppet inom studiehjälsreglementet till 100 kronor per studiemånad, vilket skulle kosta 38,4 miljoner.

Det är klart att olika motiv kan åberopas för ett sådant förslag, men efter den korta tid som systemet har varit i funktion finns det inte tillräcklig erfarenhet för att bedöma, var en eventuell förbättring av grundbeloppet skall sättas in just på gymnasienivå och motsvarande, där studiehjälsreglementet gäller. Studiestödet till elever på gymnasienivå innebar väsentliga och betydande förbättringar jämfört med tidigare, och det finns inte anledning att nu, i synnerhet om man inte kan visa några som helst underbyggda motiv, göra en ökning slumpvis på bara ett område inom hela systemet, och därtill en ökning som kostar 40 miljoner.

Centermotionen om uppräknig av studiebidraget inom studiemedelssystemet från nuvarande 1 750 till 2 650 kronor orkade mittenpartierna inte svälja, såsom herr Edström ånyo betonade. Även här kom folkpartiet att verka dämpande på alliansbrödernas studiesociala intresse.

Men även förslaget om indexreglering av bidragsförmånerna innehåller många tveksamma moment. Det låser ytterligare riksdagens möjligheter att forma utgiftspolitiken. Det är enligt min uppfattning fel att på det sätt, som reservanterna nu syftar till, begränsa riksdagens möjligheter till rörlighet beträffande utgifter under kommande år, liksom att låsa fast de olika komponenterna i ett studiesocialt system som måste ses som en enhet.

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studie- hjälpsreglementet

Det kan synas ofarligt att begära en utredning av frågan om värdebeständighet för bidragsdelen inom studiemedelsystemet, men inte ens för detta finns det något motiv. Det är ingen tekniskt invecklad fråga — det kan vem som helst som under 1965 uppbar studiemedel konstatera. Då var basbeloppet 5 000 kronor, och maximala studiemedel under ett år var 140 procent därav, eller 7 000 kronor. Bidraget utgör 1 750 kronor, eller 25 procent. Återstoden skall betalas igen i basbelopp. Vill man behålla den relationen, får man väl besluta att bidraget skall vara 25 procent av det maximala studiemedelsbeloppet. Det är inte mycket att utreda, bara att konstatera att det är så.

Det är naturligtvis riktigt att relationen mellan maximala studiemedel och bidragen sjunkit när basbeloppet ökat; den har från 1965 till i år sjunkit från 25 procent till 23,5 procent. Men det finns ett annat sätt att avspegla de studerandes ekonomi — och det är ju de studerandes ekonomiska situation det gäller.

Det föreligger uppgifter som omfattar det första året då studiemedel utgick, d. v. s. vårterminen 1965 och höstterminen 1965. Mellan de båda terminerna har en förskjutning ägt rum beträffande utnyttjandet av studiemedel på så sätt, att den mera attraktiva bidragsdelen ökat från 27,0 till 29,0 procent av utdelade studiemedel. Jag drar av detta samma slutsats som herr Thorssten Larsson, att de belopp som står till de studerandes förfogande är tillräckliga i normalfallet.

Herr talman! Jag inledde med att säga att detta är en anslagsfråga. Även om många av de motionsvis åskade miljonerna föll bort i mittenmangeln på väg till kammaren, kanske det är en tröst för motionärerna om jag till sist konstaterar, att riksdagen, trots att man inte velat indexreglera studiebidragen, ändå påtagit sig kostnader under de kommande åren och långt framöver för

dessa områden. Vid oförändrat basbelopp kommer vi bl. a. genom den beräknade ökningen av antalet studerande och ökat utnyttjande av studiemedlen att om fem år behöva anslå 108 miljoner kronor mer till detta ändamål än vi gör i dag. Jag tycker att det är riktigt att vi gör det, men jag tycker att man bör ha perspektivet framåt klart för sig innan man utan vidare motionerar om en ökning av kostnaderna med 80 miljoner.

Denna fråga har behandlats vid de två senaste riksdagarna och avslagits. Andra lagutskottet har icke funnit anledning att föreslå riksdagen något annat ställningstagande än 1965. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets utlåtande nr 15.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Först skall jag be att få återta det yrkande jag nyss framställde — inte därför att det skulle vara något sakligt fel i innehållet, utan av rent formella skäl. Jag har nämligen blivit underkunnig om att det måste föreligga ett förslag till författningstext därest yrkandet skall kunna ställas under proposition. Jag avstår således.

Jag lade märke till att herr Edström anförde att man av statsfinansiella skäl inte kunde vara med om en ökning av grundbeloppet för de studiebidrag, som han närmast talade om. Vidare underströk herr Lars Larsson starkt att detta är en anslagsfråga och att en indexmässig eller annan höjning skulle få stora ekonomiska och finansiella konsekvenser.

Jag har visserligen stor respekt för den ekonomiska verkligheten, däribland de ekonomiska realiteter som man har att ta ställning till i allt samhällligt arbete — jag tror inte jag är någon flyktig fjäril i dessa avseenden. Men allt beror naturligtvis på hur man är villig att disponera de resurser, som kan stå till förfogande, och vad man

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studie- hjälpsreglementet

vill göra för att öka de ekonomiska och finansiella resurserna. Jag tycker att vi har ordentlig täckning för det förslag vi framlagt om den lilla ökningen med 25 kronor för gymnasiestuderande och för mycket därutöver i den s.k. skuggbudget som vi har presenterat. Jag tycker därför att man inte bör vifta bort vårt förslag om resursernas fördelning mellan olika områden.

Menar man att de stora förmögenheternas ringa beskattning inte bör ökas, menar man att lyxvarorna inte bör beskattas högre och att bolagsskatten inte bör ökas, så att vi inte får råd att förbättra fattigbarns chanser till en högre utbildning t. ex. på gymnasial nivå, kan jag naturligtvis inte göra någonting åt en sådan uppfattning. Men jag respekterar den inte! Den kan i varje fall inte sägas representera sociala rättfärdighetskrav, och inte heller samhällsekonomisk omtanke och vidsyn, vill jag tillägga.

Herr Edström borde ha haft också denna sista fråga i tankarna när han höll sitt anförande beträffande de finansiella svårigheterna. Herr Edström borde veta, att det knappast finns någon sektor i samhällslivet där investeringarna samhällsekonomiskt sett är så lönsamma som på utbildningsområdet. Vad man underlåter att spendera på detta område kommer man sedan under lång tid att förlora.

Under hänvisning till denna min syn på saken vill jag säga att jag icke tycker att de studiebidrag, som nu utgår, och sålunda inte heller de bidrag, som utgår till studerande på gymnasial nivå, är — som här sägs — väl avvägda.

Jag vill tillägga följande. Herr Lars Larsson nästan ironiserade över att den ökning vi föreslagit beträffande studiebidragen för de gymnasiestuderande skulle innebära en höjning med 33 procent och framhöll att detta motsvarade mer än den indexnoterade stegringen av levnadskostnaderna. Jag vill naturligtvis inte bestrida att så är fallet, men

jag talade i detta sammanhang om familjeekonomien och vad som inträffat med den under tiden sedan 1964, då dessa studiebidrag beslutades. Jag menade att de ökade levnadskostnaderna för familjen naturligtvis uppgått till ett betydligt högre belopp än den lilla bidragsökning som vi nu talar om.

Men dessutom tycker jag, att vi när det gäller sådana frågor inte bör tala så mycket i indextermer utan mera ta hänsyn till möjligheterna att inte bara kompensera för förhöjda levnadskostnader utan också att oavbrutet höja de bidrag, som utgår för studier på olika nivåer. På så sätt gör vi samhället en stor tjänst.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Det var närmast ett uttryck i det anförande, utskottets talesman höll, som gjorde att jag begärde ordet. Han påstod nämligen att ett bifall till reservationen skulle innebära, att riksdagen skulle bli låst i fråga om möjligheterna att ha statsutgifterna under kontroll. Det skulle med andra ord innebära att när statsfinansiella svårigheter uppstår, skulle man kunna krympa studiebidraget eller i varje fall undvika att höja det vid inflation, och när goda tider föreligger, skulle det vara möjligheter att vara frikostig. Detta är väl i alla fall ett betraktelsesätt, som är jämförelsevis främmande för riksdagen när det gäller att lösa problem av detta slag. Jag föreställer mig att vi, när vi beslutar en reform, i regel har med i tankarna att den skall bli något så när värdebeständig i fråga om inflationens verkningar.

Det är självklart att vi inte bör bortse ifrån de statsfinansiella synpunkterna, men de svårigheter som därvid uppstår bör väl bäras något så när gemensamt av oss alla. Om utskottets förslag vinner beaktande, blir det dock så för framtiden, att de studerande kommer att få bära en större andel av följderna

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedelsförordningen och studie- hjälpsreglementet

av de statsfinansiella svårigheterna än andra. Vi har ju även då det gäller andra sociala problem gått in för indexregleringar, t. ex. när det gäller folkpensionerna. Jag anser att när det nu gäller en grupp människor, nämligen de studerande, som har en så ringa inkomst som det här är fråga om, bör det vara ännu mer angeläget att se till att de blir skyddade mot inflationen och får räkna med studiebidrag, som är helt oberoende av svängningarna i de statsfinansiella möjligheterna.

Det var vad jag ville framföra, herr talman!

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag behöver inte ytterligare understryka, att centerpartiet anser att det nuvarande systemet är en väsentlig del i strävandena av oberoende från sådana ekonomiska förhållanden som annars skulle omöjliggöra studier för ungdomen.

Jag vill erinra herr Lars Larsson om att redan när vi första gången behandlade denna fråga krävde centerpartiet att få dessa studiebidrag värdebeständiga. Vi krävde ett basbelopp på 0,5, vilket skulle ha motsvarat ungefär 240 kronor per månad. Vi utgick från vad jag för en stund sedan relaterade i mitt anförande, att man därigenom mera kom att träffa det genomsnitt som »folk-högskoleelevsutredningen» gav vid handen, nämligen just 240 kronor. Vid en folkhögskola kan finnas en elev som skulle vara berättigad till ett behovsprövat belopp av en högre valör, t. ex. 325 kronor, för att ta det största. När denne fyller 21 år får han finna sig i att bara få ut 175 kronor. För att göra systemet rättvist menar vi att det vore riktigare att höja detta belopp till 240 kronor.

Jag vill emellertid understryka att det bidrag på 175 kronor i månaden, som bestämdes år 1964, sattes då basbeloppet var 4 800 kronor. Det kan än-

då inte bestridas, att när nu basbeloppet är uppe i 5 300 kronor, så har det skett en urholkning av det fixerade beloppet för bidragen, som det säkerligen borde vara tid att reparera.

Jag ställer frågan till studiehjälpsnämndens ordförande, om det inte vore angeläget för studiehjälpsnämnden att fundera på detta.

Herr Lars Larsson säger här, att det inte behövs någon utredning därför att frågan är kvickt och lätt utredd. Det är möjligt att herr Larsson bara genom att ställa frågan till herr Sträng kan klara upp den kvickt och lätt! I så fall har vi inget att invända, utan vi skulle hälsa med den största tillfredsställelse om resultatet blev positivt.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Debatten har så att säga två avdelningar. Det är herr Adolfsson och jag som för en diskussion om studiebidragsdelen. I sin senaste replik antydde herr Adolfsson, att de som var av annan uppfattning inte hade samma sociala vidsyn och samma intresse av att »fattigmansbarn» skulle få möjligheter att klara sin ekonomi under gymnasiestudier o. s. v.

Sedan han förkunnat att kommunisterna så att säga har täckning för pengarna, 38,4 millioner kronor, vilket låter bra, så vill jag fråga hur det är med destinationen. Det finns ju inget motiv framlagt för att det skulle vara just grundbeloppet. Han sade vidare, att det är det sociala motivet som skall vara avgörande. Jag vill då konstatera, att de som har dålig ekonomi, de som tillhör de lägsta inkomstgrupperna, är de elever som dessutom får inkomstprövade — förmåner och desslika måste söka lån. Herr Adolfsson skulle ha satt in sitt förslag på den kanten i stället för att utan närmare skäl bara yrka på en höjning av grundbeloppet, som ju kommer alla till del. Det finns här alltså ingen konsekvens.

Om höjning av studiebidragen enligt studiemedel­förordningen och studie­hjälp­reglementet

Sedan måste väl herrarna inom folkpartiet bestämma sig! Herr Edström åberopade statsfinansiella skäl som motiv till den reservation, där halva basbeloppet i studiebidrag har tagits bort. Herr Petersson nämnde, att det behövs ett studiesocialt system som är helt oberoende av statsfinansiella synpunkter. Hur skall man ha det nu?

Herr Thorsten Larsson är medansvarig i detta, och han hänvisade till finansministern och trodde att jag i all enkelhet skulle kunna klara upp det med denne.

Nej, herr Thorsten Larsson, det är inte alls så! Jag har hävdad — och det borde inte vara svårt för de föregående talarna att förstå — att det är nödvändigt för riksdagen att i så stor utsträckning som möjligt kunna bestämma utgifterna utan att vara bunden av tidigare års beslut. Vi har gjort åtaganden även på detta område, som innebär ökning på dryga 100 miljoner om fem år, successivt växande för varje år, plus vad en förändring av basbeloppet kan medföra. Den dag, då man kommer fram till att det är nödvändigt att göra en omprövning på detta område, får man göra denna omprövning, och den dagen får man pröva prioritering av studiebidragsdelen.

I mitt första anförande hänvisade jag till min visserligen mycket korta erfarenhet på detta område. Studiebidragsdelen inom studiemedelssystemet har under den sist redovisade terminen ökat sin andel av de utbetalade studiemedlen. Jag är inte övertygad om att det för närvarande finns grundad anledning att göra någon ändring.

Jag vidhåller därför mitt förslag om bifall till utskottets hemställan.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja säga till hr Larsson att Edström och jag är fullständigt överens. Vi har båda talat om

värdebeständigheten av studiebidragsdelen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls härefter utskottets i punkten A gjorda hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen jämlikt de rörande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Edström begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Edström begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och be-

Ang. vissa ändringar i vägtrafikförordningen

funnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 39.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner om studiestöd under sommaren;

nr 17, i anledning av väckt motion om höjd åldersgräns för bidragsförskott; och

nr 18, i anledning av väckt motion angående abortförebyggande verksamhet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. vissa ändringar i vägtrafikförordningen

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 19 november 1965 dagtecknad proposition, nr 180, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t velat inhämta riksdagens yttrande över vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), avsedd att träda i kraft den dag Kungl. Maj:t förordnade,

2) förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), avsedd att träda i kraft den 3 september 1967.

I propositionen hade föreslagits vissa ändringar i vägtrafikförordningen, som avsåge att öka trafiksäkerheten och underlätta övergången till högertrafik. Ändringarna berörde i första hand de

gåendes säkerhet. Skärpta regler hade föreslagits för fordonsförarnas uppträdande vid övergångsställe för gående. I fråga om reglerna för gångtrafiken föresloges förbud att gå mot rött sken och skärpt skyldighet att använda övergångsställe.

Vid övergången till högertrafik skulle enligt förslaget införas förbud att med fordon överskrida längsgående heldragen gul linje på körbanan och ovillkorlig skyldighet att vid korsande möte lämna företräde åt den som kom från höger. Vidare hade föreslagits, att väg icke skulle få förklaras för motorväg, om den icke hade två skilda körbanor.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

dels i första kammaren nr 587 av herr *Eriksson, Karl-Erik*, och i andra kammaren nr 728 av herr *Larsson* i Umeå, i vilka likalydande motioner hemställdes, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 180 år 1965 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att de nya reglerna för fotgängare borde träda i kraft i så god tid, att inläringen vore helt klar före början av trafikupplysningen inför högertrafikomläggningen;

dels i första kammaren nr 589 av herr *Lundström* och i andra kammaren nr 730 av herr *Nihlfors*, i vilka likalydande motioner anhållits, att riksdagen vid avgivande av yttrande över de i propositionen nr 180 intagna författningsförslagen måtte beakta de synpunkter som i motionerna anförts;

dels i första kammaren nr 595 av herr *Strandberg* samt i andra kammaren nr 725 av fru *Heurlin* och herr *Oskarson*, i vilka likalydande motioner föreslagits, att riksdagen i sitt yttrande över förslaget i proposition nr 180 år 1965 skulle förordna de i motionerna föreslagna ändringarna;

dels ock i andra kammaren nr 736 av fru *Thunvall m. fl.*

Ang. vissa ändringar i vägtrafikförordningen

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen i anledning av dels propositionen nr 180 år 1965 med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen och dels motionerna I: 589 och II: 730 samt I: 595 och II: 725, det sistnämnda motionsparet såvitt gällde 48 § 2 mom., måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört;

B. att följande motioner, nämligen

1. I: 587 och II: 728,
2. I: 595 och II: 725 samt
3. II: 736

i vad de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Ebbe Ohlsson* och herr *Hedin*, vilka ansett,

I. att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som under denna punkt i reservationen angivits;

II. att det avsnitt av utlåtandet, som behandlade 48 a § i propositionsförslaget bort erhålla den lydelse, reservationen visade;

III. att de avsnitt av utlåtandet, som behandlade 60 § 1 mom. andra och tredje styckena i propositionsförslaget bort hava den i reservationen angivna lydelsen;

IV. att det avsnitt av utlåtandet, som bland annat behandlade frågan om straffsanktion vid förseelse mot skyldigheten att använda övergångsställe bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt

V. att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen i anledning av dels propositionen nr 180 år 1965 med förslag till ändringar i vägtrafikförordningen och dels motionerna I: 589 och II: 730 samt I: 595 och II: 725, det sistnämnda motionsparet såvitt gällde 48 § 2 mom., 48 a § samt 60 § 1 mom. andra

och tredje styckena i propositionsförslaget ävensom frågan om straffsanktion vid förseelse mot skyldigheten att använda övergångsställe, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva till känna vad reservanterna anfört;

B. att följande motioner, nämligen

1. I: 587 och II: 728,
2. I: 595 och II: 725 samt
3. II: 736

i vad de ej kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **OHLSSON, EBBE**, (h):

Herr talman! I proposition nr 180, som ligger till grund för tredje lagutskottets utlåtande nr 1, har Kungl. Maj:t avsett att inhämta riksdagens yttrande om ändring i vägtrafikförordningen, vilket närmast avser att öka trafiksäkerheten och underlätta övergången till högertrafik. Det är värdefullt om dessa nya bestämmelser kommer i god tid före trafikomläggningen, enär trafikanterna då den dagen stundar förmodligen får tillräckligt med problem att brottas med. Man får ju hoppas att övergången kommer att ske med smidighet och gott humör.

De erinringar reservanterna gjort med förslag om bifall till motionerna kan måhända synas oväsentliga, men vi har ändå velat fästa kammarens uppmärksamhet på skillnaden i lagtexten i den nuvarande 46 § tredje stycket och i den föreslagna 48 a §.

Nu gäller som lyder: »Förare av fordon skall, då fordonet närmar sig obevakat, tydligt markerat övergångsställe för gående, nedbringa hastigheten så, att fordonet kan stannas framför övergångsstället för att lämna gående tillfälle att passera.»

Motionärerna ansåg att den föreslagna 48 a § är sämre, och den lyder så här: »Förare av fordon skall hålla en med hänsyn till omständigheterna tillräck-

Ang. vissa ändringar i vägtrafikförordningen

ligt låg hastighet, när fordonet nalkas övergångsställe. Förare skall lämna företräde åt gående som korsar eller står i begrepp att korsa körbanan på bevakat övergångsställe i enlighet med anvisning genom trafiksignal eller av polisman. Förare skall stanna för att låta gående passera på obevakat övergångsställe, om det är nödvändigt för att undvika fara eller olägenhet för den gående.»

Reservanterna delar motionärernas uppfattning. Såvitt jag förstår överlämnar man åt bilföraren att bedöma, om det är nödvändigt att stanna för att undvika en risk för den gående. Den nuvarande 46 § är mera entydig och klar. Den föreslagna är på något sätt mjukare. Ingen i trafiken kommer att tänka på skillnaden mellan den gamla 46 eller nya 48 a §. Det är inte där det ligger. Men om det uppstår en olycka med rättsligt efterspel, blir det inte här efter lättare för en försvarare att fria en syndare? Jag endast ställer frågan.

Reservanterna delar motionärernas uppfattning även beträffande det föreslagna ordvalet till 60 §, även om det kan betraktas — jag är medveten om det — som litet av kineseri. I nuvarande lagtext lyder sista meningen: »I övrigt skall passerande över körbana ske tvärs över denna och företrädesvis i anslutning till vägkorsning.» Den föreslagna texten lyder: »I övrigt skall gående korsa körbana vinkelrätt och, om vägkorsning finnes i närheten, i anslutning till denna.»

Det har väl aldrig medfört några problem, och det har varit riktigt också, att gå tvärs över gatan. Det kan komma att medföra problem att i framtiden gå vinkelrätt.

Utskottet anför överst på sidan 26 att flera av de i propositionen föreslagna reglerna är kategoriskt utformade och säkerligen för många kommer att förefalla onödigt hårda. Utskottet finner emellertid »vägande skäl» att införa dessa regler. Men utskottet fortsätter: »Erfarenheten torde emellertid få utvisa

om de även är erforderliga sedan högertrafiken pågått under en tid. En omprövning av dessa och andra liknande frågor kan sålunda bli aktuell».

Dessa synpunkter har också varit vägledande för reservanterna, som framhåller att det är av vikt att lagregler så utformas att de efterlevs i praktiken och att respekten, inte minst i fråga om förbudet att gå mot rött ljus, kan upprätthållas, men man torde utan att göra avsteg från de internationella reglerna kunna modifiera ansvarsbestämmelserna så att ansvarsfrihet kan ges då förseelsen är ringa, t. ex. om någon går mot rött ljus, då inget motorfordon är synligt på en lång vägsträcka, på natten eller t. o. m. på dagen i ett fridfullt bostadsområde.

Reservanterna betonar också i likhet med flera remissinstanser, att det är av vikt att trafiksignalerna utformas med större hänsyn till gångtrafikanterna. I den viktiga frågan om förkørsrätten är det med tillfredsställelse man tar del av utskottets rekommendation.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen av herr Hedin och mig.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Herr Ebbe Ohlsson erinrade om att de här föreslagna bestämmelserna har tillkommit mycket i anledning av den förestående övergången till högertrafik och nödvändigheten av att skärpa våra trafiksäkerhetsåtgärder i det sammanhanget. De är naturligtvis också ett led i den fortgående utvecklingen av vår trafiklagstiftning med syftning mot en större trafiksäkerhet. Det är ju så att det med den alltmera tätande trafiken har blivit nödvändigt att ha strängare regler bl. a. för de gående. Jag tror att vem som helst som går i trafiken här på gatorna kan instämma i att det i den täta stadstrafiken är nödvändigt med strikta regler om trafiken skall kunna löpa

Ang. vissa ändringar i vägtrafikförordningen

och man samtidigt skall kunna ha en rimlig säkerhet mot trafikolyckor.

Däremot kan det kanske vara tveksamt i vilken utsträckning det är rimligt att hålla på dessa stränga regler även under förhållanden, när trafiken inte är så tät, t. ex. vissa tider på dagen i städerna eller inom vissa landsbygdsområden och mindre tätorter på landet. Emellertid har utskottet speciellt med hänsyn till tiden närmast efter det högertrafiken införes velat acceptera det förslag till strängare regler, som är framlagda i propositionen — i stor utsträckning i överensstämmelse med internationella överenskommelser på området, vilka är avsedda att leda till såvitt möjligt likartade regler i olika länder. Även detta är en mycket viktig synpunkt med hänsyn till det allt livligare reseutbytet mellan olika länder.

Det är klart att man kan ha olika uppfattning om hur långt man skall gå med dessa strikta regler, i hur stor utsträckning man skall straffbelägga överträdelser av givna regler, o. s. v. Det blir alltså en avvägningsfråga. Utskottet har på en eller annan punkt framfört en viss erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och förordat något mjukare regler, men i stort sett har utskottet velat ansluta sig till propositionens förslag. Utskottet anser att de, med angivna jämkningar, bör tillämpas i varje fall under övergångstiden.

Vad beträffar de punkter, som reservanterna tagit upp, vill jag göra några erinringar mot vad herr Ebbe Ohlsson sade. I fråga om den första punkt som han nämnde, utformningen av reglerna för övergångsställen, vill reservanterna förorda den gamla formuleringen, att man skall passera körbanan på övergångsställe, där sådant finnes. Emellertid måste nog det föreslagna förbudet att gå mot rött ljus få som en ganska nödvändig följd, att det även blir förbjudet att passera gata i närheten av övergångsställe. Svårigheten att direkt definiera vad som menas med »närhe-

ten» är uppenbar, men det får väl i praktiken så småningom utkristallisera sig vissa regler i detta avseende.

Herr Ohlsson nämnde även frågan om förarens uppträdande, när han nalkas övergångsställe, och ville där rekommendera de gamla reglerna. Han gjorde gällande att de reglerna skulle innebära ett starkare memento för fordonsförarna att iaktta försiktighet vid passerandet av övergångsställe.

Jag är nog för min del av en annan uppfattning och tror även, att reservanterna i det avseendet har tappat bort den speciella regeln om företräde för fotgängare, när de i enlighet med trafiksignal eller polismans anvisning passerar en gatukorsning. Jag tänker närmast på den trafik som efter att ha gått in i gatukorsningen svänger över ett stråk där fotgängarna har grönt ljus att passera; där har man nu velat ge fotgängarna en företrädesrätt som inte är föreskriven i gällande författning men som ingår i den föreslagna 48 a §.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! När det gäller skyldigheten för fotgängare att använda övergångsställe och förbudet att gå mot rött ljus har herr Nihlfors i andra kammaren och jag här i kammaren lämnat en motion, och jag ber att få anföra några synpunkter i anslutning till densamma.

Låt mig då allra först säga, att jag är fullt medveten om att övergången till högertrafik kräver strängare regler i vägtrafikförordningen än vi nu har. Likaså delar jag allmänt den uppfattningen, att trafikbestämmelserna bör vara i stort sett likartade i olika länder, framför allt i länder som gränsar till varandra. På samma sätt som detta varit ett av skälen till beslutet att införa högertrafik, motiverar det också en betydande enhetlighet i andra trafikregler. Det sista är desto viktigare, som över-

Ang. vissa ändringar i vägtrafikförordningen

gången till högertrafik kan medföra en ökad biltrafik från utlandet och förmodligen hos våra gästande bilister att även andra trafikbestämmelser är i stort sett ensartade. Härtill kommer att principer i denna riktning ju ingår i en internationell överenskommelse.

När jag ändock har föreslagit att tvånget för gående att använda övergångsställe, där sådant finns i närheten, och det strikta förbudet att gå mot rött ljus inte skall ges en så stel utformning, att det leder till orimliga konsekvenser, så har detta skett dels mot bakgrunden av den omfattande glesbebyggelsen i vårt land även i s. k. tätorter, dels mot bakgrunden av ordningsmaktens svårigheter att övervaka bestämmelsernas efterlevnad. Många länder har redan bestämmelser av det slag som nu föreslås — vi har aldrig haft det.

Här blir det fråga om en för många svårbegriplig omställning i fotgängarens uppträdande. Saken blir för fotgängaren alldeles klar när det gäller tättrafik och trafik mitt inne i en stadskärna, men den ställer sig något annorlunda när det blir fråga om trafik i ytterområden eller rena bostadsområden. Förbud att gå över gatan annat än på övergångsställe om sådant finns »i närheten» — hur det nu skall tolkas — kommer att verka omotiverat för många, om inte ens den minsta lilla bil finns inom synhåll. Särskilt märkligt kommer detta att synas inom ett typiskt bostadsområde med praktiskt taget ingen biltrafik på dagen och än mindre på kvällen. Samma resonemang kan gälla det röda ljuset vid övergångsställena, t. ex. på kvällar och nätter. Man får verkligen hoppas att myndigheterna vid reformens ikraftträdande blir så förståndiga att det blinkande gula ljuset kommer att användas i större omfattning än nu är fallet när det blir kväll och natt.

Lag skall efterlevas, och även förordningar skall efterlevas. Blir polisövervakningen härav otillräcklig, kan detta på sitt sätt befrämja en uppmjukning av laglydnaden, inte minst inom tra-

fiksektorn. Folk får så lätt för sig att man inte behöver bry sig om bestämmelserna när ingenting händer. Och gäller det i det ena fallet så gäller det kanske också i det andra.

Med hänsyn till internationella överenskommelser och önskan att i görligaste mån ha samma regler som våra grannländer har i motionen icke framlagts direkta förslag om hur man bäst skall tackla dessa problem. Vi har nöjt oss med att påyrka lämpliga uppmjukningar av bestämmelserna. Det är med tillfredsställelse jag noterar att utskottet ställer sig bakom denna motionärernas mening och ger den till känna för regeringen. Det sker, förmodar jag, för att regeringen skall vidta lämpliga kompletteringar i lagstiftningen i av motionärerna och utskottet önskad riktning.

Trots att högerreservanterna i stort sett är av samma mening som herr Nihlfors och jag, kan jag tyvärr inte biträda särförslaget i deras reservation. Skall man över huvud taget ha ett straffbelagt förbud att gå mot rött ljus, måste det i varje fall vid den tid då ljuset är påslaget även vara straffbelagt att gå över gatan vid sidan av övergångsstället med det röda ljuset. I annat fall blir den sista bestämmelsen meningslös.

Jag har, herr talman, ingen invändning mot utskottets skrivning på den punkt som jag nu har berört och ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande ettvarvt av de avsnitt i utskottets yttrande, som i den vid utlåtandet avgivna reservationen berörts under punkterna II, III och IV, där efter särskilt angående avsnittet I i reservationen samt slutligen särskilt rörande utskottets hemställan.

I fråga om *det avsnitt av utskottets yttrande, som behandlade 48 a § i propositionsförslaget*, gjordes propositioner, först på godkännande av detsamma

Ang. de ensamståendes problem

samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna det yttrande, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen, punkten II; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes beträffande *de avsnitt av utskottets yttrande, som behandlade 60 § 1 mom. andra och tredje styckena i förevarande förslag*, propositioner, först på godkännande av dessa avsnitt samt vidare på godkännande av det yttrande, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen, punkten III; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vidkommande *det avsnitt av utskottets yttrande, som bland annat behandlade frågan om straffsanktion vid förseelse mot skyldigheten att använda övergångsställe*, gjordes härefter propositioner, först på godkännande av det samma samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna det yttrande, som innehölls i punkten IV av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

I vad gällde *det avsnitt av utskottets yttrande, som i reservationen berörs under punkten I*, anförde vidare herr talmannen, torde reservationen i vad avsåge denna del hava fallit till följd av kammarens vid avsnitten II, III och IV i reservationen fattade beslut; kvar stode således allenast yrkande om godkännande av utskottets yttrande i denna del.

På gjord proposition godkände kammaren utskottets yttrande i detta avsnitt.

Vad slutligen beträffade *utskottets hemställan*, yttrade herr talmannen, återstode endast yrkande om bifall till densamma.

Kammaren biföll på gjord proposition vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående formerna för beslut om jaktvårdsområde;

nr 10, i anledning av väckt motion om en ny jaktlagstiftning;

nr 11, i anledning av väckt motion om slopande av kravet på särskild ursprungsmärkning beträffande varor framställda i nordiskt land;

nr 12, i anledning av väckta motioner om fortsatt koncession för mindre eldistributionsföreningar; samt

nr 13, i anledning av väckta motioner om samplanering av det allmänna och det enskilda vägväsendet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. de ensamståendes problem

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner angående de ensamståendes problem.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 104, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 147, av herr *Ohlin m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa om en skyndsam, allsidig och samlad översyn av de problem och svårigheter, som mötte olika kategorier ensamstående i samhället, samt framlägga förslag till effektiva åtgärder för att avhjälpa och undanröja dessa problem och svårigheter.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återropade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 104 och II: 147 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Svanström, Nyman, Hübinette* och *Axel Kristiansson*, fru *Hamrin-Thorell*, fru *Hultell* samt herrar *Dickson, Rimäs, Nilsson* i Bästekille, *Hylltander, Johans-*

son i Växjö och Josefson i Arrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I:104 och II:147 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam, allsidig och samlad översyn av de problem och svårigheter, som mötte olika kategorier ensamstående i samhället, samt om förslag till effektiva åtgärder för att avhjälpa och undanröja dessa problem och svårigheter.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! En linje i den politik som förs i vårt nuvarande samhälle är att fördela skyldigheterna i möjligaste mån rättvist. Vi måste ta ansvar för varandra och för det gemensamma bästa, så att *de* bär den tyngsta bördan som har lättast att bära den. Den principen har bland annat slagit igenom i vårt skattesystem. När det gäller de rättigheter som vi har borde det vara en lika självklar sak att de får åtnjutas av alla grupper i samhället. Ingen grupp bör ställas i särklass eller behöva känna sig ställd i särklass. Vi bör eftersträva en balans och under inga förhållanden driva en politik som gör att den ena gruppen blir försatt i ett undantagsläge som kommer dess medlemmar att känna sig i motsatsställning till andra.

Det har — ibland av praktiska skäl, ibland av sociala eller ekonomiska — varit vår sed att ta upp olika gruppers problem till behandling. Av den anledningen är det alltså inte på något sätt förvånande att vi i dag sysslar med den grupp som omfattar de ensamstående.

Att denna grupp är mycket heterogen är heller ingen anledning att inte granska dess problem. När folkpartiet väckte den motion som allmänna beredningsutskottet har behandlat i sitt utlåtande nr 8 och som föranlett en reservation, hade vi fullt klart för oss att de ensamstående på grund av den hetero-

Ang. de ensamståendes problem
gena sammansättningen av människor i olika civilstånd, i olika åldrar och med olika behov också har skilda problem olösta.

Många av dessa problem är dock gemensamma, vilket vi också har påpekat i vår motion. Man kan inte genom en hänvisning till att det gäller en minoritet inom samhället komma ifrån att ta ställning till denna grupp. Gruppen av ensamstående som i huvudsak består av ogifta med eller utan försörjningskyldighet, frånskilda, änkor och änkelingar kan inte ens kallas för en minoritet eftersom den utgör 1 1/2 miljon människor, om man räknar de personer som är över 21 år.

Vi har i vår motion diskuterat situationen för de ensamstående ur skilda aspekter. Av dem vill jag nämna skattetrycket, bostadsfrågan, vårdfrågan samt vissa speciella problem som sammanhänger med gruppen av ensamstående kvinnor med eller utan försörjningsplikt mot anhöriga, främst mot barn. De senare utgör en grupp som jag tveklöst skulle vilja kalla för det moderna samhällets proletariat.

Jag förutsätter att även de ensamstående är villiga att medge det naturliga i att i ett skattesystem som bygger på skatteförmågeprincipen familjer med barn får en gynnsammare behandling i fråga om skatter. Här gäller det ju vår gemensamma framtid. Men detta hindrar inte att de speciellt höga skatterna för många ensamstående upplevs som en orättvisa, i synnerhet när de jämförs med äkta makar utan barn eller sådana med vuxna barn.

Det är inte så att alla de som vi hänför till de ensamstående endast har sig själva att dra försorg om. Många har gamla föräldrar, syskon eller andra anhöriga, som skall leva på en enda persons lön. Därtill kommer en grupp av ensamstående mödrar med barn som trots vissa förbättringar fortfarande befinner sig i en ytterst beträngd ekonomisk situation. Så länge vi inte har löst frågan om den frånskildes försörjnings-

Ang. de ensamstående problem

möjligheter, när den underhållsskyldige faller ifrån, kan vi verkligen inte anse oss ha uppfyllt allan rättfärdighet för den gruppen heller.

Skattereglerna bör alltså utformas utifrån förutsättningen att de s. k. ensamstående har en mer eller mindre betungande försörjningsplikt. Så sent som förra året skärptes i vissa fall marginalskatten avsevärt för de ensamstående.

I fråga om bostad är stora grupper illa ställda på grund av den krisartade situation som bostadsmarknaden uppvisar. Av de ensamstående upplevs denna situation särskilt hårt, eftersom de aldrig hänförs till katastrofall utan i stället alltid måste stå sist i kön.

På sista tiden har jag haft anledning diskutera denna fråga landet runt med dem som handhar den speciella grupp kvinnor, vilka befinner sig i abortsituation. Den arbetsgrupp som jag rest runt tillsammans med i så gott som samtliga län har tagit upp frågan om möjligheterna att skaffa dessa kvinnor bostad som en hjälpåtgärd i deras svåra situation. Vi har inte någonstans — märk väl i något län — fått svaret att dessa kvinnor ens kan få prioritet i bostadskön, mycket mindre omedelbart en bostad, och en bostad är nästan alltid första villkoret för att många av dem skall avstå från aborter. I allra bästa fall kan de få rycka upp i bostadskön och vänta kanske tre år i stället för tre och ett halvt om detta framtidshopp kan vara något att stötta på i väntan på ett barn som kommer om några månader. Det finns också många andra ensamstående grupper som aldrig i livet kan tänka sig att få den bostad de åtrår utan i stället en som är betydligt sämre än andra gruppers, därför att de är ensamma.

Även på vårdområdet är våra resurser otillräckliga. Det sägs ofta att gamla människor är lika illa ställda vad omvårdnad beträffar vare sig de är ensamma eller inte. Det är verkligen en kortsynt uppfattning. Självklart har den

bättre möjligheter att få vård vid sjukdom eller som gammal och oförmögen att ta vara på sig själv som är medlem av en familj än den som ligger där alldeles ensam. Totalt gripen ur luften kan inte den siffra vara som stod i pressen nu i februari och som angav att minst nio åldringar den senaste tiden hittats döda i sina bostäder enbart i norra Bohuslän. Det kan inte vara särskilt illa ställt i det länet, utan siffran är förmodligen signifikativ för landet i övrigt. Det behövs inte någon lysande fantasi för att man skall sätta sig in i dessa gamlas hjälplösa situation när de är sjuka, och det är, vågar jag påstå, en skamfläck på vårt välfärdssamhälle att de skall behöva ligga och dö ensamma utan någon tillsyn. Vi behöver en direkt uppsökande verksamhet för att sådant inte skall förekomma i vårt land. Om inte det statsbidrag som numera utgår med 35 procent av kommunernas nettokostnader för social hemhjälp räcker till, måste detta stimulansbidrag omprövas så att det förslår även till de ensamstående i större utsträckning än hittills.

Även yngre ensamstående kan vid akuta sjukdomsfall behöva möjlighet till hjälp. Nu måste ju många anlita t. ex. en snäll portvakt för att få livets nödortft tillgodosedd när de blir sjuka, eftersom hemhjälp inte räcker till för dem.

De hemmavarande ensamstående kvinnorna har varit föremål för mycken diskussion under de senaste åren. Vi har vrängt hit och dit på frågan, samlat material och anlitat experter. Vad vi lyckats är att sälla ut vissa grupper av de s. k. hemmadöttrarna och anvisa vägar för deras försörjning när de efter att ha gjort vad samhället egentligen åtagit sig att göra, nämligen vårda gamla eller sjuka föräldrar, sedan står där utan att veta vad de skall ta sig till. En grupp har vi hänvisat till omskolning och rehabilitering, och det är naturligtvis riktigt och rätt. En annan grupp hoppas vi skall av medicins-

Ang. de ensamståendes problem

ka skäl få förtidspension. Men ute i levande livet möter vi, vare sig vi föredrar att se dem eller blunda för dem, ytterligare en grupp, som inte kan inrangeras i den fälla vi gärna skulle vilja stoppa in dem i för att slippa se deras prekära situation. Dit hör de trötta och klena, kanske de som efter sin värduppgift känner sig föga anpassningsbara på arbetsmarknaden men heller inte kan få förtidspension. Vi kan inte säga oss ha löst de s. k. hemmadöttrarnas problem förrän vi tagit itu även med denna grupps situation. Det finns erfarenheter att hämta från både Norge och Danmark när det gäller lösningen av detta problem.

Gruppen av ensamstående med barn har jag redan något berört. Deras problem har jag också sett fruktansvärt svårt accentuerade vid de resor landet runt som jag nyss talade om. Den situation de befinner sig i, då de måste ut i förvärvsarbete utan någon som hjälper dem med barntillsynen är verkligen skrämmande.

De krav som samhället ställer på dem är inte mänskliga. En ensam mor skall för det första försörja sig själv, eftersom numera underhållsskyldighet mot henne blir alltmer sällsynt. För det andra skall hon i stor utsträckning försörja även barnen, eftersom barnafaderns underhåll nästan aldrig räcker till för att täcka kostnaderna, som i realiteten är stora för ett barn. För det tredje skall hon vara hemma och sköta barnet eller barnen, eftersom möjligheterna att placera dem på daghem eller i familjedaghem är ytterst begränsade. I fråga om daghemsverksamheten resonerar vi oftast som om alla dessa stympade familjer bodde i storstäder eller tätorter. Men det gör de ju inte — de finns också på landsbygden och i små samhällen, där såvitt jag förstår ingen drömmer om att bygga ett daghem. Men människor som behöver hjälp från samhällets sida för att kunna vara borta från hemmet och barnen och

kunna tjäna pengar finns förvisso överallt.

Herr talman! Jag har skisserat några av de problem som gruppen av ensamstående har att brottas med. Att samhällets behandling av dem hos många har skapat bitterhet gentemot detta samhälle och gentemot andra mer prioriterade grupper får den många exempel på som över huvud taget reflekterar över våra politiska ställningstaganden.

Jag vill inte förneka — det vore föga hederligt — att utskottet i sitt utlåtande delvis har beaktat några av dessa problem. Men utskottet slår sig till ro med att situationen förbättrats genom olika delbeslut. Som ytterligare dunkudde för det goda samvetet lägger utskottet att det sitter olika utredningar och kommittéer som sysslar med problemet. Så vi måste alltså ge oss till tåls; det ordnar sig nog!

»Skall vi nu sätta till fem nya utredningar på de olika avsnitt som motionärerna berör?» har det insinuant frågats. *Nej, det skall vi inte.* Men med så splittrade ansatser som gjorts och kanske kommer att göras får vi aldrig den helhetsbild av denna grupps bekymmersamma läge som fordras för att vi skall kunna vidta verkligt effektiva åtgärder. Vi menar att det behövs en skyndsam, allsidig och samlad översyn av de problem och svårigheter som möter olika kategorier av ensamstående i vårt samhälle. Till detta hör självfallet att från olika håll insamla det material som redan finns tillgängligt och nyttiggöra det i en samordning för att snabbt kunna lägga fram förslag till effektiva åtgärder för skilda kategorier.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som bifogats allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8.

I detta anförande instämde herrar *Sörenson* (fp), *Nyman* (fp) och *Svanström* (cp).

Ang. de ensamstående problem

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Låt mig först erinra om att den här motionen behandlades av riksdagen även förra året och då enhälligt avstyrktes av utskottet och likaledes enhälligt avlogs av riksdagens kamrar. I år blev det tolv reservanter och lottning. Man tycker det är ganska egendomligt; någonting måste ha hänt sedan i fjol. Det mörkt målande anförande som fru Hamrin-Thorell höll nu kunde hon ju lika gärna eller med ännu större berättigande ha hållit i fjol. Men då nöjde hon sig med ett särskilt yttrande och gick i övrigt med på att denna motion avlogs. Jag måste erinra om detta faktum, eftersom det ger en riktigare belysning av utskottets ställningstagande.

Det är inte alls fråga om att slå sig till ro med att passivt låta stora grupper av svenska folket leva i ett eländigt tillstånd, utan det handlar om hur man skall lägga upp åtgärderna och huruvida den lämpligaste metoden är den som reservanterna nu förordar eller den som utskottet hemställer om. Jag vill alltså bestämt bestrida att det handlar om olika uppfattningar om behovet att hjälpa skilda grupper i samhället, utan det gäller här en arbetsmetodisk fråga. Jag kan inte dölja miss tanken att denna plötsliga omvändning i oppositionens ställningstagande i år jämfört med i fjol har samband med att det är ett jämnt årtal i år, då val brukar inträffa.

Vad som har hänt i sakfrågan är ju att dessa spörsmål förts fram på skilda sätt genom en rad utredningar, genom beslut, i propositioner.

Låt mig säga ett ord rent principiellt om motionernas uppläggning! Jag tycker att det är en diskutabel metod att på det sätt som har skett i motionerna bunta ihop en och en halv miljon invånare över 21 år, vilkas enda gemensamma nämnare är civilståndet — de är ensamstående, änkor och änklings. Detta tas till utgångspunkt för kravet på en totalutredning av stor omfattning.

Motionärerna säger dock själva att en halv miljon av dessa en och en halv miljon ensamstående är folkpensionärer, och till dem utgår som bekant stöd i annan ordning.

Låt mig erinra om en annan grupp bland de ensamstående i vårt land! Det är inte mindre än 300 000 personer som befinner sig i åldern mellan 21 och 25 år, och det är 100 000 personer som är i åldern mellan 26 och 30 år. Vi har alltså 400 000 personer i aktiv, vital ålder som är ensamstående. Det är åldersgrupper med i regel ringa försörjningsbördor men med goda inkomster och med god skattekraft. Jag tycker att det är omotiverat att — som motionärerna här gör — klumpa ihop dessa delar av svenska folket, oavsett om de egentligen behöver ett handtag av samhället eller inte.

Jag vill erinra om att i gruppen ensamstående ingår 300 000 änkor och över 120 000 änklings. Dessa har under senare år fått en väsentlig förbättring genom pensionsreformen. De har tidigare utgjort en eftersatt grupp, som nu har fått en glädjande och väl behövlig förstärkning beträffande sina livsvillkor.

Detta är ingen tillfällighet. De senaste årens socialpolitik i vårt land har i hög grad präglats just av en strävan att spåra upp och hjälpa sämre ställda befolkningsgrupper — tidigare eftersatta grupper eller låt oss använda ordet minoriteter, alldeles oavsett om de är ensamstående eller är gifta. Det avgörande bör inte vara civilståndet utan vederbörande individers livssituation, deras ekonomiska villkor, förutsättningar och möjligheter samt behovet av samhällsstöd.

Jag vill gärna intyga att alla partier deltagit i denna strävan. Det är något av en ädel konkurrens som pågår när det gäller att utplåna de vita fläckarna på vår sociala karta — och de fläckarna är ännu många. Det är väl motiverat med ett aktivt arbete för att utplåna dessa fläckar. Jag tycker alltså att det

är orättvist och otillbörligt när motionärerna hävdar att samhället betraktar de ensamstående i första hand som skatteobjekt, som det står i motionen. Det är en anklagelse som enligt min mening har en mera oratorisk, för att inte säga demagogisk innebörd. Här pågår i stället ett ihärdigt, omfattande utrednings- och lagstiftningsarbete, som tar sikte på att dessa grupper och minoriteter skall bli delaktiga av ett solidariskt samhällsstöd.

Reservanterna och motionärerna säger, att de vill ha en ny totalutredning beträffande en lång rad frågor, som anses beröra de ensamstående. Man har buntat ihop skattefrågor, bostadsfrågor, vårdfrågor, frågor om hemmadöttrar, hemhjälp, samhällsservice när det gäller barntillsyn etc. etc. Jag bejaktar självfallet den goda tanken bakom detta, men jag tycker att det är ett opraktiskt grepp att slå samman alla dessa heterogena frågor och att lägga dem i en total utredning med den gemensamma nämnaren »ensamstående».

De flesta av dessa frågor berör ju inte enbart ensamstående utan stora delar av befolkningen eller ibland hela befolkningen. De bör utredas och lösas efter mera generella linjer. Det är t. ex. inte möjligt att lösa skattefrågan enbart för de ensamstående. Man kan inte heller lösa bostadsfrågan särskilt för de ensamstående, och samma sak gäller för andra liknande frågekomplex.

Utredningskravet är opraktiskt och irrationellt. Därtill kommer den faktor som har varit avgörande för utskottets bedömning, nämligen att praktiskt taget samtliga av dessa frågor är föremål för utredningar, beslut inom en nära framtid eller kungl. propositioner som är att vänta. Beredningsutskottets utlåtande berättar ingående härom och tar upp varje fråga för sig.

Skattefrågan ligger i 1965 års familjeskatteutredning. Det kan inte vara möjligt eller åtminstone inte lämpligt att föra över skattefrågan från en pågående utredning till en ny totalutred-

Ang. de ensamståendes problem

ning. Det vore en ytterst opraktisk och jag föreställer mig helt unik åtgärd. Eller skall den nya totalutredningen sitta och vänta tills familjeskatteutredningen och övriga utredningar är färdiga för att i sin tur ta hand om deras förslag och bearbeta dem? Hur tänker man sig det annars rent arbetsmässigt?

Bostadsförsörjningen behandlas i en rad organ i form av utredningar, där de önskemål som motionärerna och reservanterna berör kan väntas bli upptagna. Familjepolitiska kommittén skall ompröva familjebostadsbidraget, och den skall särskilt uppmärksamma situationen för ensamstående med barn. Jag behöver inte erinra om den livliga kommunala aktivitet som utvecklas i fråga om bostadsförsörjningen. Vårdfrågor och liknande behandlas i den socialpolitiska kommittén, och snart kan vi vänta förslag till en ny vårdlag. Jag erinrar om familjebereidningens arbete som bl. a. gäller barntillsynen. Jag erinrar om den proposition som är aktuell med förslag om fördubblade anslagsbidrag till familjedaghem och höjda driftbidrag. Jag erinrar om att familjepolitiska kommittén har till uppgift att pröva alla former av familjepolitiskt stöd och överväga nya och lämpliga former.

Jag kunde fortsätta uppräkningsen tvärs igenom hela motionens provkarta på uppslag och önskemål. Jag kunde gå igenom det ena området efter det andra där motionärerna har fört fram uppslag och krav. På alla områden pågår en aktivitet inom utredningsarbetet. Jag måste därför uttala min förvåning över att inte reservanterna fäster större hänsyn vid denna faktiska situation.

Mot denna bakgrund blir det föga utrymme för en ny totalutredning, ej heller behov, såvida man vill undvika ett irrationellt dubbelarbete och försena verksamheten. Reservationen är alltså svagt grundad, och riksdagen bör med gott samvete kunna inta samma hållning som i fjol, liksom de som nu står

Ang. de ensamstående problem

som reservanter gjorde, och avslå motionen.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Det är kanske främst det faktum att inte tillräckligt har blivit gjort sedan föregående år, då jag också avgav ett särskilt yttrande med ungefär samma synpunkter som i denna motion, som gör att vi har kommit fram till att frågan måste föras fram med större kraft i år.

Egentligen tycker jag herr Möller skulle hålla sig för god för att tala om jämna årtal. Det kan vi kasta varandra i ansiktet vid vartenda plenum här i riksdagen. Det gäller författningsfrågan eller republikfrågan för att bara ta ett par exempel.

Jag tycker det var en levande verklighet jag tecknade. Herr Möller kallade den målande. Jag förmodar han satte ordet inom citationstecken, och det bekymrar mig inte. Jag vill påstå att dessa enskilda människors bekymmer och problem inte löses så enkelt, som herr Möller säger, genom generella uttalanden eller genom hänvisning till kommittéer eller utredningar, som redan arbetar och som jag inte förnekat existensen av. Men jag tror det vore till gagn för dessa utredningar, och det skulle fortare bli resultat, om man försökte skaffa sig en helhetsbild över den här gruppens situation. Det är min uppfattning, och den kan vi naturligtvis diskutera hur länge som helst.

Emellertid tycker jag att man inte heller bör kalla det otillbörligt att ordet skatteobjekt är nämnt i motionen. Det är inte motionärernas ord. Vi har sagt att många av de ensamstående själva ser sig som skatteobjekt. Det är en slutsats vi har dragit av de många uttalanden vi har hört.

Herr talman, jag vidhåller att det för den grupp av medborgare, som vi be-tecknar som ensamstående — även om

gruppen är heterogen och uppvisar många skilda problem — vore av värde om vi fick en samlad översyn och en samordning. Kanske skulle det gå litet fortare i de olika utredningarna och kommittéerna om det blev ett sådant beslut i riksdagen.

Herr **SVANSTRÖM** (cp):

Herr talman! Jag hade tänkt nöja mig med att instämma i det anförande fru Ruth Hamrin-Thorell nyss höll — och jag instämde också däri — men när jag hörde herr Möller kunde jag inte underlåta att ta kammarens tid något i anspråk, inte för att förfalla till nöjet att i onödan polemisera mot herr Möller men för att säga ett och annat eftersom herr Möller inte tvekade att betygsätta inte bara reservationen som sådan utan också dem som står bakom den.

Herr Möller frågar vad som egentligen hänt sedan i fjol, och om det bara är det förhållandet att det är valår som gör att vi tar upp frågan för att kamma hem röster på den. Den bedömningen får stå för herr Möllers egen del. Jag tror att om vi skulle föra argumentationen i kammaren på det sättet, skulle vi nog dra ned nivån en smula i förhållande till vad vi är vana vid. Jag skulle inte ens vilja ta upp den saken till övervägande.

Sedan gjorde herr Möller en analys av de 1,5 miljon människor som kan inordnas under rubriken ensamstående. Han gallrade systematiskt bort en hel del, men det blev ju rätt många kvar i alla fall, och jag tror de är tillräckligt många — även om det vore fråga om minoriteter — för att vi här allvarligt skulle ta upp deras problem till bedömande. Man har sagt att höjden och graden av ett folks kultur är beroende på dess sätt att behandla minoriteter. Men herr Möller som rör sig i internationella sammanhang har väl aldrig hört talas om en sådan tankegång, förmodar jag.

Jag har hittat uttrycken otillbörligt anklagande, opraktiskt irrationellt, arbetsmässigt omöjlig utredning o. s. v. bland de omdömen som herr Möller här har givit om reservationen. Nej, jag tror, herr talman, att om vi skall bedöma det föreliggande betänkandet och konstatera att utskottet i detta fall har blivit delat i två hälfter, av vilka den ena med lottens hjälp har skrivit utskottets utlåtande och de andra har blivit reservanter, så måste vi väl ändå låta de människor som finns bakom utskottsutlåtandet respektive reservationen framstå som lika aktning svärda i sin bedömning av den här föreliggande frågan. Jag kommer inte att gå in på någon som helst betygsättning av det ärade utskottets majoritet. Jag tror att den är besjälad av en precis lika god vilja som vi på reservantsidan är det, men vi har nog den uppfattningen att även med all tillbörlig hänsyn till de utredningar som pågår och de överväganden som redan har skett vid detta tillfälle bör, såsom det står i reservationen, en samlad översyn på grundval av befintligt utredningsmaterial och med de kompletteringar som kan visa sig nödvändiga med det snaraste komma till stånd.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få instämna i det yrkande om bifall till reservationen som tidigare har ställts av fru Hamrin-Thorell.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag skulle kunna in-skränka mig till att instämna i vad fru Hamrin-Thorell redan på sitt engagerade sätt har redovisat i fråga om reservanternas syn på de ensamståendes problem och motivet varför en samlad översyn bör komma till stånd, men jag skulle ändå vilja säga några ord därom.

Frågan om de ensamståendes problem är ingen ny fråga i riksdagen. Jag roade mig med att ta reda på hur många motioner och utskottsutlåtanden som har behandlat kanske inte hela proble-

Ang. de ensamståendes problem

met men delproblem av det, och jag har kommit fram till ett tiotal olika utskottsutlåtanden. De flesta har då kommit från andra lagutskottet, och jag finner också att det inte bara har varit motionärer ifrån folkpartiet, centern och högern, utan det har också varit från socialdemokraterna, vilket gläder mig mycket. Det kanske ända kan sägas att folkpartisterna har varit flitigast på den punkten. Att det i fjol och i år har kommit fram yrkanden på åtgärder för de ensamstående är alltså inte något speciellt för de sista åren, utan det har förekommit under en följd av år.

Jag hörde här argumentet om att de ensamståendes problem bör behandlas integrerat med samtliga övriga grupper problem och att det därför inte är lämpligt att man tar upp det i en sådan här utredning. Jag vill bara påminna om att det inte är alls ovanligt att vi har mer eller mindre integrerade grupper i befolkningen, vilkas problem vi tar upp, det kan gälla handikappade eller lågavlönade, för att nu nämna några exempel.

Vi anser att de ensamståendes problem är så väsentliga och viktiga att de bör utredas så att dessa inte kommer i ett sämre läge än övriga grupper.

Vi har kommit en bit på väg, det skall erkännas, men varför vi inte har kommit längre har jag funderat på, herr talman. Det sägs att hälsan tiger still, men det gäller också ohälsan. Att vi ännu inte har tagit itu med de ensamståendes problem tillräckligt hänger kanske ihop med att de ensamstående oftast hör till den kategori av samhällsmedborgare som har svårast att bära fram sina problem, och många hör kanske till den äldre generationen som vant sig vid att klara sig själv och som inte har haft samhällets stöd under sin livstid. Detta gör att många av dem får lida i det tysta, och jag tror att vi allesammans känner sådana personer på nära håll.

Ang. de ensamståendes problem

Jag anser, herr talman, att detta är en mycket viktig fråga, och en samlad översyn är väl motiverad. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Jag vill instämma med herr Nyman på två väsentliga punkter, för det första att detta är betydelsefulla frågor och för det andra att samhället bör ingripa till stöd för sådana grupper som behöver det, däribland ensamstående. Lika nödvändigt är dock stöd till personer som icke är ensamstående, om de har behov därav. Jag upprepar alltså att jag tycker att det är en irrationell gemensam nämnare bara att människor är ensamstående. Det är människornas livssituation och behov som skall vara avgörande, inte civilståndet.

Det är klart att detta inte är någon ny fråga. Den har behandlats ofta och länge och med rätta. Denna aktivitet i riksdagen har också lett till en lång rad utredningar, bland vilka jag har erinrat om några. När fru Hamrin-Thorell säger att det som har gjorts inte är tillräckligt, så kan envar i riksdagen instämma däri. Det är inte fråga om vad som gjort är tillräckligt eller inte. Det finns ingen som vill förorda passivitet. Det är faktiskt inte därom den debatt handlar som vi för i dag i anledning av motionerna. Hela den aktivitet som pågår är ett uttryck för att vi anser att vidtagna åtgärder inte är tillräckliga.

Vad diskussionen gäller är arbetsmetodiken i fortsättningen och uppläggningsav arbetet, d. v. s. om vi skall begära en totalutredning eller om vi skall arbeta genom de utredningar och med de metoder som finns för närvarande. Jag tror att reservanterna förordar ett opraktiskt och irrationellt grepp, och jag kan inte dölja min förvåning över att oppositionen så totalt har svängt. Av vilken anledning var hela oppositionen med i fjol, när vi en-

hälligt avslagit en liknande motion och varför har ni svängt i år? Situationen kan inte vara sämre, eftersom en rad förbättringsåtgärder har vidtagits. Jag tycker att det är väsentligt att få svar på den frågan.

Jag har inte, som fru Hamrin-Thorell antydde, trott att generella uttalanden skulle lösa dessa frågor. Nej, jag hävdade behovet av generella åtgärder, vilket är något annat.

Fru Hamrin-Thorell ville frikänna sig från uttalandet att samhället skulle betrakta de ensamstående främst som skatteobjekt. Det var inte motionärerna som sagt så, utan det är en del ensamstående personer som känner det på det viset, sade fru Hamrin-Thorell. Jag vill erinra om vad som står i motionen, nämligen följande: »De ensamstående måste känna att samhället är intresserat av dem — inte blott som skatteobjekt.» Är det, fru Hamrin-Thorell, motionärernas mening, eller är det så att ni vill krypa bakom andra? Hur är er egen uppfattning? Menar ni att samhället behandlar de ensamstående främst eller uteslutande som skatteobjekt? I så fall vidhåller jag att det är en orättvis beskyllning.

Jag tror att den metod som reservanterna föreslår med en ny total utredning icke skulle påskynda utan försena lösningen av dessa frågor, vilkas fullföljande vi alla är lika angelägna om. Jag måste med smärta konstatera att reservanterna tar ringa hänsyn till den faktiska utredningssituationen och den faktiska aktivitet som pågår.

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Utskottet hänvisar i sin skrivning till en rad utredningar, och utskottets talesman herr Möller har beskrivit hur många och hur vidlyftiga utredningar det är som sysslar med dessa problem. Jag kan bidra med att tala om att förutom alla utredningar så skickas det ut cirkulär från Kungl.

Maj:ts kansli som behandlar frågor av den här arten.

Tänk, herr Möller, om det skulle inträffa att det blev för mycket utrett och för irrationellt utrett och att dessa människor fick det för bra! Det kunde vara en fördel att få någon som sammanfattade allt detta och verkligen såg till att det blev en enhetlig lösning av alla hithörande spörsmål.

Herr Möller undrade vad som kan ha hänt, som gjort att oppositionen svängt från i fjol till i år. Orsaken kan vara att det inte har hänt någonting, trots herr Möllers alla vackra ord om alla dessa utredningar.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Jag skulle bara vilja replikera att även om jag har tryckt på att en samordning enligt vår uppfattning skulle leda till snabbare och bättre resultat, är det ju inte uteslutande därför vi vill ha denna utredning till stånd. Den kan ju också finna nya och bättre lösningar. Jag skulle vilja be herr Möller att kanske mera ingående än man kan uppfatta mig från talarstolen läsa om de olika grupperns problem som jag tog upp. Åtskilliga av dessa grupper har inte varit föremål för någon utredning. Det vet jag med bestämdhet. Förmodligen blir det inte heller någon utredning angående dem, om inte reservationen i dag skulle vinna kammarens bifall.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Låt mig ställa en konkret fråga till fru Hamrin-Thorell: Hur menar fru Hamrin-Thorell att den nya önskade utredningen skulle angripa skattefrågan? Skattefrågor behandlas av 1965 års familjeskatteberedning. Skulle den nya utredningen vänta på att 1965 års familjeskatteberedning blev färdig eller skulle den överta skattefrågan? Får jag fråga: Hur önskade ni praktiskt angripa detta problem?

Ang. de ensamståendes problem

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Ja, den frågan tycker jag att det är litet för mycket begärt att jag skall svara på. Det är väl departementets sak och inte min att avgöra i vilken form man skall praktiskt angripa detta problem.

Jag skulle vilja såsom något av ett svar säga till herr Möller: Oavsett om de ensamstående känner sig såsom skatteobjekt eller om reservanterna anser dem vara skatteobjekt, råder det ju i alla fall väldigt stora orättvisor när det gäller denna grupp. Jag har just fått i min hand en tabell över den högre skatt som den grupp får som har barn, vilka vid 16 års ålder hos barnet förlorar barnbidraget och i stället får en högre skatt. Jag måste säga att höjningen är ganska avsevärd. Vid en inkomst på 12 000 kronor har en person med barn under 16 år en skatt på 1 215 kronor och med barn över 16 år 2 025. Dessutom faller barnbidraget bort som bekant. Vid en inkomst på 15 000 kronor blir skatten 2 025 kronor respektive 2 835 kronor, och vid en inkomst på 20 000 kronor blir skatten 3 400 kronor respektive 4 630 kronor. Det är alltså fråga om ganska avsevärda skillnader.

Det vore väl fördelaktigt och tillfredsställande om en skatteutjämning kunde ske så att höjningen inte inträffar vid den åldersgräns då barnbidraget slopas. Det är väl mycket möjligt att det är åldersgränsen för erhållande av barnbidrag som vi skall ändra. Vad vet jag? Vi skulle naturligtvis även kunna ändra skatteskalorna. Helt påtagligt råder det dock mycket otillfredsställande skatteförhållanden för dessa grupper. Det var just dem vi tog sikte på när vi nämnde ordet skatteobjekt, vilket herr Möller tycks ha fäst så förfärligt stort avseende vid.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Herr Möller riktade en fråga till hela oppositionen varför vi har svängt i år. Jag skulle för min del

Ang. de ensamståendes problem

vilja svara att om man ändrar uppfattning från en riksdag till en annan, behöver det inte vara något bevis på att man har ändrat grundinställning. Det kan vara en bedömningsfråga. I fjol väntade vi resultat från flera olika utredningar, vilka hade dessa frågor uppe till behandling. I år tror vi att det kommer att vara angeläget att med ledning av dessa och ett kompletterande av dem få till stånd en samlad översyn.

Vad sedan gäller den direkta frågan om hur man skall tänka sig att en utredning arbetar på skatteområdet inbillar jag mig — i varje fall får man den uppfattningen om man läser dagliga tidningar — att svenska utredningar inte alltid är så där täta. Nog tror jag det kan vara möjligt att få kontakter mellan två samtidigt tillsatta utredningar. Det är i varje fall min erfarenhet att man kan få sådan kontakt.

Herr **MÖLLER** (s):

Herr talman! Jag vill erinra fru Hamrin-Thorell om att de frågor, som hon berörde och som med rätta förtjänar uppmärksamhet, bör ingå bland de spörsmål som 1965 års familjeskatteberedning har att behandla. Jag anser att hennes uttalande, liksom herr Svanströms, tyder på att en ny utredning skulle antingen få göra ett dubbelarbete eller tvingas avvakta redan pågående utredningsresultat.

Vad herr Svanström säger om att oppositionen i år har svängt ger mig anledning att med intresse motse nästa års behandling av motsvarande motion.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna pro-

position vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Hamrin-Thorell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Hamrin-Thorell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 57.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att behandlingen av återstående ärende å föredragningslistan skulle uppskjutas till ett kommande sammanträde för att då upptagas samtidigt med annat ärende, varmed det ägde samband.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 86, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter.

Interpellation ang. flottledernas betydelse som trafikmedel, m. m.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skriftelse, nr 89, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475).

Interpellation ang. flottledernas betydelse som trafikmedel, m. m.

Herr KAIJSER (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Flottningen som det viktigaste transportsättet för vårt timmer och flottlederna som betydelsefulla transportvägar har gammal hävd i vårt land. Flottlederna är också föremål för särskild lagstiftning. Flottningen är ett billigt transportmedel, och det har också kunnat bibehålla denna karaktär. År 1965 var den genomsnittliga kostnaden för utträttat transportarbete den lägsta sedan 1951, trots att flottningsarbetarlönerna under denna tid nära nog tredubblats; till en väsentlig del betingas detta av att rationaliseringsåtgärder som vidtagits under en lång följd av år börjat ge allt större utdelning.

Det är mot bakgrunden av dessa förhållanden märkligt att konstatera att tendenser visat sig att överge detta transportsätt. Förra våren fattade Kungl. Maj:t beslut om avlysning av flottningen i Lilla Lule älv på grunder som icke offentliggjorts. Kort tid därefter började rykten cirkulera om nedläggning av flottningen i Ljungan och Indalsälven, och för någon vecka sedan bekräftades att flottningsintressenterna där träffat överenskommelse om att flottningen skall upphöra 1968 i Ljungan och 1969 i Indalsälven. Beslut har också fattats om flottningens nedläggning i Åby älv, Dellarne och Storsjön—Övre Indalsälven.

Flottningen är intet självändamål. Visar en allsidig utredning att flottningen spelat ut sin roll och att landtransport är ett bättre alternativ, skall flottningen givetvis nedläggas. Men det är

viktigt att i en sådan utredning ta hänsyn till alla faktorer ur samhällsekonomisk synpunkt och inte enbart bygga på snäva företagsekonomiska aspekter. I intet av de anförda exemplen har fullständiga utredningar lagts fram betydande problemet i hela dess vidd.

Nedläggningen av ett stort flottledssystem medför genomgripande förändringar som inte bara påverkar skogsbruket och dess transporter utan även har verkningar i många andra avseenden på den landsända den berör. Inom de båda ovan omnämnda älvar som nu är aktuella svarar landtransporter för närvarande för cirka 25 procent (100 milj. tonkm) av transportarbetet, flottningen för cirka 75 procent (300 milj. tonkm). Nedläggningen av flottningen måste sålunda kräva en kraftig förstärkning av vägnätet, innebärande investeringar av en mycket betydande omfattning. Länsstyrelsen i Jämtlands län har i det aktuella fallet beräknat en omedelbar extra investering inom vägnätet i storleksordningen 100 miljoner. Även järnvägen måste räkna med att investeringar blir nödvändiga för den del av transportarbetet som beräknas komma på dess del. Att nedläggningen har betydelse även för sysselsättningen inom inlandet är också givet. En betydande del av inkomsterna för transportarbetet kommer att överföras från inlandet till kustområdet. Härtill kommer att man avstår från att utnyttja det naturliga transportmedel som det rinnande älvvattnet utgör och i stället baserar virkestransporterna på drivmedel som i huvudsak är importvaror och sålunda tynger handelsbalansen.

Flottlederna representerar ett mycket stort investerat kapital som vid nedläggning helt spolieras. Man kan inte heller räkna med att återställa en flottled som blivit nedlagd. Det finns exempel på flottledsnedläggning som initiativtagaren senare har måst ångra.

Alla de skäl som ovan anförts talar för att det föreliggande problemet som

har sin största betydelse inom de norrländska älvarna samt Dalälven och Klarälven, blir föremål för en allsidig utredning innan ytterligare nedläggningar genomföres.

Med anledning av ovanstående anholder jag att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa frågan.

Vill statsrådet medverka till att en allsidig utredning av flottledernas betydelse som trafikapparat och av den samhällsekonomiska effekten av nedläggande av de större flottledningssystemen kommer till stånd?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades en av herr *Hernelius* under sammanträdet avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 648, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36 angående be- myndigande för Kungl. Maj:t att besluta om vissa postavgifter.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framstälts av herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp) till herr statsrådet *Hermansson*: »Har statsrådet, som handhar regeringskontakten med riksdagsarbetet, observerat den kritik, som riktats mot att kamrarnas bänkar under pågående arbetsplena ofta är glest besatta? Vill statsrådet medverka till utfärdande av anvisningar, varigenom i likhet med att riksdagens utskott icke sammanträder under pågående plena — se riksdagsordningen § 15 — även de av regeringen tillsatta utredningarna i regel icke bör sammanträda under den tid då arbetsplena i kamrarna pågår?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.06.

In fidem

K.-G. Lindelöw